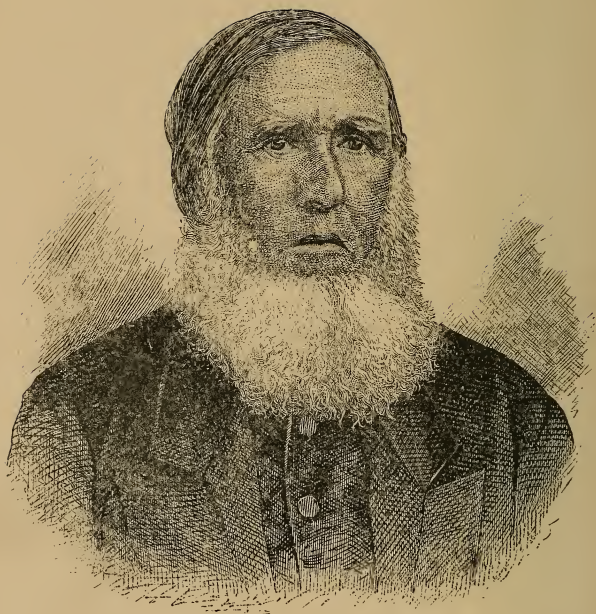
Elling Eielsens

Liv og Virksomhed.

Kortfattet Beretning

om

Elling Eielsens

Liv og Virksomhed,

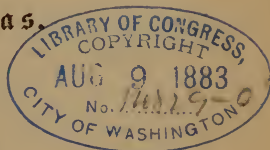
ved

Chr. O. Brohaugh og J. Eisteinsen,

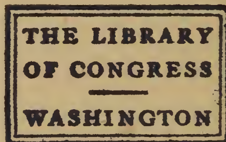
Med et Forord

af

Professor A. Weenaas.

Chicago.
"Skandinavens" Bogtrykkeri.
1883.

Indbunden i
Skandinavens Bogbinderi.

Forord.

Det er mig en sand Fornøielse paa Anmodning at ledsage nærværende af Pastorerne Brohaugh og Eisteinsen udarbeidede "Beretning om Elling Eielsens Liv og Virksomhed" med et anbefalende Forord. Elling Eielsen er nu vandret bort i Fred og har, det haabe vi vist, fundet Hvile efter et langt, virksomt og bevæget Dagværk. Han hører til dem, som har været med fra Begyndelsen af og delt Nybyggerlivets Besværligheder, Strabadser og Savn med sit Folk for at lede Sjælene til de gode Græsgange og række de hungrende det Brød, som alene giver Verden Liv Kunne vi end ikke altid med udelt Sympathi følge Elling Eielsen paa hans lange Færd gjennem Livet, og maa vi end nok være forberedt paa, at Historiens Lys engang vil kaste en bredere Skygge over flere Partier af Elling Eielsens Dagsarbeide, end Kjærlighedens og Broderskabets friske Minde nu har kunnet og villet det, nære vi dog den Forvisning, at Eielsens utrættelige Planten og Vanden i Herrens Urtegaard ikke har været forgjæves, men at den barmhjertige Gud til sit Navns Forherligelse har faaet benytte ogsaa den til at give mangen ædel Plante Vært til et evigt Liv. Et skal man aldrig kunne berøve Eielsens Minde, og det er det, at han under alle vexlende Livsforholde bevarede den gode gamle Malm i vor Lægmandsvirksomhed fra H. N. Hauges Dage, det, som er den norske Lægmandsvirksomheds Hæder og Ros og skal blive det da, naar alt Menneskeværks Hø og Straa for-

tæres af Prøvelsesildens Luer, nemlig at han stadse tro-fast holdt fast ved vor lutherske Børnelærdom og var den af Hjertet oprigtig hengiven. Dette har saamegetmere sin Betydning ligeoverfor Eielsen, hvis fornemste Arbeids-mark har været dette de religiøse Sekters og Vildfarelsers Land. Og denne Omstændighed ligesom den alderstegne Arbeiders fredelige og salige Endeligt tør bevise, at Eiel-sen trods alle menneskelige Skrøbeligheder dog var en ægte Søn af Hans Nielsen Hauges Tid. Gamle Eielsen minder mig mere end nogen anden norsk Lægmand om den malmhaarde, veirbidte Furu fra Norges Høifjelde. Der gaar Gnister af den, naar Staalet bider paa, men ædelt Malm er der dog, saa kroget og stiv som den staar der med sin brede Krone skyggende over Mos og deilige Lyngblommer paa den stenige Grund. — Over den trætte Vandringsmands Grav ser jeg en klar, tindrende Stjerne: **Der er opgaaet et Lys i Mørket for den Oprigtige; Herren er naadig og barmhjertig og retfærdig** (Ps. 112, 4.). Maatte den sprede sit velsignende Lys ogsaa over os, som endnu staa midt i Arbeidets Travelhed og Møie, naar vi nu og-saa snart skulle stride Dødens sidste Strid og gaa ind til Gravens tause Hvile! Og maatte vi give Agt paa gamle Eielsens sidste Formaning, den han har beseglet med sin sidste offentlige Handling gjennem sit Testamente, at ar-beide i Sandhed og Kjærlighed for atter at sammenknytte, hvad tidligere Dages gjensidige Vildfarelser og Misfor-staaelser har adskilt! — Mit oprigtige Ønske er, at ogsaa denne lille Bog i noget Mon maatte virke til dette! — **Herren være Ære og Lov!** Amen.

Hauges Seminarium, den 21de Marts 1883.

A. Weenaas.

Første Del.

Eielsens Ophold og Reiser i Norge, Sverige og Danmark.

Naar Kirken er paa Vei til at tabe sig i Lærens Mangfoldighed og tomt Ceremonivæsen, opvækker Herren enkelte Mænd, der synes at have kun en Opgave, og det er at pege især paa det, som man staar Fare for at overse, som om det skulde kun være en "Bisag". Men for Bisagers Skyld opvækker aldrig vor Herre nogen særegen udrustet Mand, thi en saadan følger naturligen med sin Hovedsag, som Træets Farve og øvrige Beskaffenheder følger med det naturlige Træ; men som et Træ maa opfylde sin Opgave, naar det skal være Gjenstand for Beundring, saa er det og med saadanne særegne Mænd, der har en vis Opgave. Derfor ser man dem ogsaa at omfatte sit særegne Kald og altid vende tilbage dertil igjen, om de ogsaa stundom kan drages ind i Forretninger, der ligger deres egentlige Kald mere fjærnt. Og jo mere deres særegne Kald kun omfatter et Punkt, jo mindre opsigtvækkende synes disse Mænd at være for nogen verdslig Beundring. Derfor bliver ogsaa deres Værd sjelden skattet, førend de ere komne i sin Grav. Og en Mærkelighed er der til alle Tider ved saadanne Mænd, at der er lidet

bekjendt eller skrevet om dem, skjønt deres Liv og Virksomhed ikke derfor har været mindre virksomt. En af disse var da ogsaa Pastor Elling Eielsen. Som Indholdet af Johannes den Døbers Prædikener var dette: "Omvender Eder, thi Himmeriges Rige er nær" — "bærer Omvendelsens værdige Frugter", saaledes kan man sige det samme om Elling Eielsens Prædiken; derfor hørte man ikke sjelden den Ytring af dem, der hos den "gamle Elling" vilde finde noget Nyt, en særegen Udlæggelse af Texten eller n. l.: "Det er det samme Gamle, det er bare opigjen den samme Prædiken." Spurgte man saa: hvad er det, han alletider prædiker om? saa maatte man sige, dersom man havde hørt ham, at hans Tale var altid om det ene Fornødne: Opvækkelse, Omvendelse, Tro, Syndernes Forladelse og et gudeligt Liv. — Hauges bekjendte Vers: "Lad alleting staa og tænke kun paa at tækkes sin Gud, han slipper bedst ud", havde Elling Eielsen gjort til sit Valgsprog.

Lægmandsvirksomheden og de Frugter, den har baaret, har afsat sine uudslettelige Mærker i vort Folks Historie, baade hjemme i Norge og her i Amerika. Hans Nilsen Hauge og hans Virksomhed til Velsignelse for den norske Kirke er vel bekjendt. Efter ham har en hel Skare af Vidner kjæmpet under Sandhedens Banner, og udrustet med de forskjellige Naadegaver, hver paa sin Vis, tjent Guds Kirke til Opbyggelse. Fra 1833 af begyndte en ny Række af Opvækkelser fra den ene Ende af Norges Land til

den anden. En af de mest fremtrædende Mænd, der udgik af den Haugeske Kreds paa den Tid, da der af de ældre Lægprædikanter ikke vare mange tilbage, og hvis gjennemgribende Betydning for det kristelige Liv, baade hjemme i Norge og her, er den gamle Broder Elling Eielsen, hvis Livs Historie her i Korthed vil blive meddelt.

Elling Eielsen var født paa Vos, Bergens Stift, Norge, den 19de September Aar 1804. Forældrene havde meget tilovers for Hauges Virksomhed. Faderen var Skolemester. Ligefra 8aars Alderen kjendte han en stærk Dragelse til Herren. Og da der under Krigen mellem Danmark og Sverige viste sig en Komet "med Ris", kom det ofte i Ynglingens Tanke, at dette er Tegn paa, at Herren vil straffe Folk og Land for Syndens Skyld. Han beflittede sig da paa at holde sig borte fra letsindigt Selskab, hvilket heller ikke af Naturen faldt ham saa vanskeligt, da han var "mere tilbøielig til Tungsindighed end til Letsindighed," hvorfor han ofte tænkte ved sig selv, at han var "lidet skikket blandt den letsindige Ungdom." Men da han var 18 Aar, syntes han, at han trods sine gode Forsætter dog ei kunde blive "alvorlig nok", og Hykler vilde han ikke være, hvorfor han tog ret ud i verdslig Omgang og gav Synden Bifald. I denne Tilstand var han til sit 22de Aar. Under dette talte hans Farbroders Kone til ham ligesom paa Skjemt og sagde: "Ja, netop saa var Fa'r din; jeg mindes ham vel, da jeg gik paa Skole med ham, hvor letsindig ogsaa han var." De

andre lo og fandt ingen Revselse i disse Udtryk; men for Elling blev dette Ord som en Dom over hans Liv, og han tænkte: "montro det ikke maa blive med mig som med min Fader?" — Og hans Liv i de 4 sidste Aar gik op for ham som en "fuldskrevet Bog om et fuldendt Syndeliv," endog han ikke var falden i nogen udvortes Last.

En indre Mindelse om "Boden" lød sent og tidlig for ham, men han vidste ikke, hvorledes han skulde gribe an. Saa var der heller ingen, som han med Fortrolighed kunde vende sig til, og som kunde paaminde ham, "da de Vakte neppe vare kjendte deromkring i de Dage." Ofte kom der en forfærdelig Angest over ham, og han mente forvist, at han "ikke mere kunde naa til den forud erkjendte Naade." Han havde læst i Pontoppidans Skrifter om dem, som ønsker sig Døden af Utaalmodighed, og han syntes, at han var en af dem. Djævelen satte ofte ind paa ham, at han maatte forkorte sit Liv paa en hemmelig Maade. Men de Tanker: "Gud kjender dog Tankerne og alle skjulte Steder," — holdt ham tilbage. I denne Tid blev han ofte af sine Jævnlige opfordret til at kaste fra sig disse "Griller," som de kaldte det, og blive munter som før; det gjorde dem ondt, at han nu skilte Lag med dem. Men Elling var ikke mere at bevæge, og ofte kom den Tanke ind paa ham, at han burde heller ikke vandre saa ligegyldig for Andres Sjæles Frelse.

For, om muligt, at finde Lindring i sin Sjælenød og Undervisning om Veien til Livet, besluttede han i Aaret 1829 at reise til Bergen; thi han tænkte, at

han behøvede at omgaaes Kristne. Og stedse vidnede det for ham, "at Hans Nilsen Hauge havde Ret, hvormeget han end blev lastet" af dem, som roste sig af den "saakaldte Kundskab."

I Bod og Bøn havde han søgt Herren om Naade i Jesu Blod; den havde han fundet i Ordet. Og da Synd og Naade saa enfoldigt og fyldigt var fremstillet i vor Børnelærdom, Pontoppidans "Sandhed til Gudfrygtighed," hvilken han som Barn havde lært udenad, saa fandt han nu, som igjennem hele sit Liv, i denne Bog et tro Udtryk for sin Tro og Bekjendelse, hvilket han end mere blev bestyrket i ved sin Omgang blandt Vennerne i Bergen. I denne Bye tog han ind hos Mr. Odland, og her blev han af Vennerne annammet med aabne Arme, hvilket ofte kan blive til en Snare for Nyvakte, da de herved lettelig kan mene, at de ere noget i sig selv. Dette fik ogsaa Eielsen erfare, idet han mere agtede paa Vennernes Ros end Aandens Tugt, hvorved han selv siger, at der under denne Tid paakom ham en aandelig Døsighed. En Gang, da Odlands Kone var syg og sengeliggende, mærkede han af en Ubetydelighed — et Spørgsmaal om hun kunde faa fæste en vis Tjenestepige, hvorpaa Eielsen svarede: "Jeg ved det ikke!" — at hun da ikke havde fuld Tillid til hans Sanddruhed. Dette bragte ham atter i en usigelig Angst for, at det ikke stod vel til med ham. Dertil kom ogsaa, at han en Nat havde havt en betydningsfuld Drøm, der senere kom til at staa for ham som en Mindelse gjennem hele hans Liv. Han

drømte, at han svævende blev baaren af en usynlig Haand, der førte ham over et svælgende Dyb, en Afgrund. Saalænge han bad, førtes han i jævn Fart i lige Retning; men eftersom han sagtnede i Bønnen, begyndte han at synke; i denne Synken var der en angstfuld Fortvivlelse. Da han vaagnede, blev han af Guds Ord mindet om, at det ikke stod saa vel til med ham. Ved alt dette kom han i en usigelig Angest for sin aandelige Tilstand; hele hans Indre rørtes paanyt op fra Grunden af, og i Anger og Bod flyede han til Frelseren og fandt atter Frelse og Frihed for sin Synd.

I Bergen kom han ogsaa i Krigstjeneste; og som en ordentlig Soldat vandt han sine Befalendes Yndest; de gave ham ogsaa Tilladelse til at holde Opbyggelser for Soldaterne. Blandt Tilhørerne saa man ikke sjelden Kapitain Blyght. Og da Tjenestetiden var tilende, gav nævnte Kapitain ham et saa fordelagtigt Vidnesbyrd og en saa vidstrakt Anbefaling, at han endog blev anbefalet til at lade sit Vidnesbyrd lyde oet ganske Land rundt. Men førend han endnu foretog nogen Reise, vilde Herren føre ham i sin "Høiskole." Der kom nemlig mange haarde Anfægtelser, Sygdomme og andre Plager over ham; herved skulde han stadfæstes i sit Kald og i det Stille blive fuldt forvisset i sit eget Sind, og den Visshed, han vandt, var denne, at "han skulde reise ud med Kristi Evangelium og ikke bekymre sig, om Menneskene vilde reise sig derimod."

Paa den Tid var Lægmandsvirksomheden saa-

ledes stillet, at ingen maatte reise omkring og tale Guds Ord, men kun i Stilhed samles om Guds Ord i de nærmest bekjendte Kredse, — "at deres Tale ikke skulde vække nogen Opsigt." Odland og den gamle Svanø opmuntrede ham til at reise; han tænkte da at tage østover til gamle Ole Berg paa Hedemarken, en Ven af H. N. Hauge, hvilken Berg da paany var bleven vakt. Men Vennerne i Bergen raadede ham at gaa til Nordland, hvor Folket laa i Dvale. Eielsen var af Naturen i sin Ungdom meget tilbageholden og meget plaget af Menneskefrygt. Men da han først var kommen over den første Angst, var det som en Fos, der var løsnet; thi han besad nemlig under denne ydre Tilbageholdenhed en fast og ubøielig Natur. — Altsaa efter Opfordring af Vennerne styrede han sin Vei mod Nordland. Han gik nemlig ombord i en Nordlandsjægt og seilede til Ibestad og tog derfra tilfods over Aasryggene til Maalselven, hvor han tog ind hos Lars Fjeldmoen, der glædede sig over, "at Gud igjen havde givet Lægfolk Frimodighed til at gaa ud med Guds Ord, vor fælles Skat." I denne Omegn virkede Eielsen i 2de Aar og prædikede Guds Ord baade blandt Nordmænd og Finner. En af de sidste gjorde ham meget beskjemmet, da han en Dag sagde til Eielsen: "Jeg ved isandhed, at Gud virker ved Ordet paa mit Hjerte, om jeg ikke saa vel forstaar hvert Ord, som bliver sagt; thi der udgaar dog en Kraft, som jeg føler, virker velgjørende." Herfra gjorde han Udflugter til Bardo, Balsfjorden, Lyngen, Salangen og Reisen og over-

alt, hvor han oplod sin Røst med denne Guds Basunes bekjendte Lyd: "Omvender Eder, thi Himmeriges Rige er nær — bærer Omvendelsens værdige Frugter," — var der Mange, som fattede Alvorstanker. I Tromsø Stift opholdt han sig altsaa til Aaret 1834, da han drog sydpaa til Trondhjem, hvor han opholdt sig dels hos gamle Madame Løkke og dels hos Iversen paa Moholtan. Han tænkte nok at dvæle en Tid i det Trondhjemske, hvorfor han tingede sig fast Logis hos disse for en ubestemt Tid.

Han besøgte da først Biskop O. Bugge, der i sin Tid havde det Navn, at "han elskede de Troende." Ved det første Besøg bad Biskoppen ham, at han maatte gjentage sine Besøg til ham, saa længe han var der i Omegnen. Biskop Bugge var en Elsker af de Kristnes frie Opbyggelser i sand Gudsfrygt, hvilket ikke var Tilfældet med alle Præster i og omkring Byen paa den Tid. Saaledes kom t. Ex. den senere saa bekjendte Pastor Lammers til Biskoppen og klagede over Eielsens Virksomhed, da han syntes, at denne vakte for stor "Tumult" blandt Folket. Saaledes klagede han en Gang over, at Eielsens Forsamlinger voxede, medens Kirkebesøget formindskedes. Biskoppen svarede: "Naar jeg sender min Tjenestepige ud efter rent Vand, saa maa hun jo udsøge sig en ren Kilde; naar hun saa en Gang har fundet den, saa undres man ikke, om hun saa siden besøger denne, medens hun gaar de upaalidelige Kilder forbi; saa gjør ogsaa de sande Menighedslemmer. De søge det sande Guds Ord; og som en uren Kilde ei giver

rent Vand, saa kan ei vantroe Præster dele Guds Ord rettelig. Men dersom I ville beflitte Eder paa at tro og efterleve det Ord, I forkynde, og forkynde saa, hvad I tro, saa vil I ikke tabe Folket." — En anden Gang kom samme Præst til Biskoppen, og paa Spørgsmaal fra denne, om han var træt idag, svarede Lammers, at han var noget træt af sig, da han den foregaaende Nat havde danset vel meget i et vist Bryllup, hvorpaa Biskoppen gav det fortræffelige Svar: "Dandser Præsten! ja, da var det bedre, at Kjolen var hængt paa en Gjerdestør og Kraven om en Soe."

Nævnte Lammers kaldte ogsaa E. Eielsen til sig og vilde vise ham tilrette og sagde til ham: "Her er en ynkelig Tumult i Byen!" — Eielson: "Mener I, at Folk besøger Opbyggelserne formeget?" — L.: "Ja, Folk ved jo ikke, hvad de farer efter." — E.: "Folk vil have Guds Ord." — L.: "Men det er jo ikke Ret af dig at forlade dit Arbeide og tage dig Frihed til Ordets Forkyndelse." — E.: "Men Apostelen siger jo: 'Ve mig, om jeg ikke prædikede Evangelium'." — L.: "Ja, og dog siger samme Apostel: 'Dersom du er kaldet som Træl, da bekymre dig ikke'." — E.: "Læs Verset ud, og der hedder: 'Men kan du blive fri, da søg heller det'." — L.: "— Vorder ikke mange Lærere, efterdi I skulle faa større Ansvar." — E.: "Dette Ord behøver en Forklaring; thi Moses siger: 'Gid alle Herrens Folk vare Profeter', hvorledes forstaar I da dette?" — L.: "Du maa ikke sætte Skrift mod Skrift; det er en farlig

Sag." — Med denne Oplysning skulde da Eielsen lade sig nøie; videre Samtale ønskede Lammers ikke med Eielsen. Da en Kjøbmand siden spurgte Lammers, hvorledes Samtalen med Eielsen endte, svarede han: "Aa, han slaar omkring sig med Guds Ord, saa der er ingen Vei at komme med ham."

Da E. Eielsen for sidste Gang besøgte Biskop Bugge, velsignede Biskoppen ham og sagde: "Lad ikke af at frembære Vidnesbyrdet om Synd og Naade, om alle Præster sætter sig iveien, ja, om jeg selv satte mig derimod; thi af Naturen er jo ogsaa jeg selv et forvendt Menneske saavel som alle Andre af Adams Kjøn."

En Kjøbmand A. i Byen traf Eielsen ved en vis Anledning og sagde til ham: "Jeg tror, at disse Opbyggelser ere gavnlige for de mindre Oplyste, men for de mere Dannede og Oplyste kunde de jo ikke behøves." Eielsen slog det nye Testamente op og læste: "Jeg takker dig, Fader, Himmelens og Jordens Herre! at du haver skjult dette for de Vise og Forstandige og aabenbaret det for de Umyndige. Ja, Fader! thi det var saaledes behageligt for dig." — Kjøbmanden sagde: "Ja, men den Gang tog dog Jesus virkelig feil." — Ved denne Sammenstilling viste det sig ogsaa, at Biskoppen, som man vilde henregne til de "Vise og Forstandige," var dog blandt de "Umyndige," medens hin Kjøbmand, som vel vilde regne sig blandt de "Umyndige," var dog blandt "de Vise," for hvem Kristi Kundskab var skjult.

Ligefra Barndommen af var Eielsen af en fast

Karakter; vakt til Livet i Gud var han brændende i Aanden, selv isøvne kunde man høre ham bede; han havde ogsaa sin egen Mening om, hvorledes man i Lægmandsopbyggelserne skulde optræde. Ligefra sin første Virksomhed satte han sig ud over, hvad der havde været Skik lige fra 1814, nemlig at holde Opbyggelserne i saavidt mulig Stilhed og navnlig ikke gjøre for meget Opstyr ved at bekjendtgjøre Samlingerne for Alle og Enhver; han sendte enten Bud i Bygden eller Byen, hvor han var kommen, eller gik selv omkring fra Hus til Hus og gjorde det bekjendt, at han skulde tale Guds Ord.

Og medens man tidligere vistnok uden Undtagelse kun havde holdt Opbyggelserne hos Vennerne paa de forskjellige Steder, saa holdt Eielsen sine Sammenkomster hos Enhver, der vilde oplade ham sit Hus. Hændte det da, at En nægtede ham Lokale, saa gik han til en Anden; var det ikke muligt at faa laant Hus i saadant Øiemed, saa tog han op sin Pengepung og bød Betaling, 1 Mark, ½ Spd., 1 Spd. osv., indtil han fik, hvad han ønskede. Hans Taler vare vel ikke saa korrekt sammensatte eller logisk anlagte — men det var dog ikke noget Lappeværk eller aandeligt Snak — thi det var en ligefrem enfoldig Sandhed om Synd og Naade, og "han havde Følelsens Styrke af Ordet til at røre og vække," siger Jens Jonsgaard om ham. Hvor han kom, ruskede han derfor op i Gemytterne; han var en Vækker og "aandelig Stenbryder," der vakte Bevægelse overalt paa sin Vei, en vistnok velgjørende Stimulator in-

den det af og til altfor forsigtige Haugeske Samfund, og som Saadan maa han vel tillægges større Betydning end nogen af sine Samtidige. Dette mærkedes ogsaa i Trondhjem i hans hyppige Samlinger, hvilke han holdt tvende Gange hver Aften, under hvilke der skede store Vækkelser, "ikke til en øieblikkelig Opbrusen af Følelserne, men til en grundig Erkjendelse af sine de forvendte Veie," som Samtiden bevidnede. Denne Bevægelse trængte sig ind i de Flestes Huse. Stiftsamtskriver Grabow gik selv og opmuntrede især sit Tjenerskab til at gaa til hans Opbyggelser.

Sognepræst Angel vidste ikke, hvad han skulde dømme om denne Bevægelse, hvorfor han lod kalde Eielsen til sig og spurgte ham, om det ikke kunde være nok, at Folk hørte paa Præsterne, der lovligen vare kaldte til at være Folkets Ledere, at de ogsaa skulde gaa i "Samlingerne"? Eielsen svarede: "Folket tænker ikke alletider saa nøie over det, de hører i Kirkerne, om det er nok saa vakkert. Saa prøve de det heller ikke saa nøie, om det stemmer saa vel med Guds Ord. Og nu tænker jeg vist, at Præsterne maa være bedrøvet over, at Folket ikke lægger Ordet mere paa Hjertet end de gjøre, eftersom de kan bekvemme sig til at fremture i et syndigt Liv og et verdsligt Sind, saa det ser ud, som om der ikke skulde være Gudsfrygt for deres Øine." — Angel: "Desværre er det altfor sandt. Hvem tænker vel videre over, hvad vi sige. Folk ved, at vi have vor Løn, og saa tænke de ikke over vore Ord. Og jeg maa

indrømme, at Lægmændene har større Indflydelse paa Folket til Opvækkelse, end vi har. Men du burde dog vende dig til Præsterne, at de kunde vide, hvilken Lærdom du fører." — Eielsen: "Det har jeg ogsaa gjort; saaledes har jeg flere Gange været hos Eders Bisp og talt med flere af Byens Præster. Ellers have vi ingen anden Lærdom at fare med end den, som er fremstillet i vor Børnelærdom, hvortil vi stedse henpege i vore Opbyggelser — eller har I maaske hørt, at vi have foredraget noget andet?" — Angel: "Nei, jeg har ikke hørt om nogen anden Lærdom af Eder." Dermed skiltes de i al Venlighed.

Fra Trondhjem tog Eielsen en Tur indover til Indherred og havde Opbyggelser i Størdalen, — hvor en af Bygdens mest agtede Mænd, Lars Holand, blev vakt til Livet i Gud og blev staaende i dette sit Naadekald, indtil han i forrige Aar saligt i Troen paa sin Frelser fik sige Verden Farvel, — Merager, Sull, Levanger, Inderøen, Overhalden, kort, alle Bygder omkring Trondhjem.

Lensmændene og Bygdevægterne havde det travlt med at ville "tuske efter ham"; men naar Eielsen fik dem i Tale, saa endte ofte Sagen dermed, at de oplode sine Huse for hans Opbyggelser, hvilket f. Ex. var Tilfælde med Lensmand Lynum i Levanger. Forøvrigt manglede det ikke paa mangehaande løgnagtige Historier, med hvilke de søgte at hindre Eielsens Virksomhed. Saaledes havde Paludan fra Overhalden fortalt i Storthinget, at Eielsen havde et Frillebarn. De Retsindige havde spurgt ham efter

Bevis, men det havde han ikke, hvorfor han alvorlig blev irettesat af Eielsens Venner.

Paa hans Opbyggelser rundt om i Levangerskogn fulgte en Datter af en drikfældig Fader ham og blev alvorlig greben af Guds Ord. Hun satte da alvorlig an paa Faderen med de Ord: "Lægger du ikke bort Brændevinet, Fader, saa kommer du ikke ind i Himmelen." Faderen fik ikke Fred for disse Ord; det lød altid for ham: "du kommer ikke ind i Himmelen"; thi 'Drankere skal ikke arve Guds Rige.' Han gav tilsidst efter for Guds Kald og kom til Omvendelse.

Paa Gaarden Mæle i nedre Størdalen boede en Militærkaptain, Færø. Han var en Hader af det saakaldte "haugianske Læseri;" og da Eielsen var en Befordrer af dette, søgte han at faa fat i ham og gjøre ham foragtelig paa en meget brutal Maade. Han havde til den Ende indbudt Eielsen at komme til sig, og samtidigt betinget nogle raa Personer, der paa hans Vink skulde gribe Eielsen og føre ham som en Forbryder til Lensmanden. Eielsen kom. Og da Forsamlingen paa Mæle var almindelig bekjendt, kom der ogsaa mange Folk til. Da Folket var samlet, kom Kaptainen frem i Kjøkkendøren og spurgte Eielsen: "Hvilket Bevis har du paa, at Bibelen er Guds Ord?" — Eielsen reiste sig op med sit Nyteſtamente og sagde meget alvorligt og bestemt: "Hvilket Bevis kan der vel gjelde for dig, du, som ikke tror Sandheden?" Kaptainen gik frem til Bordet, hvor Eielsen stod, og sagde, idet han slog

i Bordet, at Eielsen skulde fremlægge sit Bevis. Eielsen aabnede Testamentet for at læse et Stykke deraf, men Kaptainen rykkede Bogen fra ham, idet han med sin tordnende Kommandostemme sagde, at, dersom Eielsen var den Mand, han gav sig ud for at være, saa kunde han vel sine Beviser udenad. Eielsen mente, at han ikke var indbudt til dette Møde for at fremlægge noget saadant Bevis, da han troede sig at staa i en Forsamling, som troede Bibelens Sandhed; men efterdi han nu var opfordret til at fremlægge et saadant, saa vilde han fremføre Beviserne af Bibelen selv og paavise Spaadommenes Opfyldelse, Miraklerne, Ordets Fremgang gjennem Verden trods Modsigelserne og dets Autoritet ligeoverfor den Person, som ogsaa i denne Forsamling havde dristet sig til at sætte Ordet i Tvivl, og endte sin frimodige og gribende Tale saaledes: "Og tør du endnu gjøre Modsigelse, da vov dig selv; thi Gud er endnu saa mægtig, at han kan tilskikke dig kraftige Vildfarelser, at du skal tro Løgn til din egen Fordærvelse!" Under nævnte Tale havde Kaptainen støttet sig til Dørklædningen, hvorved han stod, og man saa, at han var bleven mægtig rystet; thi Taarerne trillede ned ad hans Kinder. Da hans nævnte Haandlangere mærkede dette, lode de Baandene ligge og gik nærmere til for at høre og se, og da saa de, fortæller en af dem selv, der endnu lever, at Eielsens Ansigt var som forklaret, og "hans Tale var som rispende Sværd, der gik til Marv og Ben." Hvorvidt Kaptainen ved denne Leilighed

kom til Omvendelse, kan ikke siges med Bestemthed, men Folk vilde vide, at han efter den Tid var et andet Menneske.

Fra Størdalen drog Eielsen gjennem Trondhjem og Bynæset for at gaa til Hevne. Lensmanden paa Bynæset, der i sin Tid havde ført Hauge som Fange til Fængslet, sagde til Eielsen, som spurgte ham, om han kjendte til nogen, der vilde oplade sit Hus for Opbyggelse: "Jeg takker Gud, at Folk holder sig fra saadanne Reisende paa disse Kanter." Eielsen sagde: "Kan du takke Gud for, at Folk lever i kjødelig Sikkerhed, saa har du da ikke meget gjemt af den kristelige Religion." — Lensmanden gik ud i Bygden for at hente Hjælp til at gribe Eielsen; men da han nølede til sent om Aftenen, førend han kom til Stedet, havde Eielsen allerede holdt sin Opbyggelse og reist sin Vei. Udenfor sit Distrikt kunde han ikke gribe ham. Derfra drog Eielsen udover Børseskogen og til Hevne; og paa hvert Sted var det et, Eielsen ønskede, nemlig at samle Folk om Guds Ord; dette var paa næsten alle Steder en ukjendt Ting, at en Lægmand, en reisende Prædikant, kom og besøgte Bygdelagene, hvorfor Folk strømmede til i Mængde. Hvorledes Budskabet herom kunde gaa saa hastigt om i Bygden, kunde Eielsen selv ikke begr be. Men Rædslerne fra Hauges Tid sad endnu i de Ældres Gemytter, og de mundtlige Beretninger spillede for de Yngre i deres Fantasier; derfor var der ikke Tale om andet, end at man maatte afsted for at se, hvad der vilde blive af dette. — I en Opbyggelse i Hevne

kom en Løitnant ind i Forsamlingen, og da han saa, at Folket var meget bevæget, blev han ganske som en Rasende, og i sin Galenskab raabte han, at der skulde snart blive Ende paa denne Forstyrrelse; med Trusel om at hente Lensmanden sprang han ud igjennem det aabne Vindu for at gjøre Opstudset endmere frygtindgydende. Eielsen fortsatte sin Tale med største Ro til Ende. Efter Samlingen tog Eielsen Husfolket og saa mange af de Besøgende, som vilde følge med og gik op til Lensmanden og beklagede, at man saaledes lagde an paa at forstyrre Guds Ords Behandling, som dog alle Landets Borgere burde bære Høiagtelse for, da man lønnede Præster udelukkende for det Øiemed at forkynde det samme. Lensmanden tog venligt imod ham; thi han havde tilovers for Eielsens Taler, derfor tilbød Lensmanden sit Hus til hans Raadighed, hvilket Eielsen med Glæde benyttede sig af.

Der var vel ikke en Bygd i Trondhjems Stift, uden at Eielsen besøgte den, og hans Navn var paa alles Læber. Derfor hørte baade Præsterne og Lensmændene ganske op med at forfølge ham; især desleshed afholdt Præsterne sig ganske derfra; da de vidste, hvorledes deres Biskop stod til ham, vare de og alle enige i, at Eielsen holdt sig Børnelærdommen meget tro.

Eielsen traf engang sammen med Jens Jonsgaard i Trondhjems Stift. De vare gode Venner; men Eielsen syntes ikke, han gjorde Suppen salt nok. Han sagde til nogle af sin Fortrolige: "Aa, lad ikke

disse gamle Haugianere holde Opbyggelser; de taler virkelig saa, at de vugger Folk i Søvn." Imidlertid reiste Eielsen en Tur omkring, medens Jonsgaard blev rolig paa Stedet. Da Eielsen kom tilbage, spurgte Jonsgaard: "Nu, hvordan har det gaaet med Bodsprædikanten da?" Eielsen svarede "Jo, det skal jeg sige dig: det har været saa tørt for mig, lige siden vi skiltes, saa det har forekommet mig som om Ordet faldt ret ned ved mine Fødder." "Jasaa," svarede Johnsgaard, "var det til nogen Lærdom for dig da?" "Ja," svarede Eielsen, "jeg tror jeg har lært saameget, at jeg herefter ikke skal sige noget om nogen Anden, efterdi jeg ikke ved, hvad der kan blive med mig selv." Saadan kan Gud uddanne sine i Selverkjendelsens Skole.

Eielsen drog nu om Linstranden op igjennem Guldalen og holdt Forsamlinger i Melhus, Flaa, Haavig, Støren og Røros, hvor han standsede nogle Dage, og drog derfra til Tønset, hvor han tog ind paa Gaarden Tangen. Før var ikke Eielsen kommen ind, før han begyndte en Samtale med en af Sønnerne om det "Ene Fornødne." Drengens Søster stod og strøg Klæder, og da hun ikke gjerne vilde høre paa denne Samtale, begyndte hun at nynne halv høit paa en "Tone." Eielsen gik bort til hende og spørger — med Blikket alvorligt fæstet paa hende —: "Mon du ikke gjerne vilde være iblandt de kloge Jomfruer, du, naar Jesus kommer som Dommer?" Ved dette Spørgsmaal brast hun i Graad og fulgte siden med i alle de Forsamlinger,

Eielsen holdt der i Bygden den Gang, og var siden, som En udtrykker sig, "ganske forført til en sand Omvendelse af denne saakaldte Landstryger." Derfra drog Eielsen til Lilleelvedalen, Foldalen og over Dovre ned til Romsdalen, vendte saa om mod syd igjen og reiste ned igjennem Gudbrandsdalen. Paa Gaardene Formoen og Mellemvangen traf han opvakte Folk fra Hauges Tid. Nedigjennem Dalen holdt Eielsen tre Samlinger hver Dag og gik op til tre a fire norske Mile om Dagen. I Øier gaves der ikke saa faa vakte Folk; Samlingerne vare dog ganske nedlagte paa disse Trakter "af Skrækken fra Fængslingernes Tid," men ved Eielsens Besøg blev der baade et nyt Liv og Mod nok til at bestemme Forsamlinger for "alles Øren." Fra Øier drog han over til Lillehammer, Hedemarken og Thoten, hvor han kom om Høsten 1834. Flere Vækkelser skriver sig fra disse Eielsens Reiser. Der lever endnu nogle, som med Interesse kan berette om Eielsens Virksomhed i denne Tid.

"Folket kom i Flokkevis; Lensmændene saa Masserne og tabte Lysten til Fængslingerne." Eielsen reiste paa begge Sider af Mjøsen og holdt Samlinger. Paa Ringsager kom Lensmanden og vilde arrestere ham; da Eielsen forstod dette, bestemte han Forsamlingen uden for Lensmandens Distrikt, og undgik ogsaa denne Gang Arrest. Saaledes kom da Eielsen ligetil Kristiania, uden at maatte sidde i noget Fængsel, efterat han havde gjennemreist saa godt som hele Norges Land.

Paa denne Tid var Sørensen Biskop i Kristiania. Han optraadte hverken for eller imod Eielsens Virksomhed. Da nu Eielsen begyndte at bestemme Forsamlinger ogsaa i Hovedstaden, vakte dette ikke liden Opmærksomhed. H. N. Hauge havde ikke dristet sig til at bestemme Forsamlinger der, men maatte sidde der i mange og lange Aar i Fængsel. Den første Forsamling holdt Eielsen hos Maler Mandersen (?) i Møllergaden, og Folk kom i Massevis, hvoriblandt ikke saa faa af de Studerende. En theologisk Kandidat, som ogsaa var nærværende, sagde til Eielsen: "Jeg skulde ønske, jeg kjendte saa vel til Theologien som du." Eielsen svarede, at dersom han ikke alene vilde grave imellem Bogstaverne, men ogsaa øve sig flittig i Bønnen, saa vilde han nok lære at kjende Theologien.

I den Tid var Kr. Bredtvedt Leder for Opbyggelserne i Kristianias Omegn. Dengang holdt man Opbyggelserne paa den beskedne Maade, at man bad hverandre hjem til Middags og sagde: "Saa kan vi læse Teksten sammen." De havde rimeligvis tilvendt sig denne Forsigtighed for ei at vække nogen Opmærksomhed. Eielsen faldt det ikke ind at bruge nogen saadan Forsigtighedsregel. Han bestemte sine Samlinger frit. Bredtvedt forestillede ham, at dette var lidt forvovent, hvorfor Eielsen spurgte ham, hvilken Maalestok han skulde bruge for at udfinde den rette Maade, hvorpaa Guds Rige skulde udbredes. Bredtvedt mente, at de skulde prøve alt efter Guds Ord. Eielsen indrømmede dette, men til-

føiede, at man ogsaa maatte prøve det Kar, som Ordet gik igjennem; thi dersom Karret var urent, kunde det Rene ei gaa ubesmittet derigjennem. Bredtvedts Hustru — Enken efter Hauge — vilde have Opbyggelse paa Gaarden, men Bredtvedt mente, at man overtraadte Loven ved saaledes at kalde Folk sammen. Eielsen mente, at han ikke kaldte Folk anderledes sammen end at han lod dem vide det, og saa fik de selv gjøre, hvad de vilde. Eielsen fik dog holde Opbyggelse paa Gaarden, og siden den Tid stod Huset aabent for Opbyggelsesforsamlinger.

I en Samtale, Eielsen havde med Pastor Wexels, spurgte han denne, om han fandt det rigtig, at Folk samledes til Opbyggelse om Guds Ord. Pastoren gav ikke noget bestemt Svar, men begyndte at tale om Hyklere og Skinhellige og saadanne, som vilde bære sin Gudsfrygt i det Udvortes. Da Eielsen fortalte Pastoren om sin Vækkelse og den Trang, han da følte efter at vidne for sine Medmennesker om Guds Villie til vor Salighed, svarede Wexels, at han syntes ligesaa godt om dem, der ikke følte en saadan Trang. Da Eielsen syntes at forstaa, at han var imod dem, som vilde samles til Opbyggelse, spurgte han, om W. da muligens syntes bedre om dem, der kom sammen til Fylderi og verdslige Lag, hvortil Pastoren svarede, at naar Et skulde være, saa var det vel bedst at gaa sammen om Guds Ord. Forøvrigt havde Eielsen ingen Opmuntring i sin Gjerning af Byens Præster.

Fra Kristiania reiste han sammen med Ole S.

Berg omkring i Smaalenene, hvorpaa han tog til Hallingdal og holdt der Opbyggelse paa flere Steder, hvor der ikke havde reist Lægmænd paa 30 Aar. Derfra reiste han igjen til Kristiania og virkede i og omkring Byen, begav sig derpaa til Drammen og holdt i denne By flere Opbyggelser, tog saa ned igjennem Grevskaberne til Skien og videre til Arendal, hvor han ankom 14 Dage før Jul.

Her vaktes Folk til stort Begjær efter at høre Ordet, og da Husene bleve for smaa, tilbød Byens Autoriteter ham Theatret til Afbenyttelse. Sagfører Christensen fra Kristiania indfandt sig i Forsamlingen og vilde "styre" for Udfaldet. Med sit Selskab havde han paa Forhaand samtalt om, hvordan det skulde gaa til. De havde leiet en Del Mandspersoner og lovet dem en ny Klædning hver, dersom de paa givet Signal kunde binde Eielsens Fødder med Reb og drage ham igjennem Byens Gader til Skue for Folket. Eielsen havde hørt det skjulte Raad, men gik dog til Forsamlingen. Da han kom, var Huset fuldt af Folk. Christensen sagde da til ham, at, naar Eielsen havde talt, saa vilde han afslutte. Eielsen svarede: "Jeg er anmodet om at komme her for at tale Guds Ord; men jeg kan hverken forbyde dig eller give dig Lov; du faar gjøre, hvad du vil," hvorpaa Christensen satte sig. Da Eielsen var færdig, stod Sagføreren op og sagde: "Du taler godt, ja, meget godt, og jeg tror du ogsaa kan virke til noget godt, men — vi have Præster!" Derpaa raabte hans Tilhængere et

rungende Hurra, medens de hoppede som Galne om paa Gulvet.

Eielsen blev mindet i sin Aand om, at han her intet mere havde at gjøre, hvorfor han tog sin Hat og gik ud midt igjennem Forsamlingen. Vagten for Døren var strengelig forbudt at udlade Prædikanten, men da han ikke kjendte ham, lod han Døren op for ham. Det var kjendeligt, at Herren slog dem alle med Blindhed, da de ikke kunde kjende ham, aligevel Salen var godt oplyst. Han gik nok saa fredeligt til sit Logis, medens den oprørte Mængde søgte ham inde i Huset til langt paa Nat. Saaledes slap han fra det den Gang.

Kort før Jul forlod Eielsen Arendal sammen med T. Siqveland og begav sig til Kristiansand. Lægmændene opholdt sig her en Tid og holdt flere Opbyggelser sammen, og Eielsen især rev Folket med sig. En Aften indfandt ogsaa Biskop Sigwardt sig i Samlingen; efterat Eielsen havde talt, reiste Biskoppen sig og udtalte, at "Eielsens Foredrag var hjerteligt og rent, overensstemmende med Guds Ord," og han bad, "at Gud vilde velsigne sit Ord, som denne Broder havde talt, paa alle deres Hjerter, som vare tilstede," ligesom han ogsaa, da han gik, tog Eielsen i Haanden og "ønskede ham Guds Naade og Velsignelse paa sin Fremtids Vandring."

I Begyndelsen af 1835 forlod Lægmændene Kristiansand og reiste opigjennem Sætersdalen; paa Tilbageveien besøgte de ogsaa Aaseral. Præsterne i Evje, Bygland og Valle viste dem megen Imøde-

kommenhed; da saaledes Eielsen en Søndag efter endt Gudstjeneste havde talt for Kirkealmuen udenfor Hordnes Kirke — Anneks til Evje — optraadte Sognepræst, Provst O. Berg og "stadfæstede Sandheden" af det Guds Ord, Lægmanden havde talt. Fra Sætersdalen vendte de tilbage til Arendal, efter at have været fraværende i 6 Uger; derpaa skiltes de ad, idet Eielsen nu atter begav sig til Kristiansand, denne Gang ifølge med en anden Lægmand fra Arendal, ved Navn P. Skjæveland. Hvor langt de reiste sammen, vides ikke; derimod er det bekjendt, at Eielsen fra Kristiansand drog vestover til Lyngdal og Flekkefjord og videre over Jæderen til Stavanger.

Da Elling Eielsen i 1835 besøgte en af Vestlandets Dale, tog han en Lørdagsaften ind hos en af Bygdens mest oplyste og agtede Bønder, Lars V., hvor han havde en Opbyggelse. Lars, der var vel belæst i Guds Ord, fandt hans Tale god og rigtig. Ifølge med sin Vært gik Elling til Kirken om Søndags Morgen. Efter endt Gudstjeneste talte han fra en Haug et Stykke fra Kirken for en stor Del af Kirkealmuen, der havde samlet sig om ham. Blandt Tilhørerne var ogsaa Præsten. Paa sin sædvanlige rystende, alvorlige Maade formanede han sine Tilhørere til Omvendelse og Tro paa Gud. Da Talen var endt, traadte Præsten frem og forlangte, at Lensmanden skulde arrestere Elling, og brugte haarde Ord mod ham. Lars reiste sig da og tog saa alvorligt til Gjenmæle mod en saadan Fremfærd, at en bifal-

dende Murren lød i Forsamlingen, og Præsten turde ikke gjentage sit Forlangende, naar Lars havde talt. Elling fik uantastet drage videre.

En Tildragelse i Grimstad bør ei heller her forbigaaes. Eielsen havde bestemt Forsamling, og under Aabningen af Mødet begyndte en Del unge Mænd at gjøre Optøier i Forsamlingen. Efter en mild Tiltale holdt de sig omsider stille, saa Eielsen uforstyrret kunde fortsætte, indtil Forsamlingen opløstes i Fred og Ro. Han begav sig til sit Logis, men da han gik op Trappen til sit Soveværelse blev han alvorlig mindet i sin Aand, at han ikke skulde overnatte i Byen den Nat, hvorfor han vendte om og gik ud til en Bondegaard en Fjerdingvei fra Byen. Værten vidste ikke om, at han var gaaet bort. Ikke længe efter, at han var gaaet, kom der en Del maskerede unge Mænd og forlangte af Værten, at Eielsen skulde udleveres; men da Værten nølede med at ville vise dem hans Værelse, udtalte de saadanne Trudsler, at han nødtes til at lade dem undersøge Huset. Til hans Forbauselse og Glæde fandt de ikke hvad de søgte. De søgte ogsaa efter ham paa andre Steder i Byen, hvor han havde opholdt sig; men da de ikke fandt ham, maatte de beskjæmmet gaa med uforrettet Sag. Saaledes ved Herren at befri sine Elskelige fra al ond Vold.

I Begyndelsen af Juli træffe vi Eielsen i Bergen; han havde da med nogle Venner besøgt sin Hjembygd Vos og holdt Opbyggelser paa flere Steder, og Mange vare blevne rørte af Guds Ord.

Han havde nu været borte i 4 Aar og var ukjendelig for Mange. Første Søndag, han var hjemme, bivaanede han Gudstjenesten i Vinje Kirke. Efter endt Gudstjeneste besteg Stevnevidne Nils Flyden en Trappe, for, som sædvanlig, at tillyse Auktioner osv. Eielsen stillede sig bag Stevnevidnet og da han var færdig, raabte han ud iblandt Mængden: "Paa samme Tid maa ogsaa jeg kundgjøre, at der Kl. 4 bliver Opbyggelse hos Lars Vinje, og jeg maa gjentage, hvad før er sagt: Lysthavende indbydes, uden Penge og uden Betaling. Det bliver Kl. 4!" Folk begyndte at glo paa hverandre og spørge: "Hvem er dette?" -- "Aa, det er Elling Sunve." — "Han er blit Bønnemand." —

"Skal du gaa did?" — "Aa, lad os gaa og høre, hvad dette er" — lød det ind imellem Mængden.

Paa Vinje blev der en stor Forsamling. Huset blev fuldt og mange maatte holde til ude og samles saa godt de kunde omkring de aabne Vinduer. Da Eielsen begyndte at tale, begyndte Fienderne at rase, blandt hvilke var Stedets Klokker. Nogle slog i Væggene med Støre, Andre med Stene; men Eielsens kraftige Vidnesbyrd om Synd og Naade sank dybere end alle disse Slag. Mange bleve rørte af Guds Ord, og der flød en mild Taareregn i Forsamlingen. Et Øienvidne fortæller, at han følte sig ligesom løftet op i høiere Regioner af Aandens mægtige Brusen, og fra den Tid forsvarede han "Læseriet."

Eielsen havde oftere prædiket Evangeliet i Bergens Stift, og en overordentlig Rørelse var opstaaet

blandt de derværende Brødre. Dette fortrød høiligen en vis Søofficer*), som havde Eiendomme dersteds; han kunde aldeles ikke taale, at "Haugianismen," som han kaldte det, udbredte sig blandt hans Undergivne. Han besluttede derfor paa een Gang at gjøre Ende paa denne Pest, og anvende en forældet Lov, som forbyder Sammenkomster i private Huse. Det var derfor hans Plan at faa gribe Eielsen midt under hans Prædiken og overlevere ham til Øvrigheden til Afstraffelse efter ovennævnte Lov (Plakat af 13de Januar 1741). Efter nogle forgjæves Forsøg paa at udføre denne sin Plan, faldt Kapteinen paa den Tanke, at lokke ham til sit eget Hus. Han henvendte sig derfor til en af sine Husmænd, som var meget fattig, og lovede ham en Daler, hvis han paa nogen Maade kunde formaa Eielsen til at holde en Opbyggelse i Officerens Hus. Den belovede Daler gjorde Virkning; Husmanden opsøgte Eielsen og bad ham komme til Kaptainen, men da han vidste, hvad som skulde ske, skjalv han i Mælet, da han fremførte sin

*) Der er adskillige Lighedsmomenter mellem denne Tildragelse og Tildragelsen, der er berettet paa Pag. 18 og 19, men om det er den samme eller ikke, tør vi ikke afgjøre. Den første Tildragelse, som vi har mundtlig fra Eielsen selv, er henlagt til Trondhjems Stift, hvor en Militærkaptain spiller Forfølgeren; denne, der først var optaget i et tydsk Blad og oversat og indtaget i Pietisten Rosenius' Blad, er henlagt til Bergens Stift, hvor det er en Søofficer, der lægger for Dagen Sauli Sind. Hvor om Alting er, har vi ikke kunnet nægte denne velskrevne, interessante og gribende Tildragelse en Plads blandt Eielsens øvrige Bedrifter, og haaber, at Læseren ikke vil finde sig besværet over Lighedspunkterne.

Anmodning. Eielsen fæstede et gjennemtrængende Blik paa ham og vilde vide den virkelige Aarsag, hvorfor han saa indstændigt forlangte, at han skulde indfinde sig i en saadan Bespotters Hus, for netop der at holde en Andagtsstund; Manden blev derved sat i Forlegenhed, og bekjendte tilsidst den hele Sammenhæng. Eielsen spurgte derpaa Husmanden, om han endnu vedblev sin Begjæring; "visselig," svarede denne, "thi er du en Guds Mand, da skal jo Djævelen selv intet formaa imod dig." "Nu vel," svarede Eielsen bestemt efter et kort indre Overlæg, "jeg skal komme, dersom du vil love mig, at du vil underrette alle Naboer rundtomkring om denne Opbyggelse, saa at saa mange, som muligt, kunne indfinde sig; udretter du dette, saa skal du ligeledes faa 1 Daler af mig." Eielsen tænkte nemlig ved sig selv: Maaske har Herren udvalgt et saa ringe Redskab, som jeg er, til ved denne Leilighed at overvinde den Stærke, og at gjøre Verdens Vise tilskamme, og da bør Forsamlingen være saa stor som muligt.

Til denne Sammenkomst havde Kapteinen overladt det største af sine Værelser, en stor Sal, der ofte havde gjenlydt af Skjemt og letfærdige Viser, men aldrig nogensinde af Guds Ord og Lovsange. Der var fremsat et lidet Bord og en Stol for Taleren, og paa begge Sider af denne simple Prædikestol sad der nogle haandfaste Karle, hvilke paa et aftalt Vink skulde overfalde Eielsen, mishandle ham og siden føre ham til Øvrigheden. Jo mere Salen opfyldtes med Mennesker, af hvilke en Del kom for sin

Opbyggelse, men en endnu større Del af Nysgjerrighed, desto høiere steg Kaptainens djævelske Glæde; thi han ønskede intet hellere, end at Samlingen skulde blive ret talrig, saasom han nu vilde give Sværmeriet og Skinhelligheden Dødsstødet. Omsider kom ogsaa Eielsen. Alle de Tilstedeværendes Øine og Sind ventede nu med spændt Opmærksomhed paa, hvorledes det vilde gaa. Eielsen hilsede ydmygt, men dog med en vis Selvfølelse paa Kaptainen. Kaptainen bød ham med en alvorlig Mine at indtage sin Plads, og satte sig midt imod ham, for om muligt at bringe ham ud af Fatning. Eielsen vilde lade opstemme en Sang, til hvilken Ende han havde taget med sig de ypperste Sangere blandt sine Venner, og han begjærede nu Værtens Tilladelse dertil. Kaptainen svarede i en raa Tone: "Jeg har ikke ladet dig komme for at synge, men for at prædike; jeg ønsker at høre, hvad det er, du farer med." Eielsen tog nu sit Ny-Testament, hvilket han altid bar med sig, og slog op Johannes 15de Kapitel. Men neppe havde han begyndt Læsningen, førend Kaptainen rykkede Bogen ud af hans Haand og sagde i en haanende Tone: "Det er ikke formeget, at en Prædikant, som du, kan læse udenad." Eielsen, som var af en ligefrem Karakter, forblev rolig, og sagde med Sagtmodighed, at den Herre, i hvis Navn han vilde tale, vel ikke krævede Saadant af sine Tjenere, men at han dog i Tillid til den Hellig-Aands Bistand vilde forsøge paa at forelæse sin Text af Hukommelsen.

Mange af Tilhørerne bleve ængstelige og frygtede for, at Eielsen ikke skulde bestaa denne uventede Prøve, især fordi Kaptainen holdt den opslagne Bog i sin Haand og fulgte opmærksomt med, for at angribe Eielsen, hvis han noget Sted læste urigtigt. Da nu Eielsen desuagtet med fast og høitidelig Stemme, uden at tage Feil, fremsagde den hellige Text Vers efter Vers, saa blegnede Kaptainen fuld af Forbauselse og Raseri, og da Eielsen kom til disse Herrens Ord: "Om Verden hader Eder, saa vider, at den haver hadet mig førend Eder," saa var Kaptainen sig ikke mere mægtig, men afbrød ham for at dølge sin Forvirring med et vildt Raab, sigende: "det er en Løgn, hvad du nu siger!" Eielsen svarede alvorligt, men mildt: "Staaer der ikke saaledes i Bogen, er Bogen ikke Guds Ord, og er Guds Ord ikke Sandhed, Aand og Liv?" "Bevis det, om du kan!" brummede Kaptainen vranten. "Vor Frelser, Jesus Christus, Guds enbaarne Søn, vor Herre, har bevidnet, at hvad han siger, det har han hørt af den, som har sendt ham, samt at han er sandfærdig," gjensvarede Eielsen. "Hvoraf ved du, at Jesus af Nazareth er Guds Søn?" spurgte Kaptainen. Til Svar derpaa begyndte den frie Evangelist at gjennemgaa alle ydre Beviser for den hellige Skrifts Guddommelighed og Profeternes Udsagn, der hentyde til Frelseren og Forsoningen ved ham, idet han begyndte med 1 Mosebog 3, 15. Han udviklede dette med en saadan Klarhed og Veltalenhed, at Alle bleve forundrede ved at høre en ulærd Bonde tale saaledes.

Tilsidst sluttede han med de indre Beviser for Guds Ords Magt og Authoritet, og dets guddommelige Virkning paa Sjælene gjennem den Hellig-Aand.

Kaptainen, der havde hørt til med den største Opmærksomhed, spurgte nu, om han ikke havde noget mere at sige. "Nei, ikke mere end Et, og det er, at dersom du sætter dig imod, og ikke vil lyde Sandhedens Røst, saa skal Gud sende dig en kraftig Vildfarelse, saa du skal tro Løgnen." Paa disse af Eielsen med salvelsesfuld og høitidelig Stemme udtalte Ord fulgte en dyb Taushed, og derunder foregik en heftig Strid i Kaptainens Sjæl. Hans vilde og stolte Sind var brudt, og istedetfor at give Karlene Tegn til at gribe Eielsen, blegnede han mere og mere, han lod Ny-Testamentet falde ud af sin Haand, slog Øinene ned og hensank i sig selv. — Eielsen afbrød denne pinlige Taushed med et ærbødigt Spørgsmaal, om Værten ikke syntes, at Sammenkomsten kunde opløses; thi det, som Tilhørerne allerede havde hørt af de Vidnesbyrd, som Gud har vidnet om sin Søn, kunde jo ogsaa have været dem til Opbyggelse og Vederkvægelse.

Kaptainen var saa sysselsat med sig selv, at han ikke hørte dette Spørgsmaal; da han endelig igjen havde fattet sig, bad han Eielsen begynde sin Bibelforklaring. Eielsen fortolkede da det oplæste Kapitel med en saadan Aandens Salvelse og Kraft, at Tilhørerne bleve rystede; tilsidst endte han med en inderlig Bøn, i hvilken han indlagde en varm Forbøn for Kaptainen. Andagtsstunden sluttedes med Afsyngelsen af

en Psalme. Af Kaptainens Øine randt stride Taarer, sandsynligvis de første i mange Aar. Eielsen stod op og takkede Kaptainen for Tilladelsen til at faa forkynde Ordet i hans Hus, og da Eielsen udtalte den Forhaabning, at det, som denne Gang var blevet talt, maatte blive til Opbyggelse for alle naadehungrige Sjæle og til Vækkelse for de uomvendte Syndere, trykkede Kaptainen med dyb Rørelse hans Haand og bekjendte sig at tilhøre den sidste Klasse; ja, han bekjendte endog sin uhyggelige Plan med denne Sammenkomst og det Had, som han hidtil havde baaret mod Eielsen. Kaptainen gav derpaa Eielsen det Løfte, flittig at betragte Guds Ord, hvilket han hidindtil aldeles havde foragtet; ja, han indbød endog Eielsen til ofte at komme til sig for at prædike Evangeliet i hans Hus.

Alle de Ordets Venner, for hvis Øine alt dette var skeet, gik hjem mere opbygget end de nogensinde havde været ved Eielsen. Kaptainens Hus blev ogsaa virkelig derefter aabnet for aandelige Sammenkomster og et kjært Tilflugtssted for alle kristelige Venner; ja, Kaptainen selv blev et særdeles nyttigt Redskab i Herrens Haand til at underholde den Troens Ild, som ved Eielsen var antændt i denne Egn.

Fra Bergen lagde Eielsen Reisen nordover; henimod Slutningen af August finde vi ham i Trondhjem. Herfra vandrede han gjennem Størdalen, Skogn, Værdal og nordover til Overhalden samt til Snaasen, hvor han tog ind hos Provst Rønning.

Paa denne Reise holdt han som sædvanlig 1 til 2 Opbyggelser hver Dag. Fra Snaasen vendte han tilbage til Trondhjem. Her traf han sammen med Enok Sveen fra Ørkedalsøren, med hvem han kom overens om, at de skulde gjøre Følge til Amerika.

Sandsynligvis har nævnte Sveen gjort adskillige Reiser omkring med ham, eftersom vi finde ham sammen med Eielsen paa Reise til Kjøbenhavn om Vaaren 1837; men her skiltes de ad, da Sveen ønskede en bedre Uddannelse, førend han begav sig til Amerika.

Om Eielsens Reiser i 1836 har vi ikke større Oplysninger; men han har rimeligvis reist omkring som før. Det er bekjendt, at han gjorde adskillige Reiser ind i Sverige, hvor han skal have truffet paa Levninger efter den nidkjære og bekjendte svenske Præst Lars Linderot. Sin Reise til Danmark har Eielsen formodentlig foretaget gjennem Sverige, da vi i et Brev fra Haugianeren K. Aarstad i Kristiansand, dateret den 18de April 1837, finde, at Eielsen paa den Tid foretog en Reise i Sverige. Denne Gang var han i Følge med den bekjendte Hauges Ven, Lægprædikanten John H. Sørbrøden (død den 8de December 1857).

Som ovenfor sagt, begav Eielsen sig til Kjøbenhavn om Vaaren 1837. Fra Kristiania havde han forsynet sig med Reisepas. I Kjøbenhavn traf han sammen med den bekjendte Pastor Ludvig Harms fra Hermannsburg i Tydskland. De havde flere Samtaler med hverandre, dels om den af Harms

paatænkte Missionsvirksomhed og dels om den kristelige Lægmandsvirksomhed. Tydsklands store Theolog og den norske Lægmand havde just ikke den samme Anskuelse om Maaden, hvorpaa Lægmandsvirksomheden skulde øves, dog udtalte Eielsen sig fordelagtig om Harms. I Kjøbenhavn fandt han Tilstanden at være saadan, at enhver kunde gjøre, som han selv lystede. Han fandt ellers ikke saa faa Brødre og Søstre ogsaa i denne By, hvilke han besøgte og blev bekjendt med.

Fra Kjøbenhavn tog han Reisepas til Kristiansfeldt. Paa denne Reise havde han ogsaa Anledning til at høre den bekjendte Pastor Grundtvig. Eielsen likte ikke Grundtvigs Prædiken, da han syntes, at den var altfor lidet krydret med det rette Salt.

Søndagen den 30te April kom Eielsen til Fugleberg og spurgte om Vei til Vensløv, hvor han vilde besøge Skolelærer R. Sørensen, hvis Skrifter han var bleven kjendt med i Norge. Her fik han til sin store Glæde vide, at der var bestemt Opbyggelse i Nærheden, hvorhen han og Smed Hansen, der var i Følge med ham fra Kjøbenhavn, gik. Samme Aften gik han i Følge med Flere til en anden Forsamling i Haarsløv, hvor de traf R. Sørensen, med hvem de gik til Pastor Mau, der paa Grund af Sygdom ikke kunde overvære Forsamlingen. Hos Pastor Mau blev Eielsen Natten over, hvorfra han Dagen efter gik til Vensløv.

Da R. Sørensen var indstevnet til at møde for Retten i Slagelse, i Anledning af at han havde del-

taget i gudelige Forsamlinger, fulgte Eielsen med ham. Da det blev bekjendt, at de vare ankomne til Vemmeløv, blev der om Aftenen bestemt Opbyggelse hos Bonden Hans Andersen Foerløv. Sørensen læste et Kapitel af det nye Testamente og lagde Indholdet paa Tilhørernes Hjerter, hvorefter Eielsen "opmuntrede Guds Børn til Bestandighed i Troen paa deres Frelser og sluttede med en inderlig, ydmyg enfoldig og fast troende Bøn til Herren, som underlig rørte og styrkede alles Hjerter."

Efter Andagten samtalede de om det anlagte Søgsmaal mod R. Sørensen, i hvilken Anledning Eielsen sagde: "Det er jo godt, at en saadan vigtig Sag som vor Sjæls Salighed ogsaa kommer for Retten og Domstolene til et Vidnesbyrd der, hvor der ellers aldrig forhandles om disse Ting; de faa da ogsaa noget Guds Ord at høre. Det skader heller ikke Guds Rige, at I have en Præst her, der driver Eder til at søge vor Herre, idet han forfølger Eder, fordi I komme sammen at høre og tale om Guds Ord."

Næste Dag tog Sørensen til Tings, og Eielsen fulgte ham. Da de vare færdige fra Slagelse, toge de tilbage til Vemmeløv og fortsatte Reisen Dagen efter til Korsør, derfra over Beltet til Fyen, hvor de havde Opbyggelse i Odense med flere Steder, gjennemreiste derpaa Jylland, Slesvig og Holstein, saalangt det danske Sprog taltes, og kom saa til Kristiansfeldt, hvor de standsede en Tid.

Brødremenigheden udfoldede her en stor Virk-

somhed, og Eielsen fik god Anledning til at sætte sig ind i Brødrenes Lære og Skikke. De førte et meget pent udvortes Liv; men i Læren kunde han naturligvis ikke dele deres Anskuelser i alle Stykker; ligesaalidt kunde han bifalde den Maade at leve paa, som han fandt iblandt dem.

Kirker, Skoler og al Eiendom havde de fælles. Kirkerne vare saaledes indrettede, at Tilhørerne kunde høre og se Præsten, og han dem; men Mænd og Kvinder vare saaledes adskilte, at de ikke kunde se hverandre. Alt Arbeide i Huset udførtes af Mændene, og saa liden Omgang pleiede de med hverandre, at, da Eielsen med Forstanderen kom ind i Søsterhuset, kjendte Forstanderen ikke Forstanderinden, skjøndt de havde boet der lang Tid. Der var en skarp Adskillelse mellem Alder og Kjøn; Enkemænd og Enker havde hver sin Bygning, ugifte Mænd og Kvinder ligesaa osv., paa det de ved Omgang ikke skulde friste og forstyrre hverandre. De forskjellige Huse havde Forstandere og Tjenere af sin egen Klasse; i hvert Hus blev Orden og Husandagt strengt overholdt. Hver Morgen havde de Andagt i Husene, og hver Aften vare de samlede i Kirken Aaret rundt. Adskilte vare de i Livet, og adskilte skulde de ogsaa være i Døden; thi paa Kirkegaarden vare Begravelsespladsene ligeledes strengt afgrændsede. Naar en Gravplads var udfyldt, lagdes der en liden Sten paaskraa, der ved Indskrift udviste, hvormange Lig der vare begravede. Under sit Ophold i Kristiansfeldt var Eielsen Gjæst hos

Pastor Holm, med hvem han var kjendt fra Kristiania.

Paa Tilbagereisen besøgte han flere Steder i Haderslev, Veile, Horsens og Skanderborg for at finde troende Kristne, og "overalt var han tilstede i deres gudelige Forsamlinger og vidnede med levende Røst om de Kristnes Tro og Haab, til Formaning og Opmuntring paa Livets Vei, for sine Medtroende i Herrens Samfund."

Paa flere Steder vare troende Præster nærværende i Forsamlingerne, hvor Eielsen førte Ordet, "og de saa vel som Folket frydede sig ved hans hjertelige Tale af Guds Ord, om de sande Kristnes Tro." Spurgte Nogen, hvad han gav sig ud for, svarede han: "For intet andet end en omvendt Kristen, som tjener for min Nødtørftighed med mine Hænder og taler og vidner med Ord og Liv for mine Medmennesker om det evige Livs Herlighed, der er i Kristo Jesu vor Frelser, og om den evige Døds Pine, der venter dem, som ikke tro."

Efter at have været borte i 7 Uger, kom han tilbage til R. Sørensen i Vensløv, og nu blev der mange gudelige Forsamlinger i Holsteinborgegnen, til stor Glæde for de Troende, baade Præster og Folk, "der fik hans enfoldige, inderlige og hjertedragende Formaninger at høre; ikke alene Mænd og Kvinder, men ogsaa Børn holdt sig nær til ham med stor Glæde over hans enfoldige Tale og barnlige, fromme Væsen.".

Dette fik den "troende og ædle" Grevinde Hol-

stein til Holsteinborg høre Rygte om, og hun ønskede, at Eielsen maatte komme og holde Forsamlinger paa hendes Borg, hvilket Ønske Eielsen efterkom sammen med R. Sørensen. Samme Dag var Grevskabets Birkedommer, Hr. Lund, indbudt til Taffels hos Grevinden, og da hun fortalte, at Normanden E. Eielsen sammen med R. Sørensen skulde have en "gudelig Forsamling" hos hende Kl. 6 om Aftenen, erklærede Hr. Birkedommeren, at han havde Ordre til at anholde Eielsen, paa Grund af at han for 7 a 8 Uger siden, sammen med R. Sørensen, havde holdt "gudelige Forsamlinger" i Vemmeløv Sogn, i hvilken Anledning der var optaget Forhør, saavel over alle Vedkommende som over Hr. R. Sørensen, med hvem Eielsen var delagtig i det Slags Overtrædelse af Forordningen af 13de Januar 1741.* Det til-

---

* Denne Forordnings § 17 lyder saaledes: "Alle Fremmede, som indfinder sig fra andre Steder, eller Indfødte, der ingen Haandtering eller andet Erinde foretage end at opbygge og styrke andre, skal af Presten med Beskedentlighed og Kjerlighed underrettes om Forordningens Bydende og tilraades, at de, saalenge de ikke kan legitimere lovligt Kald, ei gribe ind i fremmet Embede samt at i den Tid, det bliver dem tilladt der at forblive, holde sig stille uden Samlinger at holde. Saa skal og Øvrigheden paa Stedet, saa snart de om saadanne Personers Ankomst blive vidende, strax fordre deres Pas, undersøge deres Erinde, hvorfra de ere komne og hvor de agte sig hen samt tilholde dem i Mindelighed og Høflighed at begive sig hen igjen, hvorfra de ere komne."

Den danske "kristne" Øvrighed maatte have et eget Begreb om Høflighed mod Fremmede, naar den kunde kaste en fredelig Mand i Fængsel. Denne Øvrigheds Kristelighed maatte ogsaa være af et eget Slags, da de tillode Dans og syndige Udskeielser

lodes dem dog at holde Forsamlingen under Kaution af Grevinden.

Paa bemeldte Tid kom Eielsen og Sørensen til Borgen, hvor Opbyggelsen begyndte med Sang og Bøn, samt Oplæsning af et Stykke af Joh. Arndts "Sande Kristendom," ved Pastor Rønne fra Høve. Derefter talte Eielsen Guds Ord og formanede til at "frelse Sjælen i Kristo og annamme Naaden, Livet og Saligheden i ham; alle Hjerter følte sig tiltalte deraf og indtoges derved."

Eielsen blev nu paa Holsteinborg til næste Dag, da han, som anholdt Person, sendtes af Birkedommer Lund til Justitsraad Birch i Slagelse, hvortil han blev befordret saaledes: Da Sørensen hørte, at en Vogn var tilsagt for ham under Bevogtning af en Husmand, paatog Sørensen sig at følge med som Bevogter, da Eielsen egentlig var Gjæst hos ham; Grevinden bifaldt dette, og Husmanden fik være hjemme. Da Eielsen traf Sognefogden, der skulde hente ham, spurgte han ham, om han havde forsynet sig vel med Jern, hvortil Fogden svarede, at han før havde ført Livsforbrydere uden Jern; men han forlangte en paalidelig Mand som Betjent. — Under Bevogtning af Sørensen blev da Eielsen ført til Justitsraad Birch i Slagelse.

Justitsraaden sagde til Sørensen, at det var kun

---

af alle Slags, men stevnede for Retten og arresterede dem, som vilde frygte Gud og vandre efter hans Ord. Betegnende er det ogsaa, at Præsterne saavel i Danmark som i Norge paa den Tid vare de Ivrigste til at forfølge de Kristne.

den anholdte Nordmand, han her havde med at gjøre, og at han intet Bud havde sendt efter Sørensen.

"Det ved jeg vel," svarede Sørensen, "men denne Nordmand er for Tiden Husgjæst saavel hos mig som hos Grevinde Holstein paa Holsteinborg, og naar han er forhørt, saa ønsker jeg ham med mig tilbage."

"Jeg skal nok besørge ham," sagde Justitsraaden, "og De, Sørensen, har her intet med ham at gjøre." Derpaa bad han Sørensen at gaa ud fra Retten og tog saa Eielsen i Forhør omtrent et Par Timer.

Dommeren spurgte Eielsen, hvor han havde holdt sin sidste Forsamling.

"Paa Holsteinborgs Slot," svarede Eielsen.

Dommeren: "Paa Slottet vil man jo ikke vide af saadanne Ting."

Eielsen: "Just igaar var jeg der og holdt Forsamling!"

D.: "Hvad Erinde har du til Danmark; kjender du nogen, som du vil besøge?"

E.: "Jeg var kjendt med Pastor Holm fra Kristiania, der nu er i Kristiansfeldt."

D.: "Var det egentlig ham, du vilde opsøge?"

E.: "Aa nei, ikke just det heller; det er mig lige kjært, hvor jeg kan finde ligesindede Guds Børn, der vil opbygges med hverandre af Guds Ord."

D.: "Paa hvormange Steder har du holdt Forsamlinger her i Landet?"

E.: "Jeg har reist gjennem Sjælland, Fyen, Jylland, Slesvig og Haderslev og allesteds forkyndt

Guds Villie til Sjælenes Frelse. Nu glæder jeg mig ogsaa over, at jeg her har Anledning til at minde Dem om at søge Herren, medens han findes, og kalde paa ham den Stund, han er nær."

Denne frimodige Tale gjorde et mægtigt Indtryk paa Dommeren, som forlegen sagde:

"Ingen kan forestille sig, hvor haardt det er for den, som skal have med saadanne Sager at gjøre."

E.: "Jeg tror vist, at Dommeren kunde slippe for saadanne Omstændigheder, dersom han ikke selv var en Mand, som forfulgte Guds Børn."

D.: "Har du ikke hørt Sørensen sige, at I kunde holde Forsamlinger lige godt, om Præsten var derimod?"

E.: "Saadanne Udtryk har jeg ikke hørt Sørensen bruge, ei heller har jeg brugt dem selv."

D.: "Jeg ved, du har hørt det."

E.: "Pastor Duus har ikke synderlig tilovers for gudelige Forsamlinger."

D.: "Hør, om han ikke kan bruge Prokuratorknebene!"

Efter adskillige Spørgsmaal paa Kryds og paa Tvers blev omsider Arrestforvareren kaldt op paa Raadstuesalen og fik Ordre til at føre Eielsen i Arrest. Da Arrestforvareren kom, sagde Eielsen: "Det havde jeg ikke tænkt, at Vorherre agtede mig værdig til at lide Fængsel og Baand for Kristi Navns Bekjendelses Skyld. Jeg har reist gjennem hele Norges Land, Sverige, Fyen og Jylland, men aldrig

har nogen før lagt Haand paa mig eller hindret mig paa min Reise indtil denne Stund."

Nu førte Slutteren ham ud fra Retten paa Raadstuegangen, hvor en stor Mængde Folk fra Vemmeløv Sogn stode, der skulde forhøres, fordi de sidste Søndag havde været i "gudelig Forsamling".*

Da Eielsen blev ført igjennem denne Mængde, hvor ogsaa Sørensen stod, opmuntrede han sine Venner og sagde: "Værer trøstige og glade, Brødre i Herren! Han, som er med os, er større end den, der er med dem!" Og til Sørensen, som fulgte med ham ned ad Trappen til Kjælderarresten, sagde han: "Hent mig mit Nye Testamente!" hvilket Sørensen efterkom.

Fangevogteren, som syntes, at Eielsen gav sig vel god Tid, slog ham med Kjeppen og drev ham afsted. I Døren til Arresten rev han Testamentet fra Eielsens Haand; men Fangevogterens lille Dreng, som stod hos, raabte: "Fader! Fader! lad Manden beholde sin Bog," hvorpaa han gav ham den tilbage. Fangevogteren tog ogsaa hans Tegnebog fra ham og begyndte at tælle hans Penge. Sørensen protesterede imod en saadan Fremgangsmaade som ulovlig, Arrestforvareren slog den ydre Dør igjen og Sørensen blev staaende tilbage paa Kjældertrappen. Han bragte strax Besked om det passerede til Grevinde Holstein, som nu befandt sig i Korsør for at hilse

* De troende Folk i Danmark havde den Gang trange Tider, thi for hver Gang de samledes til indbyrdes at læse og synge Guds Ord, bleve de stevnede for Retten.

paa Prinsessen og Prinsen, der nu var ankomne til Sjælland.

Eielsen blev først sat ind mellem tvende Misdædere, hvoraf den Ene skulde have myrdet sin Fader; men da han strax begyndte at tale Guds Ord til Forbryderne, blev han ført ovenpaa til et andet Fængsel blandt andre Forbrydere, for hvilke han ligeledes vidnede Guds Ord, hvorfor han allerede samme Aften blev kastet ind i et tredie Fangehul, hvor en Del Tyve vare forvarede.

Eielsen benyttede som sædvanlig Anledningen og vidnede for disse: "Den, som stjal, stjæle ikke fremdeles" osv. Enkelte af dem spottede Sandheden, men Andre bevægedes og bade om, at Eielsen næste Morgen maatte faa have en gudelig Forsamling for dem i Arresten. Dette blev dem afslaaet med et Svar, der er karakteristisk for hin Tids Tænkemaade: "Fangerne sidde her for at blive straffede, ikke for at blive omvendte." — Man havde saaledes ikke Brug for den norske Bodsprædikant paa Fængslet i Slagelse, hvorfor Herren heller ikke vilde have Eielsen ret længe der.

Samme Dag kom Prins Kristian af Danmark med sin Gemalinde, Prinsesse Karoline Amalie, gjennem Slagelse. Folket i Omegnen vare fulde af Harme over den Behandling, som Eielsen, en fredelig Mand, der holdt sig fra al Uret og formanede Andre til det samme, var bleven tildel. Grevinde Holstein foredrog Sagen for Deres Kongelige Høiheder, og da Prinsen hørte, hvad der var sket, gjorde

han Anstalter til, at Eielsen strax kom i Frihed paa Grevinde Holsteins Kaution.

Denne besynderlige Fange fik da nyde den Ære at kjøre i Vogn med det Kongelige Herskab til Holsteinborg Slot.

Prins Kristian sagde ved denne Anledning til Birkedommeren: "Hvorfor lod du denne Mand kaste i Fængsel? han har intet Ondt gjort og ingen Straf fortjent."

Prinsesse Karoline Amalie, ved hvis Mellemkomst Eielsen saa snart kom paa fri Fod, var en af de sjeldne Fyrstinder, der viste en stor Iver for religiøs Tolerance, for hvis Fremme i Danmark hun udrettede meget som Prinsesse og endnu mere i den Tid, hvori hun var Dronning. Hendes Færd i Eielsens Sag var kun et af de mange Beviser paa den ædle Tænkemaade, hun udviste mod sit Land og Folk. Hun var en Søster af den fra de Slesvig-Holsteinske Anliggender bekjendte Hertug af Augustenborg og gift med Kristian Frederik, i 1814 Konge i Norge og død som Kristian VIII, Konge af Danmark. Hun døde for en Del Aar tilbage.

Samme Dag som Eielsen kom i Frihed holdt det danske Missionsselskab sit Sommermøde i Gimlinge Kirke. Her flokkedes Folk fra alle Kanter for at høre den høit begavede og troende Præst Hr. E. Clausen; og til denne Forsamling bragte Grevinde Holstein sin friede Fange, til stor Glæde for alle Kristne. De troende Præster lærte her Eielsen at kjende og syntes godt om den norske Folkeprædikant;

der føltes ogsaa en almindelig Glæde over, "at Danmark i sin Adelsstand havde en Grevinde Holstein og i Kongehuset saa høie Beskyttere af den kristelige, borgerlige og menneskelige Frihed."

Under Kautionstiden havde Eielsen Frihed til at holde Samlinger, hvor han vilde, men havde sit Ophold paa Holsteinborg, hvor han forblev, indtil Kancelliet, paavirket af Prinsesse Karoline Amalie, gav Ordre til at lade Sagen mod ham fare. Han begav sig nu til Kjøbenhavn; de tilbød ham Skyds, men dette afslog han og reiste til Fods for paa Gjennemreisen at have Anledning til at holde Samlinger. Fra Kjøbenhavn tilskrev han Prinsessen et Takkebrev for hendes Medvirkning til hans fulde Frigivelse.

Medens Eielsen opholdt sig paa Slottet, gjorde en ung kristelig Hofdame ham opmærksom paa en liden Bog, der var skrevet paa Tysk. Det var den bekjendte Bog: "Menneskets Hjertes Speil." Hun læste den paa Norsk for ham, og han fandt saadant Behag i Bogen, at han besluttede at udgive den i det norske Sprog. Nævnte kristelige Dame oversatte den derfor fra Tysk til Norsk. Denne Eielsens Udgave af denne Bog er den første, som udkom i det norske Sprog. Billedpladerne fik han graveret i Kjøbenhavn med ikke liden Bekostning og opbevarede dem hos sig til sit Sidste.

Da Prinsessen under en Samtale med Eielsen paa Holsteinborg havde spurgt ham, om han havde noget at udbede sig, saa benyttede han nu Leiligheden

til at bede Prinsessen interessere sig for den bekjendte Lægmand R. Sørensen, som vi har set var under Forfølgelse for at have holdt "gudelige Forsamlinger."

Et Brev, som Eielsen skrev til sine Venner i Kjøbenhavn fra Holsteinborg Slot, maa her finde Plads. Endskjønt det indeholder adskillige Gjentagelser af, hvad der allerede er fortalt, meddeles det dog i sin Helhed, da det er skrevet under betydningsfulde Omstændigheder og er et sikkert Vidnesbyrd om, hvad der den Gang rørte sig i Eielsens Hjerte. Det lyder som følger:

Holsteinborg pr. Slagelse
d. 23de Juni 1837.

Ofte ihukommede Venner i Kjøbenhavn!

Det er nu en lang Tid siden jeg skiltes fra Eder; ja mange dyrebare Naadens Dage; Herren give os Naade til ret at overveie den kostbare Naadens Tid, at vi, som har begyndt i Aanden, ei maa fuldkomme i Kjødet; men inderlig holde os nær til Gud og anraabe ham om Kraft og Seier over vore Saligheds Fjender. Jeg kjender for min Deel, at jeg staaer langt tilbage; men hvad hjælper vel at klage, naar Skylden er hos mig selv. Herren er jo altid rede med sin Aand og Naade; han give os saa sandt, at vort Hjerte maa aabnes for den Helligaands Virkning, at vi kunde blive af de sande Tilbedere, som tilbede Faderen i Aand og Sandhed, og elske hverandre indbyrdes, ja opbygge den ene den anden hver Dag, saa-

længe det hedder, "idag", at vi kunne findes af de frugtbare Grene, som Faderen renser, at de skulle bære megen Frugt. Det er min Bøn og inderlige Begjæring, at Christus maa blive forklaret i Sjælen, alt mer og mer faae sin Skikkelse i os, som det hedder: Skal man af Børnene Faderen kjende, skal vores Vandring i Lyset bestaae,—som et Vidne for den onde og horagtige Slægt, som ligger i det Onde, og har sin Kjærlighed til Verden og de Ting, som ere i Verden, saasom Øiens Lyst, Kjøds Lyst og et overdaadigt Levnet, hvilket ikke er af Faderen, men af Verden, — ak, Verden forgaaer med sin Lyst, men den som haaber paa Herren bliver evindelig, fordi han er i Christo og har sin Retfærdiggjørelse i ham, og tillige sin Kraft i ham til en daglig Helliggjørelse.

Ja, elskelige Brødre og Søstre! som har vendt Eders Fødder paa Fredens Veie, vender ikke tilbage og bliver ikke trætte, og lader ikke Modet falde, men see paa Jesum, følger ham efter og tænker paa Seiers-Kronen og haster til Klenodiet, og dersom Nogen synes han ikke har slige Paamindelser nødig, han er endnu langt fra Sandheds Vei, og kjender hverken sig selv, eller den Vei, som fører til Livet. Vi have stedse nødig at paaminde hverandre, at vi have Kjød og Blod i os, og Verdens Forførelse om os, og de onde Aander altid omkring os; lader os derfor vaage, kjære Brødre, og tage Vare paa vor Gang, da vi ikke vide hvor lang en Stund vi i Verden her skal være, naar Døden kommer med sin Blund,

ei Bedrings Tid er mere. O, maatte vi da trænge ind, udi Guds Naade med vort Sind, der Sjælen saliggjører.

Jeg skal hilse Eder fra mange Venner, jeg har truffet paa denne Reise igjennem Danmark; her gives ikke saa faa opvakte, troende Mennesker, alvorlig bekymrede for deres Sjæls Salighed, som og tillige gaae sammen med hverandre for at opbygge sig ved Guds Ord. Dermed hilses alle bekjendte Venner i Kjøbenhavn, som jeg har havt nogen Berørelse med. Jeg maa og lade Eder vide, at jeg er anholdt af Birkedommer Lund paa Holsteinborg, hvor vi var nu i Mandags hos Grevinden og holdt Forsamling, og jeg var tillige Natten over, hvor jeg og ved samme Leilighed blev anholdt, og ført som Arrestant til Slagelse. Jeg blev først ført for Retten og tilspurgt om jeg havde taget Del i gudelige Forsamlinger, hvorpaa jeg svarede Ja, at det altid var mig kjært at komme sammen med ligesindede troende Mennesker, som opbygge hverandre ved Guds Ord. Da nu Birkedommeren, Justitsraad Birch, nærmere havde udspurgt mig angaaende min Reise, og fik at vide, at jeg paa flere Steder i Danmark har taget Del i gudelige Forsamlinger, saa befalede han Fangevogteren at slutte mig ind i Fængsel, hvorpaa jeg svarede: at jeg ikke havde tænkt, at kunne være værdig til at kastes i Fængsel for Christi Navns Skyld, hvorpaa han taug stille. Saa blev jeg indesluttet i det mørkeste Fængsel blandt to andre Misdædere; den ene havde myrdet sin egen Fader; jeg var rolig

og veltilfreds i mit Sind, uforandret. Ved Læsning og gudelig Samtale med de to Misdædere havde vi en fornøielig Opbyggelse med hverandre, indtil Arrestforvareren efter nogen Tids Forløb tog mig ud derfra og førte mig til en anden Arrest, hvor der var mange Misdædere, ved hvilken Leilighed vi og fik Anledning at læse og betragte Guds Ord; endeel hørte derpaa med Begjærlighed, og tillige bade de Fangevogteren om Morgenen, at han maatte tillade mig at komme i det største Rum i Fængslet for at holde Opbyggelse iblandt dem; men forgjæves; han tillod gjerne Fangerne at gaae sammen med hverandre om Dagen, for at fordrive Tiden med syndige Adspredelser og Tidsfordriv, men da han bemærkede Begjærligheden hos dem efter Guds Ord, saa skilte han os fra hverandre, og tilsluttede Døren, saa den ene ikke kunde komme til den anden. Imedens jeg sad her fangen, reiste Sørensen fra Vensløv i stor Hast til Korsøer, hvorhen Grevinde Holstein var reist for at møde Prindsesse Caroline Amalie, og da han kom til at tale med Grevinden lovede baade hun og Prindsessen, at de nok skulde skaffe mig fri; hvilket ogsaa skeede samme Dag, da de kom til Slagelse, imod Grevindens Caution. Saaledes er jeg da igjen sluppen ud af mit korte Fangenskab, og har Lov til at opholde mig hvor jeg vil her i Nærheden, men hvor snart jeg kan komme til at reise hjem igjen, det veed jeg ikke, og overlader det ogsaa ganske til Guds egen Styrelse, naar det skal skee; imidlertid takker jeg ham inderligt, fordi han har væ-

ret med mig hidindtil, og givet mig Frimodighed og Glæde i mit Hjerte baade under Medgang og i Modgang, saa jeg hver Dag maa udbryde: Herre, Du har gjort det vel altsammen, Dig være Ære og Tak i al Evighed, Amen!

Hermed hilses I fra alle Vennerne i Omegnen; jeg kan hilse fra Grevinden og hendes Frøken, som jeg tror vandre i Sandhed for sin Herre og Frelser i en fattig og ringe Aand; næst Guds Hjælp saa maa jeg tilskrive Grevinden den største Aarsag i, at jeg er paa fri Fod; jeg var i Fængsel, og hun kom til mig, jeg var fremmed, og hun tog mig til sig. Herren belønne hende igjen i de Retfærdiges Opstandelse! Det er min Bøn, baade for mig selv og for alle, som har erkjendt Sandheden, at vi som aandelige Sødskende maatte forene vore Bønner med og for hverandre, at Gud for Christi Skyld vil styrke vor Skrøbelighed, og forøge os Troen, og stadfæste sit Ord, saa at Ordets Hørelse kunde blive forenet med Troen, ihvad det skal koste herneden, thi os bør alle at indgaa i Guds Rige med megen Trængsel, men denne Tids Lidelse er ikke den Herlighed værd, som skal aabenbares paa Jesu sande Troes Stridere. Tilsidst skal jeg hilse fra flere i Grevindens Huus og fra mig, Eders ringe Medstrider, paa Jesu Blod forbundne Ven,

Elling Eielsen.

Dette Brev, der vistnok ikke var bestemt til Offenliggjørelse, og som er skrevet under alvorlige Omstændigheder, maa kunne antages at være et Udtryk

for Eielsens indre Følelser paa den Tid. Det fremgaar ingenlunde af dette Brev, at man er berettiget til med A. Chr. Bang, i hans "Hans Nilsen Hauge og hans Samtid," at paastaa, at Eielsen "efter sin Reise i Danmark var i ikke ringe Grad bleven greben af aandeligt Hovmod." At han, som alle Andre, havde Kjød og Blod og kunde være udsat for Fristelser til Hovmod, som til alt andet Ondt, er en anden Sag.

Efter at have opholdt sig i Kjøbenhavn i 8 Dage, reiste Eielsen over Gøteborg tilbage til Kristiania. I den Tid, han fremdeles opholdt sig i Norge, drog han som sædvanlig omkring og forkyndte Guds Ord. Blandt andre Steder finde vi ham i Stavanger. Her traf han sammen med John Haugvaldstad, som han før havde gjort Bekjendtskab med paa Toten. Eielsen bestemte Samlinger, og Folket kom i Bevægelse. Hans Frimodighed vakte Haugvaldstads Opmærksomhed: Han frygtede for, at denne Ligefremhed kunde have farlige Følger, hvorfor han ved en vis Anledning sagde: "Kjære Bod'n, I maa dele dokk'r i mindre Flokke; thi det vil ellers vække for stor Opsigt hos Øvrigheden." Eielsen havde nu en Gang begyndt at bryde med den Tilbageholdenhed, som Vennerne led under paa den Tid, og tog derfor heller ikke noget Hensyn til Haugvaldstads velmente Raad, men fortsatte paa sin sædvanlige Vis.

I Stavanger kom Eielsen ogsaa i Berørelse med de saakaldte "Stærktroende." Knud Kittelsen Spødevold var Stifter af denne Sekt og paa denne Tid dens

Leder. Da Eielsen en Gang efter endt Gudstjeneste talte til Kirkealmuen, kom en af disse og vilde overbevise ham om, at han for vild. Eielsen blev ham ikke Svar skyldig, men læste ham Texten saa alvorlig fore, at han blev ganske bragt til Taushed. En anden Gang kom han ind i deres Forsamling i Egersund, og der kom det atter til en liden Ordvexling mellem dem. Eielsen oplæste det ene Bibelsted efter det andet og overbeviste dem om, at de fore vild deri, at de forkaste Loven og den Helligaands Tugteembede, som nødvendigvis maa følge en Kristen for at holde ham nede i Ydmyghed og Selverkjendelse. Thi der, hvor der ikke er en vedblivende Erkjendelse af Synden og vor egen Fordærvelse, som vi aldrig i dette Liv kan blive befriet fra, der bliver der heller ikke den rette levende Søgen efter og Tilegnelse af Naaden. De vidste tilsidst ikke at svare ham, og deres Leder sagde: "Jeg tror, denne Mand kan Bibelen udenad." — De disputerede ogsaa om Naadevalget og den anfægtede Tro.

Da Eielsen en Gang i Egersund holdt Samling paa aaben Gade, kom Byfogden kjørende og blev forarget over, at han ikke kom frem for Folkemassen, der blokkerede Gaden, hvorfor han henvendte sig til Lensmanden og forlangte Eielsen arresteret. Lensmandens Kone, som hørte dette, glædede sig høilig herover og sagde: "Det var godt det, saa kan vi faa beholde ham saa meget længere her; thi man kan jo ikke bringe ham noget andetsteds hen end til Lensmandsgaarden alligevel." Arresten var nemlig der.

Om Eielsens øvrige Reiser og Virksomhed i Norge haves ikke videre Oplysninger, hvorfor vi herved afslutte første Del og gaa over til hans Afsked fra Fædrelandet og Reise til Amerika.

Anden Del.

Eielsens Virksomhed i Amerika, Besøg til Norge, hans sidste Dage og Endeligt.

I Aaret 1839 sagde Eielsen Fædrelandet Farvel og drog til Amerika. Aftenen før Afreisen fra Kristiania holdt han Opbyggelse for en talrig Forsamling af sine Venner; derefter gik han omkring saa vidt han rak og bød Farvel til hver Enkelt især. Den sidste, han tog Afsked med, var en Handelsmand Sørensen, med hvem han vistnok ikke stod paa den bedste Fod. Idet han rækker Sørensen Haanden til Afsked, siger han: "Du har været mig et Ris i Herrens Haand; men du skal vide, at naar Riset er brugt, saa skal det brændes." Det fortælles, at nævnte Sørensen strax efter omkom i sin egen Kjælder, idet der fattede Ild i hans Klæder.

Han tog fra Kristiania til Kjøbenhavn for der at træffe den før nævnte Enoch Sveen, hvem han tænkte at faa med som Reisefølge til Amerika. Men da han kom derhen, havde Sveen ombestemt sig. Han tog da over til Gøteborg, hvor han indskibede sig i et svensk Fartøi for New York. Som Reiseselskab kan nævnes Søren Bakke og J. Johannesen. Paa Reisen havde de en frygtelig Storm, der betog dem alt Haab om Liv. Paa Eielsens Opfordring forenede hele Skibsmandskabet sig i Bøn. Herren hørte

deres Begjæring og stillede Stormen. Da de kom til Newfoundlandsbankerne viste Stormens Virkninger sig for dem i et frygteligt Syn. Der flød saa fuldt af Vrag af forliste Skibe, at det var næsten haardt for dem at tro, at de færdedes i aabent Hav. De kom dog i god Behold til New York, og Eielsen saa med Taknemmelighed tilbage paa denne Reise som et Under fra Herren, ved hvilket de vare revne ud af Dødens Vold.

Komne til New York vare de endnu langt fra deres Reises Maal; thi Eielsen havde bestemt sig til at naa de norske Nybyggere i Vesten, og mellem disse og New York var der en lang og besværlig Vei. Den Gang kunde man ikke stige ind i bekvemme Jernbanekupeer og fare afsted med Fuglens Hurtighed, men maatte tage tiltakke med den Befordring, som var for Haanden.

De tog med Kanalbaad fra New York til Albany, og derfra reiste de til Buffalo, hvor de toge ombord i et Dampskib, der befordrede dem op igjennem Indsøerne til Chicago, hvortil der Aaret forud vare ankomne en Del Norske. Ingen anede den Gang, at Chicago skulde blive, hvad den nu er. De faa Beboere, Eielsen saa der, forekom ham som nogle fattige Strandsiddere i Norge. Det første Hus, han traf, var en Loghytte, der beboedes af en graahaaret Irlænder. Denne sad udenfor sin Hytte, og da han saa de Fremmede komme forbi, smilede han af Glæde over, at de nu skulde faa flere Hvide som Hjælp imod Indianerne.

Her i Chicago holdt Eielsen sin første Samling paa den nye Jordbund. Det var i et lidet Hus, bygget paa en Tange, der stak ud i Floden, og tilhørende en engelsk Kvinde, hvor en Del Norske kom sammen til fælles Opbyggelse. Stedet, hvor dette Hus da stod, er nu opmudret og tjener til Skibshavn. Byggetomter, som nu betales med mange Tusinde Dollars, kunde man paa den Tid faa omtrent for Intet. Folket syntes at være meget forladte og daarligt stillede. Den eneste Fortjeneste, der var, bestod i Vedhugning og Kanalarbeide.

Fra Chicago drog Eielsen i Følge med Christen Olsen fra Skjold ved Stavanger til Fox River, Ill. Denne omtrent 70 Mile lange Vei kjørte de med Oxer. I Fox River Settlementet havde en Del af de først hidkomne Norske nedsat sig, og Eielsen og nævnte Olsen blev Folkets Ledere, hver paa sin Vis. Imedens Olsen samlede Folk til Drikke- og Danselag, samlede Eielsen Nykommerne til fælles Opbyggelse omkring Guds Ord. Da Pastor J. W. C. Dietrichson senere kom over fra Norge, virkede nævnte Olsen ivrigt for at faa ham ind i Settlementet. Pastoren gav ham da det Vidnesbyrd, "at han havde bevaret den gamle Tro fra Fædrelandet." Slig Opfatning havde den Præst om "den gamle Tro!"

Men Gud, som ikke vil nogen Synders Død, havde ogsaa Fredstanker med denne Mand. I en Vækkelse, som senere kom over Folket, blev ogsaa denne Olsen reven med; han, som før havde været de Blindes Veileder paa Syndens Vei — han var nem-

lig Spillemand — kom nu til en bitter Anger over sine Synder. Med Graad og modige Taarer bekjendte og beklagede han, at han havde været et Redskab i Djævelens Haand til at forføre Ungdommen og lede dem paa Lastens Vei. Denne Vækkelse havde til Følge, at Udskeielserne og det letsindige Liv i Settlementet led et Afbræk og ophørte for en længere Tid.

Det første Forsamlingshus, der blev bygget af de Norske i Amerika, var et Loghus, der ved Eielsens Indflydelse blev reist i Fox River. Det var vistnok ingen prægtig Kirke; men det tør haabes, at der var Enfold og Andagt i Hjerterne hos dem, der samledes der. Og naar Hjerterne ere Herrens Tempel, saa bliver det jordiske Hus snart prægtigt nok. Eielsen fortalte, at han sjelden i den senere Tid havde havt saa opbyggelige Stunder, som han mangen Gang havde i dette simple Loghus. — Den Gang var det heller ikke saa greit at bygge Huse, da Folk vare fattige, og alle Materialier maatte tilberedes med Haandkraft.

Da Eielsen kom til Fox River, havde de derværende norske Indvandrere allerede havt en sørgelig Paavirkning af sine Omgivelser. Synd, Last og alskens Udskeielser saa ud til at beherske dem; thi foruden det førnævnte Liv i Drik og Dans havde Mormonismen, Kvækerismen med flere Partier havt en stor Indflydelse paa dem, og det syntes saaledes for menneskelige Øine at være en daarlig Jordbund for luthersk Tro og Lære.

Da Eielsen havde opbygget sin omtalte Logkirke paa en Forhøining, sagde en Mand: "Det vilde have faldt mig lettere at tro, at man kunde lede Vandet opad denne Forhøining til en Mølle, end at man her kunde samle Folket til Gudfrygtigheds-øvelse."

Men som Herren til alle Tider har opvakt sig et Folk af dem, som ikke var hans Folk, saa opvakte han sig ogsaa her paa dette Sted et Bekjenderfolk, der skulde forkynde hans Pris.

Eielsen gav sig ikke i Ro bare ved at virke i og omkring Fox River, men han opsøgte de norske Nybyggere, hvor han fik Nys om deres Ophold. Saaledes drog han med J. Johannesen og Tollef Bakke omkring i Wisconsin — disse for at søge et Opholdssted for sig og sine, men Eielsen for at bringe Guds Ord til Folket.

Paa disse sine Reiser fandt Eielsen, at mange af det kjære norske Kirkefolk havde glemt at tage med sig sin bedste og mest toldfrie Skat, nemlig Børnelærdommen, hvorfor han i 1842 gjorde en Reise til New York for at faa oplagt Pontoppidans "Sandhed til Gudfrygtighed" til Udbredelse blandt sit Folk. Under sit Ophold her traf han en hel Del Nykommere fra Norge, som samtidig kom med Skibet Emilia, ført af Kapt. Ankersen, paa hvilket Skib Eielsen holdt Opbyggelse og hilsede Emigranterne paa en for dem uventet men kjær Maade. Blandt disse Emigranter var ogsaa Eielsens tilkommende Hustru, Sigri Nilsen.

Efter at have gjort Kontrakt om Trykning af nævnte Bog, veiledede han Nykommerne til Albany og vendte derpaa tilbage til New York for at faa sit Erinde udført. Dette tog ikke liden Tid udover Høsten og en Del af Vinteren — Typerne maatte forskaffes fra Philadelphia —, saa han paa den mest ubekvemme Tid af Aaret maatte tage paa Tilbageturen til sit kjære Folk i Vesten, hvis aandelige og fornemste Gode havde tvunget ham til at foretage denne besværlige Reise.

Men hvorledes skulde han nu komme til dem? Der var jo over tusinde Mile mellem dem og ham, og Baad- og Dampskibstrafikken var standset.

Eielsen stod aldrig forlegen for Bekvemmeligheds Skyld; han stolede paa Apostlernes Heste og tog tilbens gjennem banede og ubanede Veie. Naar hans Sko blev for fulde af Sne eller frosne, gik han ind i det nærmeste Hus, fik Gløder af Ildstedet, som han da bevægede i disse frosne Sko, indtil de bleve opvarmede, og fortsatte saaledes sin Vei med sin norske "Skreppe" paa Ryggen. Saaledes færdedes han ogsaa hjem fra denne New York-Tur og naaede op til Wisconsin strax efter Nytaar i 1843.

Paa sine Reiser i Wisconsin paa Foraaret s. A. kom han i nærmere Bekjendtskab med ovennævnte Sigri Nilsen, med hvem han blev gift den 3die Juli 1843, og om hvem man i Sandhed kan sige, at hun har været ham en trofast Ægtefælle gjennem hele hans prøvefulde og virksomme Liv.

En Mand ved Navn Kleng Pedersen Hesteham-

mer havde først bosat sig i Fox River, og ved hans Veiledning fandt Norskerne Veien did.

Nykommerne havde den Gang mange Besværligheder at gjennemgaa; men de tog fat med Ihærdighed og Kraft, og ved Guds Hjælp slog de sig igjennem Vanskelighederne. Trængslerne drive ofte Menneskene til at tænke paa Herren, og naar Guds Ord kommer til, virkes der ofte i Trængslerne en inderlig og alvorlig Trang i Hjertet efter de aandelige og evige Goder, som Herren skjenker for Intet. Saaledes ogsaa her. Folkene følte sig fremmede og forladte i den nye Verden, og dette ved Siden af Guds Ord, som Eielsen stadigen holdt frem for dem i Forsamlingerne, virkede kraftigen og drog Hjerterne op i høiere Interesser end disse jordiske. Sjælene vaktes til Livet i Gud, og de holdt sig enfoldigt til hverandre i broderlig Kjærlighed.

Men midt i denne Enfoldighed og Troskyldighed, som de havde med hverandre, følte de dog en Trang, som efterhvert gjorde sig mere og mere gjældende, og som paa en eller anden Maade maatte erstattes. De havde vistnok Guds Ords Prædiken rigelig iblandt sig; men de havde Ingen til at forvalte Daaben og Nadveren.

De følte Trang efter en ordineret Menighedsforstander.

Udaf denne Trang udviklede der sig naturlig den Tanke, at faa Eielsen ordineret til Præst, da han ved sin offentlige Optræden havde vundet Folkets Tillid. Vennerne i og omkring Fox River henvendte

sig derfor til ham, med Anmodning om at lade sig ordinere til Præst.

Denne Anmodning ansaa Eielsen som et Kald fra Herren, og i den Anledning drog han til Chicago og blev ordineret til Præst den 3die Octbr. 1843 af Pastor Hoffman, dengang Præst for en tydsk luthersk Menighed ved Duncan's Grove, 20 Mile nord for Chicago.

Nærmere Oplysninger om Eielsens Ordination vil Læseren finde længere fremme i Pastor Krogness' Vidnesbyrd i denne Sag, samt Eielsens Ordinationsbevis (se Tillægget).

Nu blev Trangen efter præstelig Betjening forsaavidt afhjulpen, og Alting gik fredeligt og godt. Men ikke længe skulde man nyde denne Ro. Der kom snart flere Arbeidere, men af en anden Aandsretning.

Samme Aar som Eielsen blev ordineret, faldt i Norge Kgl. Resolution for, at Kand. J. W. C. Dietrichsen skulde ordineres til Præst for de Norske i Amerika. Efter modtaget Ordination begav Dietrichsen sig til Amerika og begyndte at virke blandt Nykommerne.

C. L. Clausen, der hjemme havde virket som Lægmand, var ogsaa kommen over og blev ordineret til Præst af Pastor Krause (tydsk). Dietrichsen var en udpræget Grundtvigianer, og Clausen delte i det Væsentligste hans Anskuelser. Da Dietrichsen betragtede sig paa en Maade som Biskop herover, ønskede han at "bekræfte" Eielsen i Embedet, noget denne selvfølgelig aldrig indlod sig paa.

I Lære og Praxis viste Dietrichsen og Clausen sig at være enige, og det var saa naturligt, at disse Grundtvigianere*, med sine fra den lutherske Kirke afvigende Meninger, og den ved sin Børnelærdom fasthængende Eielsen, der ogsaa havde sine Egenheder, ikke kunde arbeide sammen, og her begyndte det sørgelige Skisma, der har vist sig saa skjæbnesvangert for vor norsk-lutherske Kirke i Amerika.

Den Tid, Eielsen havde at virke i her blandt det norske Folk, førend de ovennævnte grundtvigianske Præster kom herover, var visselig givet af Herren. Folket havde faaet det Indtryk — det har vedligeholdt sig til idag —, at "han var den første, som under Lidelse og Savn kom de tidligste Settlere imøde med Ordets og Aandens Trøst, med Vækkelsens Raab og Evangeliets søde Budskab." Forstode de mindre at organisere sig, saa omgikkes dog Elling og hans Troesvenner med en enfoldig Troesfreidighed og brændende Nidkjærhed for Guds Riges Udbredelse, hvilken Nidkjærhed er af Gud og er saaledes dyrebar og kostelig for ham. Ordet havde virket. Der var dannet et "Salt," en "Borg" mod de indtrædende Prøver, som var ivente.

Vi vil en Stund forlade Eielsen og vende Tanken tilbage til Norge og undersøge, om vi kan finde

---

* Det bør i den historiske Sandheds Interesse bemærkes, at nævnte Pastor C. L. Clausen allerede for længere Tid tilbage har opgivet den "kirkelige Anskuelse" og har senere virket indtil denne Dag i Troskab mod Børnelærdommen og den lutherske Bekjendelse.

Grunden til det Skisma, der tog sin Begyndelse i det for den norske Kirke her i Landet saa skjæbnesvangre Aar 1843.

Den sidste Halvdel af forrige Aarhundrede var en mørk Tid for den lutherske Kirke. Rationalismen udbredte sig som en Stormbølge over de kristne Lande. Fra Frankrig fandt den Veien til Tydskland, og derfra igjen til Danmark. Det var især Præstestanden, der blev greben af denne Frafaldets Aand, som satte sig i Høisædet paa Lærerstolene og Prædikestolene; og da den norske Kirke fik sine Præster uddannede ved Kjøbenhavns Universitet, saa er det naturligt, at denne Kirkens Fiende, Rationalismen, ogsaa fandt sin Vei til Norge. "Doceret fra det kjøbenhavnske Universitets Kathedre, prædiket fra de allerfleste Prædikestole, indsmuglet i Almueskolerne, bragt til Torvs gjennem Bøger og Tidninger var Rationalismen faret som en Pest over hele det aandelige Liv. Under den indbildte 'Oplysning' var Mørket saa stort, at Dagen syntes borte for evigt."

Det var trist og mørkt i den norske Kirke den Gang. Mørke og Dunkelhed bedækkede vort Folk. Istedetfor sand Kristendom forkyndtes fra Prædikestolene og ved Konfirmationsforberedelserne Rationalismens Sæde- og Nyhedslære, hvori Grundsandhederne i Kristendommen fornegtedes. Paa Juledag f. Ex. prædikedes om Staldfodring og paa Søndag Sexagesima om Plog og Harv. Evangeliets Undere bleve forstandsmæssigt bortforklarede, og Kristus selv blev afklædt sin Guddoms- og Frelser-

herlighed og fremstillet kun som et Dydsmønster og en ypperlig Religionslærer. Menighederne fik Stene for Brød, Dødens Drik for det levende Vand fra Israels Brønd. De sadde igjen som Potiphars Hustru, med Josephs Klædebon, medens Joseph selv var flyet fra dem.

I denne Tid og under disse Omstændigheder var det, at Herren udrustede og bragte frem paa Skuepladsen Bondesønnen Hans Nilsen Hauge, hvis Virksomhed har bragt saa betydningsfulde Resultater for vort norske Folk. "Den kirkehistoriske Foreteelse, der tog sin Begyndelse med Hauges Optræden i Aaret 1796," siger Bang, "har intet Sidestykke i Historien."

Vakt til Livet i Gud følte Hauge en brændende Omsorg for sine Medmennesker, der drev ham til at vidne, privat og offentlig, om Omvendelse til Gud og Tro til vor Herre Jesum Kristum; Folket grebes af hans ukunstlede men alvorlige Tale, og Vækkelsens Ild spredte sig over det ganske Land.

Andre Vidner opvaktes ved Siden af ham, og denne lille enfoldige Vidneskare drog omkring med Sandhedens Vidnesbyrd og blev et alvorligt og kraftigt Salt i den raadne Masse. Der kom Liv i de døde Ben, og denne Haugianernes Fremtræden og Virksomhed maatte naturligvis vække Opmærksomhed.

Men hvorledes stiller nu Geistligheden sig til denne Bevægelse?

Istedetfor at den burde have glædet sig og traadt

veiledende og hjælpende til, reiser den sig, paa faa Undtagelser nær, til en bitter Modstand og svor den kristelige Livsbevægelse Undergang og Død.

De rationalistiske Præster fremstillede Livsbevægelsen som det "afskyeligste Sværmeri" og anklagede Hauge som en Fredsforstyrrer. Hauge var 10 Gange arresteret, og den 10de Gang holdt man ham 7 lange Aar i det skumle Fængsel, skjøndt han intet ondt havde gjort, men kun formanet Folk til Omvendelse og Levnetsforbedring og i timelig Henseende været sit Folk til stor Nytte.

Denne Tingenes Tilstand kunde ikke andet end skabe en dyb Kløft mellem Præsteskabet og det kristelige Lægfolk. Præsterne udskjeldte Lægfolket fra Prædikestolen for "Sværmere," og Lægfolket saa i Præsterne Fiender af sand Kristendom. Endog efter at Rettroenheden begyndte at afløse Rationalismen, vedblev Præsterne at se skjævt til Lægmandsvirksomheden.

Da Storthinget i 1842 vilde ophæve Konventikelplakaten af 1741, som forbød "gudelige Forsamlinger," satte det theologiske Fakultet, Bisperne, paa En nær, og de fleste Præster sig imod en fuldstændig Ophævelse af Lovbestemmelsen om gudelige Forsamlinger, og lige indtil den seneste Tid har en hel Del af Præsterne ikke kunnet sætte sig ud over den gamle Fordom og undlade at mistænke den frie kristelige Lægmandsvirksomhed.

Da Grundtvigianismen senere med sine skjæve Kirkebegreber og falske Opfatninger af Guds Ord

begyndte at smitte endel af de norske Præster, bidrog dette end yderligere til at vække Lægfolkets Mistro til Præstestanden. Det kristelige Lægfolk stod trolig paa Vagt ogsaa mod denne Skjævhed i Opfattelsen af Læren, og vi har visselig denne Lægfolkets Trofasthed mod Børnelærdommen for en stor Del at takke for, at ikke "den kirkelige Anskuelse" fik mere Fodfæste i den norske Kirke end skeet er. Men, frimodige som de grundtvigianske Præster vare til at udraabe sin nye "Anskuelse," fandt Lægfolket, at Hauges Varselsraab mod de "falske Profeter" ogsaa her var vel begrundet og maatte anvendes. Mistilliden tiltog og Kløften udvidedes.

Nu, disse to Retninger var det, som mødtes her, idet Eielsen stod som en Repræsentant for det kristelige Læg-Element og Dietrichsen som repræsenterende den Del af den norske Præstestand, der var smittet af Grundtvigianismen. Dietrichsen udgav sig for at være en norsk "Statskirkepræst", og dette Navn fik paa Grund af Mandens religiøse Standpunkt en skurrende Lyd i alle de alvorlige Kristnes Øren, der holdt sig til Eielsen.

"Statspræst" er endnu en gammel Gjenganger, som man tildels træffer paa i de norske Settlementer, især hos gamle Folk.

Ser man tilbage paa Eielsens hele Liv, maa det medgives, at han var tilbøielig til alt for meget at gaa sine egne Veie og ligge under for Egensindighed —dette synes at have været en af hans svageste Sider — men paa samme Tid kan vist ingen Lutheraner, som

er sin Børnelærdom tro, lægge ham det til Last, at han ikke kunde enes med en Mand som Dietrichsen, der baade i Lære og Praxis viste sig at være en Kontrast af det kristelige Lægfolk. Enhver anden med et sundt kristeligt Livssyn vilde visseligen her have stillet sig paa samme Standpunkt som Eielsen. "At to saa ekcentriske Personer, saa arbeidsstærke og virkekraftige som baade Eielsen og Dietrichsen vare, maatte faa en betydelig Indflydelse paa de kirkelige Forholde og de første Organisationer her, er let forstaaelig. Og at de ikke vilde drage i Aag med hverandre er, efter Alt hvad man kjender til de to Mænd, med saa himmelvidt forskjellige Kirkebegreber, saa naturligt, at Ingen kan undres derover."

Disse tre ordinerede Præster begyndte nu at udfolde en stor Virksomhed iblandt de norske Nykommere, og at de alle havde sine mange og store Vanskeligheder at gjennemgaa, følger af Forholdenes Natur. Som kirkelige Banebrydere have de visseligen, hver paa sin Maade, indlagt sig Fortjenester, der vil blive dem til Ros i Historiens Dom, og som allerede nu ikke tør overfees.

Emigrationen tiltog efterhvert, og de norske Folk udbredte sig, eftersom de settlede ind i de forskjellige Territorier. Eielsen boede paa North Cape, Dietrichsen paa Koshkonong og Clausen i Muskigo, Wisconsin. Det falder af sig selv, at Præsterne havde at foretage besværlige Reiser for at opsøge de forladte Nykommere og samle dem omkring sig i organiserede Menigheder. Dietrichsen og Clausen lagde

tillige Vægt paa den ydre Organisation og de ydre statskirkelige Former, som de havde medbragt fra Norge, hvorimod Eielsen tildels oversaa dette og betragtede det som sin Hovedopgave at prædike Omvendelse og Tro og drage Hjerterne til Herren. Havde Eielsen havt større Syn paa den ydre Ordning og større Evne til at organisere Folket i ordnede Menigheder, havde han visselig kunnet samle et større Samfund omkring sig. Men deri laa nu engang ikke Eielsens Styrke. Om han reiste omkring for at prædike Omvendelse og Tro iblandt Folket, saa kom snart de andre Præster efter og organiserede Menigheder, og derved blev Eielsen for det meste udelukt. Thi Folket maatte have præstelig Betjening, Sakramentforvaltning og Konfirmantundervisning, og det er saa naturligt, at de ikke kunde modtage dette af en Person og lade sig betjene med Ordets Forkyndelse af en Anden.

Dersom man fra vor Tids Standpunkt vilde tænke, at man den Gang kunde have vundet frem til nogen bedre Forstaaelse med hverandre ved Konferentser, tager man vist storligen feil; thi dertil vare disse Mænd altfor meget paastaaelige, hver paa sin Side. Dietrichsen søgte at mistænkeliggjøre Eielsen og hans hele Virksomhed ved at gjøre hans Kald tvivlsomt, fordi han ikke vilde lade sin Ordination bekræfte ved Dietrichsens Haand, og fordi han ikke brugte den norske Præstedragt. Dietrichsen gik endog saavidt, at han omdøbte Børn, som Eielsen havde døbt, omkonfirmerede Folk, som Eielsen havde

konfirmeret, og erklærede de Ægteskaber, som Eielsen havde bekræftet, for ulovlige Forbindelser. Eielsen paa sin Side maalte ogsaa Dietrichsen Skjeppen fuld tilbage og erklærede ham offentlig for en "falsk Profet," der bedrog Sjælene "med Saligheds Haab til de vaagnede i Helvede."

Engang, som de mødtes i Indian Creek, Ill., og Dietrichsen begyndte at bryste sig af sine Ordinationsdokumenter, som Biskop Sørensen i Kristiania havde udrustet ham med, greb Eielsen ham i Skjægget, drog ham ind til sit Bryst og sagde:

"Hør mig, du Pave, jeg være vil din Pestilentse, mens jeg er til" osv.

Eielsen reiste flittigt omkring blandt de norske Folk. Der var hverken Veie eller Broer; han maatte vade over Creekerne og hjælpe sig frem over de store, med høit Græs bevoksede Prairier, ved at følge Indianerstierne. Han bar en Ransel, Økse, Kaffekjedel osv. paa Ryggen. Naar han blev træt, stansede han, kogte sin Kaffe, spiste og drak og fortsatte sin Vandring paany. Naar Aftenen kom, var det mangengang at overnatte under aaben Himmel. Indtraf der Regnskyl, lagde han Skræppen paa Hovedet, og denne maatte saaledes tjene ham som Tag. Herren havde begavet ham med en stærk Legemsbygning, og med sin Jernvillie trodsede han alle Farer. Blandt Steder, han i den første Tid besøgte, kan nævnes: Keokuk, Iowa og Shelville, Missouri.

I Missouri traf Eielsen sammen med en Del Indianere. Det gjorde ham ondt for disse stakkels

Hedninger. Han besluttede derfor at forsøge at følge disse omflakkende Vilde omkring og lære deres Sprog og Sæder at kjende, for paa denne Maade omsider at kunne forkynde dem Evangeliet om Jesus, Verdens Frelser. Han henvendte sig med Forespørgsel i Sagens Anledning til Høvdingen. Denne havde intet imod, at en hvid Mand var i deres Selskab og forkyndte dem Nyheder, som de ikke vidste; "men," siger han til Eielsen, "det vil maaske koste dig din Helbred — ja dit Liv. Du kan ikke udholde vore Strabadser. Ikke kan du holde ud at fryse som vi, ikke kan du sulte som vi og ikke heller er du istand til alletider at spise, hvad vi spiser" osv. Eielsen indsaa det Fornuftige i Høvdingens Tale og fandt det rettest at opgive Forsøget.

Indianerne fortalte, at de vidste, at den "store Aand" havde givet Menneskene en Bog, hvori der fortaltes om en Mand, der havde 12 Sønner, og at der endnu var et Folk, der var i Besiddelse af nævnte Bog; men Indianerne havde tabt denne Bog. — Stakkels Indianere! Hvorfor giver man dem ikke den tabte Bog tilbage?

Eielsen betjente i denne Tid Folket paa Quinan Prairie, Wis. Her lærte han at kjende Paul Andersen, i hvem han fandt en haabefuld Yngling, og befordrede ham til Skoleundervisning hos en amerikansk Presbyterianerpræst; samtidig kom han ogsaa i Berørelse med Ole Andrewsen Aasen. Begge disse Mænd bleve siden ordinerede til Præster, med den Forstaaelse, at de skulde virke sammen med Eiel-

sen; thi Arbeidsfeltet blev ham naturligvis snart for stort. Men længe virkede de ikke sammen, førend det kom tilsyne, at disse Mænd vilde bringe et nyt Element ind i det kirkelige Arbeide. Det viste sig nemlig, at de i flere Punkter vilde afvige fra Børnelærdommen, hvilket havde til Følge, at Eielsen begyndte at advare imod dem.

Da Menigheder paa en Maade vare organiserede omkring i Settlementerne, og flere Arbeidere vare komne til, begyndte Trangen til en ydre Samfundsforbindelse at gjøre sig gjældende. Som Følge heraf holdtes et Møde paa Jefferson Prairie, Wis., 13de og 14de April 1846, hvor det første Forsøg gjordes til at faa tilveiebragt en Samfundsordning.

Eielsen har fortalt, at han dikterede og Ole Andrewsen skrev, og det Dokument, som paa denne Maade kom istand, blev Grundlaget for den saakaldte "gamle Konstitution". At det var Meningen, at dette Dokument skulde være deres fælles Ordning, beviser en Bekjendtgjørelse af O. Andrewsen af 24de August 1848. (Se nedenfor Pastor Krogness' Oplysninger.)

Imidlertid begyndte, som ovenfor bemærket, de nye Elementer at gjøre sig gjældende, og Eielsen og hans Venner begyndte at føle Ængstelse overfor dette Broderskab. At denne deres Ængstelse ikke var uden Grund, beviser et Brev fra Paul Andersen, dateret "Rockfort den 6te Marts 1848." I dette Brev paastaar P. Andersen, at det norske Kirkeritual "er i Strid med Guds Ord;" — "er aristokratisk og

tyrannisk;"—"at Arvesynden er fordømmelig, og at Daaben er Omvendelsen (!) eller den nye Fødsel," siger Andersen, — "dette tror ikke nogen evangelisk Kirke; jeg kjender neppe en i Verden, uden den romersk katholske."

Disse nye Lærebegreber havde de faaet fra "Frankeansynoden," hvortil de droges mere og mere, og begyndte at arbeide for en Forbindelse med dette amerikanske reformerte Samfund. Sagen angaaende Forening med nævnte Samfund behandledes paa Mødet i Fox River 1848.

Om dette Mødes Forhandlinger og Skilsmissen mellem Eielsen og de nævnte Præster vil vi lade en Anden tale.

Da vi vidste, at Pastor S. M. Krogness har syslet med at samle Oplysninger om kirkelige Foreteelser blandt de Norske i Amerika i tidligere Dage, henvendte vi os til ham med Begjering om Underretning i et Par Punkter, nemlig angaaende Eielsens Ordination og Skilsmissen mellem ham og hans Venner paa den ene Side, og P. Andersen, O. Andrewsen m. Fl. paa den anden Side. Pastor Krogness har velvillig givet os følgende Meddelelse:

Til Flere saavel blandt Præster som andre Venner i mit kjære Fødeland lovede jeg i 1866, før jeg drog til Amerika, at jeg skulde, straks jeg kom hid, undersøge om Elling Eielsen var ordineret og underrette derom. Om Høsten samme Aar gav jeg den lovede Efterretning i "Aftenposten". Eielsens Ordinator, forhenværende Pastor Hoffman, boede, da

jeg kom herover, i Chicago; han var da Bankør. Til to i Engelsk kyndige Mænd, som jeg formaaede til at tale med ham derom, erklærede han, at efter den Regel og Orden, som for Ordination var gjældende i det lutherske Samfund, hvori han havde været Præst, var — med Undtagelse af den paa særegne Forholde grundede Afvigelse: Ikke-Eksaminationen — Eielsen bleven ordentlig indviet til Præst i den lutherske Kirke. Hvad Hoffman nu (i 1866) var, havde intet at skaffe med eller tilintetgjorde hans Stilling som Præst i den lutherske Kirke i 1843. Da var han Medlem af en Forening af lutherske Præster i Nordre Illinois, og som Sekretær i denne Forening har han givet skriftligt (i Engelsk) Vidnesbyrd for, "at Elling Eielsen er den 3die Oktober 1843 bleven ordineret til Præsteembedet i den lutherske Kirke."

Senere kom jeg i Neenah, Wis., i Samtale med den nu i Herren hensovede Søren Wilson, en gammel, paalidelig, erfaren, troende Mand. Han fortalte, at han var personlig tilstede ved Eielsens Ordination. Wilson erklærede, at han allerede da forstod saavidt Engelsk, at han fulgte godt med den hele Handling, der foregik paa Engelsk. Ordinator holdt Bøn, læste flere Affnit af den hellige Skrift om Prædikeembedet, og derefter blev Eielsen under Bøn og Haandspaalæggelse indviet til at forvalte det præstelige Embede efter den lutherske Bekjendelse blandt sine Landsmænd i deres Tungemaal. Dette er Wilsons Vidnesbyrd.

Wilson fortalte endvidere, at han senere efter flere Aars Forløb var tilstede ved et Konferentsemøde mellem den norske Synode og Pastor Rasmussen, hvor bl. A. ogsaa Spørgsmaalet om Eielsens Ordination kom paa Bane. Men der kom, sagde han, det virkelige Forhold ikke frem i Dagen. Han var allerbagest i den store Forsamling, og det brændte i ham at han burde talt, men han undsaa sig derfor, dels fordi han oftest taug i slige Møder, dels fordi han var paa en saa ubeleilig Plads. Men siden havde han ofte følt Selvbebreidelse over den Taushed. Han bad mig, at jeg ved Leilighed vilde offentliggjøre dette hans Vidnesbyrd, og da jeg lovede det, sagde han sig lettet i sin Samvittighed. Dette Løfte indfries nu herved.*

Hvad dernæst angaar det fremsatte Spørgsmaal om de Aarsager, der foranledigede Adskillelse mellem Elling Eielsen og Paul Andersen m. Fl., da tør der muligens i følgende Kjendsgjerninger ligge det egentlige Svar.

Andr. A. Scheie kom til Amerika, til Quinan Prairie, i 1841 og blev kort efter vakt til Synds- og Naadeserkjendelse. Straks Eielsen traf denne let bevægelige, følelsesfulde, alvorlige Yngling, tog han sig af ham og fik ham til at bede og vidne. Kort

---

* Sagen angaaende Eielsens Ordination er altsaa ikke saa tvivlsom, som Pastor V. Koren vil give det Udseende af. Se hans "Foredrag om de kirkelige Partier blandt vort Folk i Amerika," Side 12. Den Redegjørelse, som han refererer til i "Kirkelig Maanedstidende," er aldeles uefterrettelig.

efter kom Ole Andersen (Andrewsen) til Vækkelse; 3 Aar derefter kom Paul Andersen til Scheie, hvor han kom til Vækkelse, og Eielsen besørgede ham sat i Skole. Eielsen drog altsaa disse Mænd frem i Vidnegjerningen, i Ordets Tjeneste.

I den presbyterianske Skole havde Paul Andersen faaet ny Smag, og til nogle Venner skrev han i Marts 1848 et Brev, der vakte Betænkeligheder, navnlig hos Eielsen, som ikke kunde forlige sig med alt det Slags Nyt. Da han gav dette tilkjende, opstod Misnøie med ham. Der blev berammet et Møde til Afholdelse i Fox River Settlementet.

Paul Andersen har medrette fortalt, at det var berammet for at tage under Overveielse deres "fremtidige Stilling." Og O. Andrewsen, som tilligemed Paul Andersen har i "Skandinaven" skrevet, at der ikke gaves organiserede Menigheder eller organiseret Samfund ved den Tid, havde før Mødet indført i Bladet "Nordlyset" No. 51, for 7de Septbr. 1848, følgende Bekjendtgjørelse, der er et historisk Aktstykke og skriver sig ikke fra Fremmede eller fra deres "Fjender":

"Jeff. Prairie, Rock Co.,
24. Aug. 1848.

Herved gjøres bekjendt for den evang. lutherske Kirke, der var organiseret den 13de og 14de April 1846 af Repræsentanter fra Folket i Konvention, at det aarlige Møde fastsat i Konstitutionen, bliver at træde sammen den 29de Septbr. næst (Mikkelsdag)

i Middlepoint, La Salle Co., Illinois, for at tage i Betragtning Kirkens fremtidige Nødvendigheder. De forskjellige Kirker anmodes om at sende saadanne Repræsentanter, der ved Stemmeflerhed blive valgte, og ei ved Opmuntring af en enkelt Person. Ligeledes at der er Frihed for enkelte andre af andre lutherske Kirker, at indfinde sig, fremlægge Resolutioner, men have ingen Stemmeret.

Efter Overenskomst eders respektfulde

O. Andrewsen."

Mødet kom istand. Der var især 2 Ting Gjenstand for Drøftelse: 1) Klagemaal mod Eielsen; 2) Indtræden i Frankean-Synoden.

Under Behandlingen af første Del læste O. Andrewsen — Paul Andersen dirigerede Mødet — fra et Papir et langt Synderegister mod Eielsen, alt hvad Denne var hist og her bleven beskyldt for. Eielsen spurgte — da man forlangte, at han skulde straks tilstaa disse Ankemaal som Sandheder og bede om Tilgivelse, — om der maatte gives ham den Ret, som der gives Forbrydere, at de faar Tid til at forsvare sig. Hertil svarede Dirigenten: "Sagen er jo saa klar, Beviserne ere jo saa tydelige," at nemlig Udsættelse her ei behøvedes. Eielsen deltog ikke længere i Forhandlingerne. Hans Modstandere lagde ham det tillast som Stivsind, Egensind; han selv og hans Venner ansaa det som Lidelser for Kristi Skyld, som han ikke vilde kjævle og trætte om, men hellere bære stiltiende.

Om Undersøgelserne i det Hele skriver O. Andrewsen selv bl. A. Følgende:

"Lidt efter lidt oplodes vore Øine, vi begyndte at luske efter, og endelig fandt vi Klærnen (formodentlig Trykfeil for Kjærnen) paa det Hele ved at knække Skalden (formodentlig Trykfeil for Skallen), som vi ogsaa gjorde."

Blandt de paa Listen opførte Vidner mod Eielsen var hans Hustru. Da ved et senere Møde*, hvor Sagen kom paa Bane og Paul Andersen var Leder, Mrs. Eielsen spurgte, om det maatte tillades hende at fremsætte et Spørgsmaal, indvilgedes dette hende. Men da Spørgsmaalet blev: hvem der havde opført hende blandt Vidnerne, og hvad det var, hun skulde have at vidne mod Eielsen, blev hun af Ordstyreren afbrudt med den Bemærkning: Du er jo en Kvinde, du har ikke Lov at tale i Forsamlingen. — Sandsynligvis ligger i en saadan Art Retspleie den ene af Kilderne til den opstaaede Splittelse.

En anden Kilde ligger i Konservatismens og Reformsyrighedens Sammenstød i de kirkelige Anliggender. Eielsen var Norsk; de, han her forhandlede med, vare stærkt amerikaniserede. Dette kom tilsyne i mere end et Tilfælde. Han vilde ingen Sammenblanding have med Amerikanere i Lære og Bekjendelse eller Samfundsforbindelse; for de Andre var det som en Livssag at blive forenede med Ame-

* Dette var bagefter et Opbyggelsesmøde ledet af P. Andersen, i et lidet Hus i Chicago, hvor baade Eielsen og Mrs. Eielsen var nærværende.

rikanere og amerikaniseres. Dette viste sig før, ved og efter Fox River Mødet.

Efterat det omtalte Martsbrev var blevet bekjendt, vidnede Eielsen mod dets Aandsretning. Da nu hans Stilling i den Henseende følgelig var bekjendt, faldt det bekvemt at afsvække ham personlig ved Anklagerne, førend man kom frem med Spørgsmaalet om Overgang til Frankeanerne. Han blev vel ikke udstødt, men det blev erklæret, at man ikke kunde staa i broderligt Fortrolighedsforhold til ham. Følgelig blev det, uden ham, en let Sag at forhandle om det andet Punkt.

Om dette 2det Punkt skrev Paul Andersen i en Artikel, dat. Chicago, 26de Marts 1849, og indført i "Nordlyset" No. 26:

"Følgende Resolution blev enstemmig antaget af bemeldte Kirker, ved Delegater repræsenterede i Kirkemøde, som holdtes i La Salle Co., Ill., d. 29de Sept. 1849 (skal være 1848), hvilke lyder som følger: Besluttet: Forat bevirke broderlig Kjærlighed og for Religionens almindelige Fremme iblandt os, have vi besluttet at antage Kirkeregimentet og Disciplinen af the Franckean Evangelic Lutheran Synod of New York og at forene os med samme; dog med den Forbeholdenhed, at vor Børnelærdom ikke skal fratages os; samt at vi ikke ville forbinde os med noget Samfund videre eller længere end de vandre efter Guds Ord og lære Guds Vei rettelig."

Imod denne Forbindelse havde Eielsen advaret

vidt og bredt paa Forhaand, saa derom var en stærk Meningsforskjel raadende, idet man, mente Eielsen, ikke behøvede at forene sig med et Samfund, som det var fornødent at foreskrive den Betingelse, at det ikke skulde fratage de Norske sin Børnelærdom; den anden Part mente, dette skulde være en Betryggelse.

En ny Kilde til Adskillelse, ja i Grunden selve Adskillelsen, ligger i den Stilling, Forsamlingen indtog til sit Samfund og sin Konstitution, da den fattede hin Resolution om Forening med Frankeansynoden. Som det ses af Bekjendtgjørelsen, traadte man sammen under Vingerne af Konstitutionen af 1846, men, som ses af Resolutionen, gik de voterende fra hverandre i Ly af Frankeansynodens Kirkeregimente og Disciplin. Med hin Resolution havde Vedkommende feiet fra sig den "gamle Konstitution" i en Haandevending og i et Nu forenet sig med Frankeansynoden. Ved denne Handling forlod man, separerede man sig fra det gamle Samfund og dets Konstitution.

Den selvsamme Skaal, man saaledes iskjænkede, fik man sig just iligemaade bredfuldt gjenmaalt 22 Aar derefter, nemlig i August 1870 i St. Ansgar. O, hvor vi burde lære Forsigtighed; thi der gaar en mærkværdig Gjengjældelsens Ret gjennem Guds Husholdning.

Endnu Et: Eielsen holdt ubøielig fast paa Brugen af den norske Alterbog; Paul Andersen og O. Andrewsen m. Fl. forkastede den og lagede sig letvint en ny Alterbog. Saadant, som streifer ind paa

Bekjendelsens Omraade, har alvorlig Betydning. Vi ville derfor høre, hvorledes Paul Andersen begrunder deres Stilling i dette Spørgsmaal. Han skrev nemlig i "Nordlyset" No. 26 (Artik. dat. 26de Marts 1849) bl. A. følgende:

"Adskillige af de Skikke, som bruges paa mange Steder ved Børnedaaben, er ikke det allermindste passende for Børn, og de ere blevne overdragne, uden nogen Bedømmelse, til Børnedaaben fra fuldvoxne Personers Daab. Blandt disse upassende Tjenester kunne vi sætte Troesbekjendelsen og Djævelens Forsagelse. Istedetfor disse vilde det være mere passende og nyttig at have en alvorlig Bøn, i hvilket det nye Medlem af den kristne Kirke skulde blive anbefalet Guds Varetægt og Velsignelse, og paa samme Tid en følsom Formaningstale til Forældre og andre Tilstedeværende" .... "Absolutionen er et Foster af papistisk Undfangelse, og er derfor medrette nedlagt blandt de rette Evangelisk-Lutherske" ...."Bemeldte Indsendelse" (i Nordl. No. 23, hvor Pastor Clausen drøfter Frankeansynodens Konstitution) "var ikke direkte eller alene henvendt paa mig (Paul Andersen), men paa alle dem, der formedelst gyldige Aarsager samvittighedsfuldt have for evig nedlagt det norske ceremonialske Trældomsvæsen i de udvortes kirkelige Forholde."

Det ses heraf, at der laa en hel Del indre Uoverensstemmelse til Grund for den ved Mødet i Fox River opstaaede Adskillelse. Eielsen og hans Venner fortsatte da sin Vei paa den tidligere begyndte

Bane, og de øvrige gik sin Vei i den her væsentlig af dem selv beskrevne Retning. At senerehen Scheie m. Fl. forlod den nye Alterbog og antog den norske, er en anden Sag, som ei hører hid under Adskillelses-spørgsmaalet.

Saalangt Pastor Krogness.

Paul Andersen, O. Andrewsen og deres Venner forenede sig altsaa med Frankeanerne og bar en Tid deres Navn, indtil de forenede sig med nordre Illinois Synoden og siden med den svenske Augustana-Synode.

Eielsen og hans Venner fortsatte som indtil den Tid og søgte at befæste Folket paa Børnelærdommens Grund imod den nye Lære. Fra den Tid finde vi altsaa 3 Afdelinger iblandt de norske Emigranter.

I 1850 kom P. A. Rasmussen over og sluttede sig til Eielsen og hans Venner. Rasmussen var en begavet Mand med ikke saa liden Uddannelse; han havde et alvorligt, kristeligt Væsen, og blev omfattet af de Kristne med Kjærlighed og Tillid. Han begyndte sin Virksomhed som Skolelærer, først i Wisconsin, derefter i Lisbon, Illinois. Efter en Tids Virksomhed som Skolelærer reiste han til St. Louis paa Skole og blev der ordineret til Præst. Hjemkommen derfra modtog han Kald til Præst fra Lisbons Menighed, der før var betjent af Eielsen. De arbeidede en Tid sammen i Enighed og Kjærlighed.

I et Møde paa Koshkonong, Wis., i Oktober

1855 finde vi Eielsen og Rasmussen i den bedste Forstaaelse med hinanden. Rasmussen siger ved Slutningen af Referatet fra dette Møde, at "man skiltes fra hverandre i Enighed og Kjærlighed."

Rasmussen underskrev den "gamle Konstitution," som blev antaget paa Koshkonong i Oktober 1850, hvilket maa bevise, at han var Medlem af Samfundet. Han var en kraftig Forsvarer for den lutherske Lære og havde i den Henseende en aarelang Kamp med de norske Præster.

Forholdet mellem Eielsen og Rasmussen begyndte omsider at kjølnes, idet der kom tilsyne Meningsforskjel i Ting, som ikke kan siges at være af de væsentligste; men der blev pustet til Ilden fra begge Sider, og det gik her som almindelig under saadanne Omstændigheder, at Ukjærligheden og Mistilliden tiltog og Kløften udvidedes efterhvert.

Rasmussen og Eielsen havde hver sine Meninger om hvordan Lægmandsopbyggelserne og Bønnemøderne skulde ledes. Rasmussen vilde have disse Ting under en vis Orden og Kontrol, hvorimod Eielsen paastod, at Alt skulde være frit. At Rasmussen, som nu havde faaet en større Uddannelse og iblandt Tydskerne havde faaet et alsidigere Begreb om kirkelig Orden og Menighedsstyre, greb ind og vilde gjøre sin Mening gjældende, kan neppe forundre nogen upartisk Iagttager. Dette burde i og for sig ikke have vakt nogen Uvillie imod ham. Der kan jo være Mulighed for, at de frie Møder tildels, især i Eielsens Fravær, kunde være ledet saa, at det

trængtes Paatale; thi Erfaringen har jo vist, at ikke Alle, som vil trænge sig frem for at bekjende Guds Navn, er dertil skikket. Dersom der her ikke var Tale om at stænge den kristelige Vidnefrihed, men kun om det Kristelige og Sømmelige ved Ledelsen, burde disse Mænd, som Brødre, have kommet over det paa Brødres Vis; men dette misundte Kirkens Fiende dem. Hastige som de begge vare af Natur og paastaaelige hver paa sit, kom de, istedetfor at underlægge sig hverandre i Guds Frygt og broderlig Kjærlighed, i aaben Kamp mod hinanden.

Eielsen forstod Rasmussen didhen, at han vilde modarbeide den frie Lægmandsvirksomhed, og at han desaarsag maatte være smittet af en høi Aand, der, om den fik Raaderum, vilde blive til Skade for den enfoldige Kristendom. Skoledannelsen og Præsten havde maaske ogsaa her lidt af Busemanden ved sig. Rasmussen paa sin Side fandt da ogsaa nok at anklage Eielsen for, og nu var Jordbunden modtagelig for den onde Sæd. Der saaedes Tvedragt, "Fortræd og Misforstand," og denne Sæd florerede og bar en sørgelig Frugt.

Til alt det Øvrige kom da ogsaa den ulykkelige og skjæbnesvangre Konstitutionsstrid. Rasmussen besværede sig over den antagne Konstitution, ikke alene derfor, at den var upraktisk og mangelfuld som Ordning for et helt Kirkesamfund, men ogsaa, og det fornemmelig, fordi dens enkelte Paragrafer i sin Udtryksmaade ikke var i fuld Harmoni med Guds Ord og den lutherske Kirkes Bekjendelse. Han øn-

skede den desaarsag rettet og arbeidede iøvrigt i den Retning. Dette blev ilde optaget fra den anden Side, som mente, at Konstitutionen var god nok. Eielsen frygtede for alt Nyt, og med de Erfaringer, han havde fra forrige Dage, kan man ikke undres over, at han var forsigtig og følte Ængstelse for alt det Nye, der vilde gjøre sig gjældende og blev indført fra de Lærdes Verden.

Men Konstitutionen var ikke tilfredsstillende, end ikke for alle dem, der holdt med Eielsen; der følvirkelig Trang til at faa den revideret. Hvis Eielsen her havde havt lidt mere Syn for Kirkens ydre Side og vist lidt mere Fordragelighed og Eftergivenhed, og Rasmussen havde imødekommet ham med den tilbørlige Visdom og Ydmyghed, maatte det have været muligt at komme overens om en ydre Kirkeordning, baseret paa Guds Ord og Kirkens Bekjendelse. Ak, om dette havde været dem muligt! De havde sparet sig selv og sine Efterkommere for mange Suk og megen Strid; den norsk-lutherske Kirke herover havde da maaske havt en anden Skikkelse, end den nu har.

Men dette Gode skulde Kirken ikke faa nyde. Spændingen forøgedes mere og mere, og vi faa nu de gamle Historier op igjen; de beklagede sig over hverandre og anklagede hverandre for alle mulige og umulige Ting, til Forargelse og Bedrøvelse for alle redelige Sjæle, men til Skadefryd for Verden og deres Modstandere. Ak, den menneskelige Egensindighed og den fordærvelige Partiskhed, hvor den

til alle Tider har været til ubodelig Skade for Kirken!

Under disse sørgelige Omstændigheder og paavirket af denne utidige Strid, der var trængt ind i Menighederne, kom man sammen til Aarsmødet i Primrose, Wis., i Juni 1856. Gemytterne vare oprørte og Spændingen var stor, og man ventede sig alvorlige og betydningsfulde Resultater af dette Møde. Disse udebleve vistnok heller ikke. Bitterhed og Uforbragelighed mærkede dette stormende Møde, der efterlod dybe Saar i mangt et Hjerte, og det hele endte med, at Rasmussen midt under Forhandlingerne uden videre forlod Mødet og begyndte at virke paa egen Haand. Eielsen og hans Venner fortsatte Mødet og tog sine Forholdsregler. Fra denne Tid blev der et fuldstændigt Brud, og Samfundet blev delt i to Dele, idet en Del holdt sig til Rasmussen og Andre fulgte Eielsen. At denne spaltede Stilling, som Samfundet nu kom i, var skadelig for Arbeidet i Kirken, falder af sig selv.

Denne Splittelse er visseligen en af de sørgeligste, der har fundet Sted iblandt det norske Kirkefolk herover. At skifte nogen Ret mellem Parterne, er udenfor dette Arbeides Opgave; men en Ting er vist, at der var Feil og Misligheder paa begge Sider.

For Eielsen blev der nu igjen Spørgsmaal om Medarbeidere, da Feltet var større, end han kunde magte det; thi Menigheder var organiseret i Wisconsin, Illinois, Iowa og Minnesota. Men Vidne=

skaren forøgedes snart. I Aaret 1857 blev Arne E. Boyum ordineret paa Kald fra Fillmore, Minn.; derpaa blev Lars Johnsen ordineret paa Kald fra Wisconsin, Peder Thomsen paa Kald fra Iowa, og Østen Hansen blev i 1861 ordineret paa Kald fra Wanamingo, Minn. Saaledes var nu Eielsen og hans Venner igjen kommen til Ro efter Stridens Hede og arbeidede med de Evner, der var dem betroet, til Guds Riges Opbyggelse.

I Aaret 1859 foretog Eielsen en Reise ned til Texas. Aarsagen til denne Reise var den samme som til Eielsens øvrige Reiser. Det var nemlig kommen ham til Kundskab af adskillige Bekjendte, der havde erfaret noget af Forholdene i Texas, at der var stor Mangel paa Guds Ords Forkyndere der. Eielsen tog da ombord paa en Mississippi-Damper først ned til Cairo, Ill., og derfra til Red Rivermundingen og opad denne Flod til Shreveport, Lousiana, derfra med "Stage" (Postvogn) flere hundrede Mile ind i Texas. Reiseselskabet, han havde, var nok ikke af Moders bedste Børn, hvilket man kunde mærke af Samtalerne, de førte med hverandre i Vognen.

Eielsen havde hørt ved Afreisen fra Shreveport, at den Kaptain, der havde ført det Skib, han kom paa, op ad Red River, var bleven myrdet sidste Aften, de vare der. Ombord i Vognen fortalte en Yngling paa omtrent 18 Aar, at han havde gjort en god Fangst den omtalte Aften ved at skyde nævnte Kaptain ved Stranden. Idet de da droge just forbi

en meget storartet Slaveholderbolig, bemærker en Anden:

"Den Kaptain, du gjorde det af med, havde dog ikke saa mange Penge som den Slaveeier, jeg for en Uge siden overvandt dernede i Skoven," idet han pegede mod det Sted, hvor han havde myrdet ham.

Eielsen forstod nu, hvad Følge han havde, dog frygtede han ikke, men blandede sig ind i Samtalen og siger til sin Nærmeste:

"Jeg er fra Nordstaterne; der høres ogsaa om Mord; men jeg har dog aldrig hørt, at nogen Morder har havt Frimodighed under en Passiar at fortælle om lignende gyselige Bedrifter."

Den førnævnte Yngling vendte sig da om til ham og svarede med et tilsyneladende uskyldigt Smil:

"Hm...., vi have at dø alligevel, og det har intet med den Sag at gjøre, hverken paa hvilken Maade eller paa hvilket Sted vi dø. Det bedste er, at det hurtigt staar over."

Var man først kommen i et saadant Selskab, saa var man ogsaa menneskeligt talt Nat og Dag i deres Vold; thi Eierne af hele Befordringen var et Røverselskab, som det lod til for Eielsen. Om Nætterne maatte han søge sin Hvile midt imellem Røverne, der under sine Hovedpuder havde Pistoler, Dolke og andre dræbende Vaaben, der stak frem for hver Mands Blik. Eielsen befalede sig Gud ivold, lagde sig ned midt imellem dem og sang for Gud i sit Hjerte: "I Fred vil jeg lægge mig og sove tillige; thi du, Herre, alene skal lade mig bo trygge-

ligen." Og, naar han opvaagnede, mindede disse Ord ham: "Jeg, jeg lagde mig og sov; jeg opvaagnede, thi Herren opholder mig." Han sagde ofte siden, at sjelden i sit Liv har han været omgiven af en saa kjendelig Fred som paa denne Reise.

Hans Hensigt var at opsøge de norske Indvandrere. Af disse fandt han nogle i Henderson, Dallas og Briscoe Countyer m. fl. Steder. Ser man paa Kartet, vil man finde, at Eielsen ved at besøge ovennævnte Steder kom vidt omkring i det vidtstrakte Territorium.

Som det gaar i Almindelighed, naar Folk kommer ud fra Guds Ords Paavirkning, saaledes havde det ogsaa gaaet her. Folket var nedsjunket i Gudløshed og Verdenskjærlighed, og en Del var smittet af Fritænkeri. Blandt de Sidste var en Mand ved Navn L., der med sin Hustru, en dannet Kvinde, fandt Behag i Voltaires Skrifter. Disse beklagede meget, at Eielsen var kommen der for at forstyrre dem i deres Fornøielser og Glæder; thi Eielsens hjertegribende Taler havde sat Folket i Uro og bragt dem til at tænke over sin usalige Tilstand.

Selv Fritænkerne var rystet. Da Eielsen havde holdt sin sidste Opbyggelse iblandt dem, stod nævnte L. frem og sagde, at, da denne Mand havde været et Middel til at føre Folk paa bedre Veie, var det ikke formeget, om man optog en Kollekt for ham. Forsamlingen efterkom Anmodningen og gav ham en Affkedskollekt, hvilket kom vel med; thi Eielsens Reisepenge begyndte at slippe op.

De norske Indvandrere bleve baade forundrede og glade ved at gjense Eielsen, hvem mange af dem havde lært at kjende og agte i Norge, saameget mere som endnu ingen norsk Prædikant havde besøgt dem. Ordets Forkyndelse havde synlig Virkning iblandt Folket, og da han tog Afsked med dem, bade de ham alvorlig, at han ikke maatte glemme dem, men fornye sit Besøg, om det var ham muligt.

Paa denne Reise havde Eielsen ogsaa mere end en Gang Anledning til at se Slavernes ulykkelige Tilstand, og det gik ham alvorlig til Hjertet at være Vidne til deres Lidelser. Om "Onkel Toms Hytte" var en Allegori eller ikke, det vidste han ikke; men at den var en tro Skildring af det i høieste Grad oprørende Slaveriforhold, det havde han Erfaring for paa denne sin Reise. Han mente, at de maatte have liden menneskelig Følelse, som, vidende om Slaveriets Afskyeligheder, alligevel kunde paastaa, at saadant kunde bestaa med Kristendom.

Under Reisens mangehaande Besværligheder paadrog han sig adskillige Sygdomme, og under stor Legemssvaghed begav han sig, efterat have besøgt de Steder, hvor han fik opspurgt Norske, paa Hjemveien. Han tog nu med Dampskib til New Orleans, derfra til St. Louis og kom saa igjennem Chicago tilbage til sit Hjem i Marts 1860.

I Aaret 1861 om Høsten gjorde Eielsen, tilskyndet af Samfundet, en Reise til Norge, for at besøge gamle Venner og for at tilbagedrive de falske Rygter, som enkelte Præster her i Amerika gjennem

Blade havde udbredt om ham i Hjemlandet. Det var ved denne Tid, at den blodige Borgerkrig udbrød i de Forenede Stater i Nord-Amerika. Reisen foregik over Hamburg til Christiansand. Eielsen var allesteder en omstridt Personlighed; det blev han ogsaa den Tid af 2 Aar, som han var paa Besøg i Norge. Striden mellem ham og Præsterne herover overførtes med en Gang til Norge. Præsterne Dietrichsen og Stub reiste ogsaa til Norge, og fornemmelig den sidstnævnte undlod ikke at fornye og forsvare de Beskyldninger, som de og flere Præster herover havde udslynget mod Eielsen.

Pastor Stub skildrer nemlig i "Morgenbladet" No. 40 1862 Eielsen som en afskyelig Bedrager, grov Vildfarende, falsk Profet og som en Person, hvis Færd maa betragtes med "Gru;" han paastaar, at "aabenbare Fritænkere gjør Følge med," at Eielsen "rækker dem Sakramentet og den betingede Absolution, som Elling mener er en ret og virkelig Absolution." Videre beskylder Stub ham for at være "den kjære lutherske Kirkes Fiende" osv.

Ligeledes gjorde Dietrichsen Anfald paa ham i Stavangers Amtstidende af lignende Art.

Eielsen gjendriver i en Forsvarsskrivelse disse Beskyldninger som ubeføiede og falske og bevidner, "at Luther er ham en meget dyrebar Lærefader og Reformator, og at han elsker at staa paa samme Troesgrund som Luther, nemlig paa Klippen Kristus." "Men Lutheranerne ere nu to Slags," siger han, "og det er vist nok, at jeg ikke kan anse den store og

sikre Hob for Brødre i Herren eller, om man heller vil, 'Lutheranere.' Ligesaa har jeg ofte været nødt til at vidne mod de mange falske Brødre, der bruge Luthers Navn til Skalkeskjul." — For at vise, hvad Slags Lutheranere disse Mænd var, med hvilke han i Amerika har havt at bestille, og som anklagede ham for at føre falsk Lære, citerer Eielsen lidt af et Foredrag, som en Dietrichsen har holdt paa Kirkemødet i Lund (Norsk Kirketidende No. 47, 1859): "1. Gjenfødelsen sker ved Vand og Aand, men ikke tillige ved Ordet. 2. Kirken er Midlerinden mellem Kristus og det enkelte Menneske; ved at nærme sig Kirken, nærmer man sig Kristus. 3. Ved Ordinationen udvikler sig den præstelige Gave til Naademidlernes rette Forvaltning" osv. Naar man sammenligner dette med Eielsens Vidnesbyrd, bliver man neppe i Tvivl om, hvem af disse der var den bedste Lutheraner.

Eielsens Modstandere fik en mægtig Støtte i Pastor Bernhoft, som dengang redigerede "Norsk Kirketidende." Hans Blad stod aabent for disse drøie Beskyldninger, som derved udbredtes over Landet og blev troet, uden anden Begrundelse, end hvad man havde i de amerikanske Præsters hadske Udfald. Mange af Præsterne og endel af det vakte Lægfolk fik Mistanke mod Eielsen, lukkede Bedehusene for ham, naar han kom, og udraabte ham for en falsk Profet.

Andre af Lægfolket og enkelte Præster annammede ham som en Broder og erklærede, at hans

Vidnesbyrd var vækkende og rent, og hans Liv og Omgjængelse i Kristi Aand.

Det Sørgeligste ved hele dette Opstuds var, at det vakte Folk skulde saaledes brydes om en Personlighed og ikke give sig Tid til at undersøge Sagen. Men Eielsen var sig selv lig ogsaa den Gang, idet han gik frem paa sin Vis uden at tage Hensyn til Noget. Det havde maaske gaaet bedre, om han havde vist sig lidt mere nedladende og taget Hensyn til Forholdene. Dog bevidnes af troværdige Mænd, at Eielsens Virksomhed i Norge var til stor Velsignelse for Guds Rige, trods Skrøbelighederne, der hang ved ham, som de hænger ved os Alle.

Han besøgte Smaabyerne ved Syd- og Vestkysten og kom saa til Bergen. Her bestemte han Opbyggelse paa en Sal. 6 Præster, med Stub i Spidsen, havde her samlet sig for at advare Folket imod ham, endskjøndt Biskop Kaurin havde fraraadet dem at lægge Hindringer i Veien for Eielsen. Da Opbyggelsen var slut, traadte Stub frem og raabte ind i Forsamlingen: "Vogter Eder, vogter Eder for de falske Profeter!" Men Folket tog Eielsen i Forsvar og drev Stub med Følge ud af Salen.

Eielsen holdt Samlinger i Frimurerlogerne og ellers, hvor han kunde komme ind, og Folk strømmede til i Mængde for at høre ham.

Fra Bergen reiste han til Kristiania og traf her sammen med Boghandler Gram, der havde vist sig som en virksom Modstander af ham. Eielsen henstillede til Gram, om det ikke var simpel Retfærdig-

hed at bevise saadanne svære Beskyldninger; havde han fortjent Fængsel og Baand, undslog han sig ikke for at modtage dette; men Et skulde han (Gram) vide, at han ikke flyede for falske og løgnagtige Beskyldninger.

Efter 7 Ugers Virksomhed i og omkring Kristiania reiste han nordover til Hedemarken og besøgte Hamar og Lillehammer samt reiste opigjennem Gudbrandsdalen til Domaas, og derfra over Dovrefjeld til Opdal i Trondhjems Stift, holdende Forsamlinger, hvor han for frem.

Under en Opbyggelse paa Guldager kom Pastor Lie i stor Heftighed ind og søgte at forstyrre Andagten; men dette lykkedes ikke, da Manden i Huset gjorde sin Ret gjældende og bad ham forholde sig rolig, indtil Opbyggelsesmødet var til Ende; siden kunde han, om han vilde, opgjøre sit Mellemvær med Eielsen. Præsten gik da sin Vei og Eielsen fortsatte uforstyrret. Eielsen besøgte siden Sognepræsten, som viste sig at være en mere fredelig Mand.

Derpaa reiste han ned igjennem Guldalen og holdt Forsamlinger i Støren, Hovig, Flaa og Melhus. Paa Gaarden Gravrok i Melhus indfandt ogsaa Pastor Widerø sig i Forsamlingen. Eielsen opfordrede Widerø til at deltage i Opbyggelsen, men han undslog sig derfor. Præsten bad ham at komme ind i Præstegaarden, naar han gik forbi, hvilket han ogsaa gjorde. Efter Hilsningerne sagde Widerø: "Jeg har syndet imod Dem, idet jeg har sat Tiltro til de omløbende Rygter angaaende Deres Lære og Liv."

Efterat have taget en hjertelig Afsked med Pastor Widerø, fortsatte Eielsen sin Reise til Trondhjem og tog ind hos P. Uglem paa Byaasen. Søndagen efter bivaanede han Opbyggelsen paa Olsens Sal. Faa kjendte ham nu der, efter 24 Aars Fravær. Da Opbyggelsen var tilende, kom han i Samtale med Bygmester Olsen, der sagde til ham: "Hvorfor ryger det saa af dig, før du kommer?" Eielsen svarede: "Det er jo saa naturlig, at naar man skal tænde Ild i raa Ved, saa ryger det, førend man faar det til at brænde!"

Eielsen holdt Forsamling paa Gaarden Færgstad, hvor en Mængde Folk var samlet, baade fra Byen og Landet. Da Huset ikke kunde rumme Folkemassen, holdtes Forsamlingen paa aaben Mark. Olsens Sal i Byen var bleven ham nægtet, og paavirket af den Modstand, han mødte allevegne, blev han ved Slutningen af Foredraget varm og sagde:

"Djævelen er nu bleven meget forbitret, fordi jeg igjen skulde komme tilbage til Norge, da han tænkte han skulde været kvit mig her; derfor har han nu skrevet i de offentlige Blade til sine fortroligste Venner, rundt omkring i Norges Land, at de maatte staa ham trolig bi, hver paa sit Sted, og forsvare hans Rige, der stod i Fare. Men Djævelen har aldrig vundet noget med sit Fiendskab; det vil vist ikke lykkes for ham denne Gang heller."

Lederne for Opbyggelsesmøderne i Byen bestemte Møde i et Værelse under Bedehuset, hvor Eielsens formentlige Vildfarelser skulde behandles. For-

valter Hagen indledede Mødet med et vidtløftigt Foredrag over Gal. 5, 13. "I ere jo kaldte til Frihed, Brødre! Kun misbruger ikke Friheden til en Anledning for Kjødet, men værer i Kjærlighed hverandres Tjenere." Eielsens Vildfarelser havde de opsat i 12 Punkter. Eielsen, som ogsaa var nærværende, holdt et lidet Barn paa sine Knæ og hørte roligt paa de forskjellige Udtalelser; han smilte tildels under Forhandlingerne over de opdigtede Punkter. Da man endelig var færdig med Mødet, reiste Eielsen sig og gjentog ovennævnte Skriftsted, over hvilket han holdt et hjertegribende Foredrag, der rev Forsamlingen med sig, og de foregaaende Forhandlinger henveiredes som Avner for Vinden. Lederne følte sig beskjemmede, og Mødet faldt snarere ud til Fordel end til Skade for Eielsen.

Paa Gaarden Stendal, et Stykke udenfor Byen, boede en Mand, der ved Eielsens første Virksomhed i det Trondhjemske blev vakt til Livet i Gud. Efter flere Aars Forløb faldt han tilbage i Synden. Eielsen besluttede at aflægge ham et Besøg. Da Eielsen kom, var han ude paa Marken og arbeidede; han kjendte Eielsen, følte sig skamfuld og vilde fly. Eielsen raabte efter ham og sagde: "Fly ikke, Broder! der er endnu Redning for dig."—Han standsede, faldt grædende om Eielsens Hals og kom til sand Anger og Bod.

Fra Trondhjem besøgte han Strinden, Humelvig, øvre og nedre Størdalen og reiste saa til Indherred gjennem Udbygden, Aasen, Skogn, Levanger

og Værdalen. Da han reiste gjennem Hegne, traf han Klokkeren paa Veien, kort før han naaede frem til Gaarden Trøile, hvor han om Aftenen havde bestemt Opbyggelse. Klokkeren, der var Grundtvigianer og troede, hvad han havde læst i Aviserne om Eielsen, overskjendte ham forfærdeligt og mente, at en saadan Mand var uværdig til at tale Guds Ord for Folk. Eielsen svarede med at spørge, om ikke Klokkeren vilde komme til Opbyggelsen om Aftenen, hvorpaa han fortsatte sin Vei. Klokkeren kom til Forsamlingen. Ved Slutningen af Foredraget sagde Eielsen: "Da jeg kom kjørende hertil, traf jeg Djævelen opi Veien; han viste mig Tænderne og tænkte at skræmme mig, men jeg kjender ham nu saa vel i denne Skikkelse, at jeg skjælver ikke meget for ham." Klokkeren, som stod i Døren og forstod, at denne Sætning var myntet paa ham, trak sig forlegen tilbage i næste Værelse.

Kommen tilbage til Trondhjem, reiste han gjennem Bynæset, Børseskogn, Hevne og Ørkedalen. Siden besøgte han Opstrinden, Klæbo, Sælbo og flere Bygdelag. Derefter drog han sydpaa igjen og reiste omkring forskjelligt indtil han efter et 2 Aars Ophold i Fædrelandet indskibede sig for Amerika og kom i bedste Velgaaende hjem den 16de Decbr. 1863.

Under hans Ophold i Norge udkom der 2 Forsvarsskrifter for ham, det første i 1862 og det andet 1863, begge paa Ulnæss' Forlag, Kristiania. I disse Forsvarsskrifter findes Vidnesbyrd fra navngivne Mænd, baade i Amerika og i Norge, om, at

Eielsen baade var den lutherske Lære tro og hengiven og at han i Livet ingen Forargelse havde givet, saasom hans Modstandere vilde paadutte ham.

Da den Forsvarsskrivelse, som vi ovenfor have refereret til og som Eielsen udgav i Norge 1862, viser, hvorledes han stillede sig til de Bagvaskelser og Forfølgelser, han var udsat for, samt hans Opfatning af Menighed, Kaldelse, Ordination m. m., optage vi den her i sin Helhed. Den bør saa meget mere finde en Plads her, som det noget nær er det eneste skriftlige Vidnesbyrd, han har efterladt sig om disse vigtige Ting. Det lyder saaledes:

Undertegnede har, lige siden de norske Præster i Amerika fik sig et kirkeligt Organ eller Blad, været udsat for meget hadefulde og fortvivlede Avisangreb og Skumlerier, saavel i Amerika som ogsaa tildels hertillands. De have hidtil tildels været ubesvarede af mig, da jeg dels ikke har nogen Færdighed eller Lyst til at indlade mig i saadanne endeløse Kjævlerier, og dels ikke har havt Tid eller anset det Umagen værd at begynde nogen Pennefeide med en Mængde Modstandere, der vare mig overlegne saavel i Logik som ogsaa i Skrivefærdighed. Deres fleste Produkter have ogsaa været af en saa lav og uædel Beskaffenhed, at de have gjort mit Forsvar overflødigt, og jeg har ogsaa erfaret, at det ikke har lykkes saadanne Forfattere at vinde nogen Tiltro hos de kjære troende Venner her i Landet, der have kjendt mig fra gamle Tider, og i hvis Midte jeg, førend jeg begav mig til Amerika, har nydt saamangen af

Herren velsignet Vederkvægelse i "de Helliges Samfund." Hvad Verdens Børn angaar, da ved jeg nok, at saadanne Rygter, i Forbindelse med deres Uformuenhed til at dømme aandeligen, maatte bringe dem til at anse mig som en "korsfæstet Misdæder," men jeg har holdt dette for at være i sin rette Orden, saasom jeg selv stræber at være "korsfæstet i Verden."

Da jeg nu, udsendt af den kjære Menighed i Amerika, hvis Tjener jeg er, kom hid til Norge, for at besøge de kjære Troende her, og for at se Guds underlige og store Ting, der ogsaa her have aabenbaret sig ved mange Sjæles Opvækkelse og Omvendelse, saa har Angrebene paa min ringe Person antaget en større Udstrækning, som og en ubeskrivelig Heftighed. Dog er jeg saa vant til det, som Apostelen kalder "ondt Rygte og Vanære," og at blive anset for "en Bedrager," at jeg for min egen Persons Skyld ikke vilde have holdt det for Umagen værd at indlade mig med mine Modstandere. Men, at jeg dog en eller anden Gang kan være nødt til at "stoppe Munden" paa nogle af de mest Nærgaaende, det er ogsaa i sin Orden, naar jeg ser hen til den høie og hellige Sandhed, hvis ringe Tjener og Bekjender jeg er, samt til det, at mine Modstandere let kunne forvilde nogle af de ubefæstede Sjæle. Jeg har saaledes ikke villet fly for det kjære Kors, selv om det har kommet til mig i en saadan mørk Skikkelse, og det er kun min inderlige Begjæring til Herren, at jeg maatte blive agtet værdig til at lide Bespottelse

for Hans Navns Skyld, og at ikke mine egne personlige Feil og Skrøbeligheder maatte faa for stor Andel i det, at Verden og en Mængde falske Brødre ere mig saa fiendske. — Midt under den daglige Kjendelse af min store Syndeelendighed og Uformuenhed i mig selv, er det min eneste Attraa og Længsel, at jeg maatte blive en levende og frugtbar Gren paa Vinstokken Kristo, og at jeg som hans Tjener maatte finde den ringeste Plads iblandt Hans Sandhedsvidners Række. Verden har jo ogsaa kaldet min Herre og Mester, vor Gjenløser, "en Djævel," og alle Hans tro Tjenere og Husfolk for det Samme, og hvo er da jeg, at jeg skulde ville have det bedre end disse? Eller tror man maaske, at Verden nu er saa meget frommere end forhen, eller at Kristi Ord kunne feile? Nei, Skriften feiler ingenlunde, men vel feile vi, som søge Herren, ofte, og anstille os Verden ligedannet, og derfor saa undgaa vi ofte, til vor egen Skade, at vi ikke faa at smage af den bitre Korsets Galdedrik, som den har at skjænke os med.

Først vil jeg nu imødegaa Præsten Stubs Angreb paa mig i Morgenbladet No. 40 d. A. Han skildrer mig deri som en afskyelig Bedrager, grov Vildfarende, falsk Profet, og for en Person, hvis Færd maa betragtes med "Gru," og han gjør sig ret en Gudstjeneste af saaledes at afmale mig sort og stinkende. For at bevise sine Beskyldninger og Forhaanelser, fortæller han, at Bærmen og Udskuddet af Folket i Settlementerne og "aabenbare Fri=

tænkere gjøre Følge med, og han døber deres Børn og rækker dem Sakramentet og den betingede Absolution, som Elling mener er en ret og virkelig Absolution." Hertil bemærkes: Saadant skulde ske i det med fuld Religionsfrihed velsignede Amerika, hvor ikke ligesom her en herskende Statskirke, og hvad som mere er, en herskende statskirkelig Folkeopinion eller Folkemening, direkte eller indirekte nøder Værmen eller Udskuddet til at paatage sig Hyklermasken og slutte sig til det Bestaaende! Endnu tydeligere viser Stubs Forblindelse og Usandfærdighed sig deri, at han siger, at jeg meddeler de aabenbare Fritænkere Daab og Nadvere. At hertillands mangen skjult Fritænker gjør Brug af disse Goder, for at undgaa den Ubehagelighed at bryde med det Bestaaende og Folketroen, det er mere end vist, men at dette skulde ske i det frie Amerika af aabenbare Fritænkere, det er en faktisk Umulighed, stridende mod Fornuft og Erfaring, og stempler sig som en for Enhver paatagelig Usandhed. — Stub skylder ogsaa Beviset for, at jeg, som han siger, er "den kjære lutherske Kirkes Fiende." Jeg bevidner, at Luther er mig en meget dyrebar Lærefader og Reformator, og at jeg elsker og søger at elske Alle, der staa paa samme Troesgrund som Luther, nemlig paa Klippen Kristo. Men Lutheranerne ere nu to Slags, og det er vist nok, at jeg ikke kan anse den store og sikre Hob for Brødre i Herren, eller, om man vil, "Lutheranere." Ligesaa har jeg ofte været nødt til at vidne mod de mange falske Brødre,

der bruge Luthers Navn til Skalkhedsskjul. Men maaske har Stub et andet Begreb om Kristi Menighed eller luthersk Kirke end jeg. Jeg tror nemlig, at der er een hellig og kristelig, og at den er den Kirke, som Luther vidner at være skjult for de store Hoveder, men som dog endog et Barn paa 7 Aar kjender og ved af, nemlig, de Faar, der høre Hyrdens Røst. Gud bevare mig og os Alle fra at blive denne Kirkes Fiender! Er der derimod nogen falsk Kirke, der snedigen ved at røve sig Luthers og Kristi Navn, da kan jeg ikke være en saadan Kirkes Ven, om jeg end ynkes meget over de stakkels Forførere og Forførte, der er i en saadan menneskelig Indretning, som trodsigen løfter Hovedet saavel mod Skriften som mod Luther.

Et af Stubs Bevíser for, at jeg er en saadan gruelig og falsk Profet, skal, som ovenfor anført, ogsaa være dette, at jeg bruger "betinget" Absolution.

Jeg har mere Ærbødighed for min Guds Ord og Kjærlighed til Sjælene, end at jeg paa de af Verden yndede falske Profeters Vis skulde styrke den Ugudeliges Hænder, dømme Sjæle til Livet, som skulle dø, og selvmodsigende sige Ja og Nei i en saadan vigtig Sag, hvilket er at gjækkes og gjøgle med det Hellige.

Endog i Samfund som det, hvortil jeg hører, der følge Apostelenes Regel i "at udrense det Onde fra sig selv," eller udøve Tugt, staar en saadan ubetinget Absolution iflæng i den Høiestes Navn for

mig som en Gudsbespottelse.* Menighedens Forfatnings rette Grundtræk findes unægtelig i Epistlerne, og der er Intet desangaaende befalet. Luther siger om saadan Nadversgang og Absolution, at "Verden gaar til Nadveren, som Svinet til Trouget," og at han ikke vil "fare med hver Mand til Djævelen" (Schinmeier: Luthers Skatkiste), efter Pauli Ord til Timotheus: Vær ikke snar til at lægge Hænderne osv. (Se ogsaa Norsk Kirketidende No. 7, 1855, Noten Side 71.) Mærkeligt er det ogsaa, at man saa strengt beskyldte mig for at være Donatistisk og Methodistisk, fordi vi i vort Samfund kun optage de, der, saavidt det er os givet at forstaa efter menneskeligt Skjønne, understøttet af Aandens og Ordets Lys, isandhed ere grebne af Naaden, og nu faar vi høre, at vi ere ryggesløse Ugudelige og Fritænkere. Enhver, der endnu har lidt tilbage af sund Forstand, indser dog lettelig, at den ene af disse Beskyldninger ihjelslaar den anden, eller rettere, at de gjensidig dræbe og tilintetgjøre hverandre, og saaledes er det jo bestandig med Løgnen og Falskheden, at den slaar sin egen Herre om Halsen, saa at Galskaben bliver vitterlig for Alle.

Stub ender sin Opsats med en Advarsel til Alle mod mig, at man maa forbyde mig at holde Samlinger, for at, som han siger, "Guds Navn ikke skal

---

* Hermed sigtes til den Slags Absolution med Haandspaalæggelse, som efter den norske Kirkes Skik finder Sted før Nadvernydelsen, og som meddeles enhver, der gaar til Alters, enten de begjærer den eller ikke.

blive vanhelliget og bespottet," hvilket efter hans Mening vilde ske ved min Virken. Som bestyrkende Grund anfører han Luthers Ord: "De, som ikke lære Andre Guds Ord og ei leve efter det foreskrevne Guds Ord, de vanhellige Guds Navn iblandt os." Men nu er der desværre for Alle vitterlige og klare Kjendsgjerninger for, at disse Ord paa en saare skrækkelig Maade rammer Stub selv og næsten alle de norsk-amerikanske Præster; thi det er jo noksom bekjendt, med hvilken Heftighed disse have bestredet Guds Børns Ret til det almindelige Præstedømme og til at bekjende sin Tro i Forsamlingerne, stik imod Guds Ord derom i 1 Cor. 14, 24. 31. Hvorledes tør da saadanne Præster sige, at de lære og leve efter Guds Ord, naar deres Gjenstridighed mod Sandheden gaar saavidt, at de endog forbyde Andre at lære Ordet og leve efter det?* Det er ellers nutildags et Særsyn, at der skal findes saadanne Vranglærere i Protestantismen. Folket ved dog nu saa meget om Bekjendelsen som forhen Jøderne, hvor det endog i Synagogerne var tilladt for hvemsomhelst at tale Ordet.

Jeg har nu imødegaaet det Væsentlige i Stubs Angreb paa mig, naar undtages i Henseende til Ordinationen. Det kan gjerne være, at isaahenseende er begaaet Feil af mig, naar man vil bedømme mig

---

* Her haves for Øie de norske Præsters Lære om "Lægmandsvirksomheden," at endog en "Lægmands frie Bøn i offentlige Forsamlinger skal stride imod Guds Ord og den lutherske Kirkes Bekjendelser," altsaa være i sig selv Synd.

efter den norske Statskirkes Ritual; men saadanne ydre Ceremonier og Formler ere jo dog ikke det Væsentlige ved Kaldet, og i Amerika findes ingen Statskirke, endnu mindre nogen norsk Statskirke. Da jeg kom did, var der ikke noget, som man kalder et "organiseret Kirkesamfund" af Norske. Jeg stod der saagodtsom alene, til der kom norske Præster did, nemlig Grundtvigianerne, Clausen og Dietrichsen m. Fl., og at jeg, under de amerikanske frie Forholde, ikke kunde slutte mig til disse, tror jeg, at enhver Lutheraner vil finde at være i sin Orden. Som jeg ovenfor sagde, er det, man kalder "Ordination," oftest noget, der vildleder Folket fra ret at forstaa, hvad Menighedens Tjenerkald og Embede er, idet at det henleder Tanken paa noget ydre Ceremonielt og Geistligt. Naar man har det indre Kald af Herren, og er kaldet af en troende Menighed, om den end, som Luther siger i Böhmerbrevet, kun bestod af 6 eller 8 Personer, saa er man ret kaldet og ordineret. Hvis Nogen skulde mene det anderledes, maa dog Enhver tilstaa, at den, som har disse to Kaldelser, hverken er en falsk Lærer eller har sneget sig ind i Embedet. Jeg har efter Skriftens Lys stedse herigjennem havt en rolig Samvittighed ihenseende til min Virken; men da man, især nu, herigjennem vil søge at indlede mig i Kranglerier, saa har dette nu nødt mig til nøiere at efterse, hvad Luther vidner derom, og mærke Forskjellen paa det, som er en sand Menigheds Kald, og det, som mine Modstandere mene med deres "Ordination" og "Præstevielse."

Ogsaa heri har Luther været mig en dyrebar Veileder og Beskytter. Ordination eller Kaldelse er efter Luthers Vidnesbyrd at blive antaget af en troende Menighed til Embedets Tjener, og at jeg har denne Kaldelse af min kjære Menighed i Amerika, vil ikke engang den mest fortvivlede af mine Modstandere kunne negte. I sit Skrift "til den tydske Nations Adel" siger nemlig Luther: Fordi vi Alle ligemeget ere Præster, maa Ingen pege sig frem og foretage sig uden vor Indrømmelse og Udvælgelse at gjøre det, hvortil vi Alle have Magt; thi hvad der er fælles maa Ingen tiltage sig uden Menighedens Villie og Befaling. I sit Skrift af 1523 siger han, at en kristelig Forsamling har Ret og Magt til at bedømme al Lære, og kalde, ind- og afsætte Lærere: Grund og Aarsag af den hellige Skrift. Just saaledes er ogsaa mit Kald eller, om man saa vil kalde det, "Ordination." Jeg er kaldet af en fri luthersk kristelig Menighed, og jeg har ogsaa til Overflod anmeldt mit Kald og Embede for den amerikanske Regjering. Men maaske vil man bestride min Menigheds Ret til at hedde luthersk kristelig Menighed, og derfor vil jeg her anføre Luthers Ord om "den rette evangeliske Ordning" (se Fortalen til Luthers tydske Messe eller gudstjenstlige Ordning): "Den tredie Skik, den rette Art, som den evangeliske Ordning skulde have, maatte ikke finde Sted saaledes offentlig paa Pladsen blandt alle Slags Folk, men de, som for Alvor ville være

Kristne og bekjende Evangelium med Haand og Mund, maatte indtegne sig med Navn og forsamle sig etsteds i et Hus alene til Bøn, Læsning, Døben, Modtagelse af Sakramentet og anden kristelig Gjerning. I denne Ordning kunde man kjende dem, som ikke holdt sig kristelige, straffe, forbedre, udstøde dem eller sætte dem i Ban efter Kristi Regel. Matth. 18." (Findes anført i Norsk Kirketidende No. 29, 1859). Just saaledes have vi baaret os ad i den Menighed i Amerika, hvis Tjener jeg er. Men hvad Luther siger om den ydre Kirkeordning, som i hans Tid blev indført i Sachsen, og følgelig ogsaa om alle de Kirkeordninger, som omtrent samtidig bleve indførte i andre tydske Lande, samt Danmark, Norge og Sverige, det læse vi i Westermeiers Kirkehistorie, 4. Bind, 1. Afdeling, Side 130. Han erklærede sig paa Forhaand imod, at man skulde gjøre nogen tvingende Lov heraf, men enhver skulde overensstemmende med Samvittigheden bruge denne Anordning, naar, hvor og saalænge Omstændighederne krævede det, thi saasnart som der blev noget Misbrug heraf, skulde man strax afskaffe den; — — — Han forlangte desaarsag ikke, at denne Anordning skulde indføres overalt; derfor formente han, at de Troende slet ikke behøvede en saadan Form, og foreslog ogsaa, "at de skulde have sin Gudstjeneste for sig selv." — Nu maa man mærke, at det er just fordi, at min Menighed og jeg skulde have stødt an imod den ydre Form ved den ydre Gudstjenestes Ordning eller Or-

dinationen, som man dømmer mig saa haardt. Man vil gjøre den til en tvingende Lov for os, tvertimod Luthers Ord, og er aldeles blind for de unægtelig uhyre Misbrug, den har afstedkommet, og strider trodsig mod Luthers Ord, at den strax skal afskaffes. Ved at gaa ind paa mine Modstanderes Mening om Ordinationen, maatte vi jo hemmelig henfalde til Katholicismen, Pusecismen eller Episkopalismen, eller tro, at Præste- eller Biskops-Haandspaalæggelse kunde gjøre En til Præst. Dette er vel ogsaa noget af den katholske Luftning, der gaar igjennem Verden. Til ydermere Bekræftelse af Luthers faste og bestemte Mening i Ordinationssagen, vil jeg endnu anføre en Ytring i Böhmerbrevet: "I skulle frit udvælge af Eders Midte, hvem I anse for værdige og duelige til Embedsgjerningen, hvorpaa de Ældste blandt Eder skulle lægge Hænderne paa dem, og paa denne Maade stadfæste dem i Embedet, og overgive dem til Menigheden."

Førend jeg herefter indlader mig videre i denne Sag med mine Modstandere, forlanger jeg, at de først bevise mig, at Luther har feilet i denne Sag, men jeg haaber, at de lade hans skriftmæssige Vidnesbyrd staa, og de ville "Utak dertil have."

G. Dietrichsen har ligeledes gjort et Anfald paa mig i Stavanger Amtstidende. Blandt andet siger han, at min Reise til Norge skete ikke alene for at besøge gamle Venner, men for der at skaffe mig Vid-

nesbyrd om mit Liv og Lære. Men det er dog en stor Taabelighed at tro, at jeg, som i over 20 Aar har forkyndt Ordet og ført mit Liv og Levnet i Amerika, skulde reise tilbage derfra over Verdenshavet, for paa denne Side af dette at hente mig Beviser for det, som i saa lang Tid i Amerika har lagt aabent for Enhver. Man maa dog ikke tiltro hverken mig eller de Troende i Amerika en saa stor Taabelighed. —

Derefter kommer Dietrichsen med en meget vidtløftig Anke over min Ordination. Jeg gjentager det derfor atter for D., at jeg anser Samvittighedens Samvidne med en Troendes Fred i at bekjende Herren for det rette indre Kald, og en troende Menigheds ydre Kaldelse for et ret ydre Kald, og til Overflod har Præsten Hoffman i sin Tid meddelt mig Ordination til det hellige Embede. Daabens og Nadverens Forvaltning er Noget, som henhører under Prædikeembedet: den, der har Ret til at prædike offentlig, har ogsaa Ret til at uddele Daab og Nadvere, og dette stemmer med og strider ikke mod den augsburgske Konfessions 14de Art. Dette mit Kaldsbrev eller denne min Ordination er ogsaa thinglæst i Madison og Chicago. Her spørges jo ikke efter, hvad der staar i det eller det Lands Kirkeritual, de mange forskjellige lutherske Lande have hver sin Ritual, men her spørges efter, hvad Skriften siger. Hvorom Alting er, saa har jeg en troende Menigheds Kaldelse, og altsaa det rette ydre Kald, som Enhver vil indse, der ikke er besværet af nogle

med den papistiske Lære om den apostoliske Succession beslægtede Anskuelser.

At jeg i mit Forsvar for min Menigheds Konstitution kun fremsatte tre Hovedpunkter, var ingen "Uærlighed" af mig, thi Konstitutionen ligger jo aaben for Enhver. Aarsagen dertil var, at disse 3 Punkter indeholdt Konstitutionens største Hovedsandheder, som upaatvivlelig godtgjorde den som kristelig og luthersk, og at jeg vilde sky de Tvistigheder i Bisager, der ligge udenfor det ene Fornødne, hvoraf Mange nu er haardt besnærede, og hvoraf Intet kommer uden Ordkrig, Partier, Had, Avind, Symbolisme og endeløse Kjævlerier, samt Misbrug af Guds hellige Ord, hvoraf der nu ses mere end nok saavel i Amerika som her. — D.'s Anførsel af, som han kalder det, "ukristelige og vederstyggelige" Taler af "de lange, sorte Kjortler og hvide Kraver, om Præstehaanden paa Hovedet, som skulde skaffe Syndsforladelse, samt at man i disse (de norske Præsters) Menigheder gik til Alters som Svinet til Trouget," er ogsaa ubeføiet. D. faar isaahenseende først gjøre det af med Luther, der, som bekjendt, bruger samme Talemaader, og maaske endnu stærkere Udtryk. — Dog vilde jeg neppe have brugt dem, dersom jeg havde kunnet anse Dietrichsen m. Fl. for rette Sjælesørgere.

For at kunne se, hvilke Mænd jeg i Amerika har havt at bestille med, vil jeg blot anføre en af disse Dietrichsen'ers Foredrag paa Kirkemødet i Lund (Norsk Kirketidende No. 47, 1859). Der siger han:

"1. Gjenfødelse sker ved Vand og Aand, men ikke tillige ved Ordet. 2. Kirken er Midlerinden mellem Kristus og det enkelte Menneske; ved at nærme sig Kirken, nærmer man sig Kristus. 3. Ved Ordinationen udvikler sig den præstelige Gave til Naademidlernes rette Forvaltning. — — — Om Kirken ikke gjorde sin Skyldighed ved Kaldelsen af Præster og forsømte at afsætte uværdige Hyrder, saa var alligevel den af Kirken kaldede en Herrens Tjener, og forblev det, saalænge han stod i sit Embede." — Til disse sidste Ord bemærkede en svensk Avis: "Men om da en Kirkens Tjener med aabenbar falsk Lære og ugudeligt Levnet tjener Djævelen, mon han da tillige kan være Herrens Tjener?"

Her er dog talt tydeligt, og her viser Ulvens Pelts sig kjendelig for enhver Lutheraner. Her ser man, hvad D. mener med Lære, Ordination og Levnet! Siden Pavetiden er der vel neppe lydt en saadan Lære her i Norge. Og saadanne Mænd ville være gode Protestanter, Lutheranere og Kristne!

Hvad de norsk-amerikanske Præster angaar, da vare de fleste af dem tilforn Grundtvigianere af 1ste, 2den og 3die Grad, og de havde ogsaa en grundtvigsk Konstitution med Daaben i Spidsen som Grundvold. For en Del Aar siden skete et Omslag i Læren hos dem, men da der (saavidt det er givet Mennesker at forstaa) ikke tillige foregik sand indre Omvendelse, saa blev denne Faareham, som Flere paatage sig, utilstrækkelig til at skjule den indre Sjæletilstand; de henfaldt derimod til en orthodox-fanatisk

Symbolisme eller et feberagtigt Sværmeri i Bogstaven og Konfessionen, saa at Enhver heraf Uhildet maa med Bedrøvelse spørge sig selv, om deres aandelige Tilstand har forbedret sig, og ikke maaske forværret sig?

Hvad mit Levnet angaar, da har Sandheds Fiender og disse Præster i Forbindelse med Rasmussen udbredt afskyelige Løgne derom, ligesaa have de ogsaa berygtet Menigheden, som jeg tjener (sammenhold Norsk Kirketidende No. 13, 1857). Det kan vel heller ikke gaa anderledes med dem, som i Sandhed ville udgaa af Leiren og bære Kristi Forsmædelse, end at de maa blive for Verden som et Udskud, som en Skovisk, som Bedragere, som Løgnere og Forførere, og blive hadet med et bittert Had. Vil derfor Verden absolut have os stemplede som Saadanne, saa er det min inderlige Bøn, at det maatte blive vor Lod stedse at kunne sige med Paulus som Bedragere og dog Oprigtige, som Løgnere og dog Sanddrue, som Daarer og dog som sande Vise. Det skal saaledes ogsaa lægges mig til Last, at jeg taalmodig har taalt at bære Korset og at jeg ikke har paafulgt med Retten eller med skriftlige og mundtlige Deklamationer, for paa Verdens Vis at hævne og forsvare min Ære, naar jeg er blevet udskjældet som en Synder, Lastefuld, Ugudelig, Kjetter, Hykler, men at jeg heller har valgt at lide og overgive Ham Sagerne, der regjerer i Zion, og som kjender Alt. Mine Modstandere vilde vist have grebet til andre Forholdsregler, men jeg har stedse havt for Øie, at

de, der ville leve gudeligen i Kristo, skulle forfølges. At jeg har modarbeidet saadanne Hyrder som Dietrichsen'erne og Flere, kan vel neppe lægges mig til Last som Lutheraner, og at jeg i det religionsfrie Amerika har søgt at drage saa mange som muligt fra saadanne grundtvigske Leiesvende, mon dette skulde være nogen ond Gjerning? Ved at betænke dette nøiere, saa bortfalder Vægten af Attesten fra Dietrichsens Menighedsraad paa Long Prairie om min "uædle Bagtalelse og Løgn" om D.'s Lære og Virksomhed, for at splitte hans Menighed; thi hvem D. er i Lære, og følgelig ogsaa i Virksomhed, er noksom bekjendt. Begge Dietrichsen'erne vare Grundtvigianere, og den ene af disse Mænd var det, som aflagde hint vederstyggelige Vidnesbyrd i Lund.

G. Dietrichsen slutter sit Angreb paa mig med følgende Tirade: "Længe nok har Eielsen ført Folk bag Lyset ved sin falske Aandeligheds Skin, det er paa Tiden, at han fremstilles som han er, og jeg maa af Hjertet beklage, at den gamle Eielsen er just den Samme, som han var før; thi Amerika har ei gjort ham til, hvad han nu er, men kun givet ham en friere Anledning til at aabenbare, hvad der ogsaa hjemme boede i ham, Noget, mange af hans Landsmænd derover, som have kjendt ham hjemmefra, have vidnet om ham."

Her er altsaa Dietrichsen gaaet et Skridt videre i Beskyldningerne mod mig, og her erklærer han min Sjælstilstand og Færd førend jeg reiste til Amerika for at være den Samme som nu; thi, siger han, jeg

"er just den Samme, som jeg var før." I en anden Forstand end Dietrichsen mener jeg ogsaa selv, at jeg ved Guds store Naade og uendelige Trofasthed mod mig er "den Samme;" men at jeg ved mit falske Aandeligheds Skin skulde mit hele Liv igjennem have bedraget hver Mand, det har dog hidindtil kun været paastaaet af de mest Forhærdede mod Sandheden, og til disse er det som Dietrichsen synes at slutte sig, idet han saaledes gaar endnu et Skridt videre i Beskyldningerne mod mig. Han vil altsaa kjende min tidligere Færd her i Landet for Bedrageri, skjønt Gud af sin uforskyldte Naade velsignede mit Vidnesbyrd til mange Sjæles Opvækkelse og Liv i Kristo Jesu. Jeg har dog troet som den Blindfødte, at Gud ikke hører Syndere og at en Djævel ikke uddriver den Anden. Vel har jeg ikke andet Vidne om min indre Sjæletilstand end de tre Vidner i det Høie, men saasom Dietrichsen herved sigter saa haardt, endog min fordums Virken her i Landet, saa tillader jeg mig at spørge de oplyste og troende Sjæle, iblandt hvilke jeg virkede, og som vare Vidner dertil, om mit Vidnesbyrd iblandt dem var i menneskelig Visdoms overtalende Ord, om den var i falsk Aandeligheds Skin, eller om den var i Aands og Krafts Bevisning? Dog, jeg behøver neppe at spørge dem derom; thi det har ikke lykkedes mine Forfølgere at berøve mig Massen af de Troendes Tillid. I en anden Forstand end Dietrichsen anse de mig endnu for den "gamle Elling," som han kalder mig, og deres broderlige Hjerter have allesteder

aabnet mig Hjerter og Huse, saa jeg paanyt ved Guds Naade har kunnet fremlægge mit enfoldige Vidnesbyrd om Omvendelse, Tro, Haab og Kjærlighed, eller at vi maa komme til Herren og tage Korset op, og forsage os selv, hvis vi ville blive Hans Disciple og ikke bedrage os selv angaaende Annammelsen af den frie, store og usigelige Naade, som bydes os i Kristo Jesu.

Maatte nu mine Modstandere gaa i sig selv, og tage til Hjerte, hvorledes deres uædle Færd, som jeg haaber, er afmaskeret ved denne lille Gjendrivelse. Maatte de dog ikke længer foragte sand Omvendelse og Skriftens Ord, samt det indre Kald og Aandens Salvelse! Denne have alene sande Troende, men den menneskelige Ordination og Kald kan hvilkensomhelst Hykler og Farisæer have. Jeg elsker dem, som dyre, gjenløste Sjæle til Omvendelse, og hvor skulde det ikke glæde mig, om jeg kunde række nogen af dem Broderhaand, som den, der var overgangen fra Mørket til Lyset; thi saalænge som Mørket hersker, ved jo ikke det stakkels Menneske, hvad det gjør, saasom Verdens Lyst, egen Visdom og Lidenskaberne forblinde Sjælen.

At besvare alle øvrige Angreb paa mig, er for mig et uoverkommeligt Arbeide, og æsker nogen Svar af mig, saa vil han nok finde det i denne lille Besvarelse, saasom Angrebene dreie sig om det heri berørte. — Mange har Sjælefienden i vore Dage fanget i en symbolsk Stridsaand, og at jeg skulde faa være ifred for saadanne aandelige Slagsbrødre er

neppe at vente; skriver jeg en Opsats, saa kommer der sikkert ti Modartikler, og derfor maa jeg lyde Apostelens Ord, at fly et kjættersk Menneske, naar jeg en eller to Gange har formanet ham, paa det, at jeg ikke selv skal blive fanget af de bedrøvelige Stridigheder, som komme af den saakaldte Kundskab, hvortil saamange i vore Dage bekjende sig, idet at de feile i Troen. Jeg maa saaledes lide, hvad der falder paa min Lod, og anbefale Ham Sagen, der engang skal føre for Lyset det, som nu er skjult i Mørket, og aabenbare Hjerternes Raad.

Renneboe, den 2den Juni 1862.

E. Eielsen.

* * *

Da Eielsen kom hjem fra Norge, var Tilstanden i Amerika sørgelig. Den frygtelige Borgerkrig herjede da i Landet, og paa Kirkens Feldt var der Strid og Pennefeide om "Slaveriets Ikkesyndighed" og det "ubetingede Evangelium." Brændpunktet var dengang: "Er Naaden ved Evangeliets Hørelse givet og meddelt eller tilbudt?" Hertil kom Indianernes Herjinger, fornemmelig i Minnesota. Landet, og ikke mindst dets norske Befolkning, var saa at sige i et baade legemligt og aandeligt Oprør.

Eielsen begyndte imidlertid efter sin Hjemkomst sin vanlige Virksomhed med at reise omkring og virke med Guds Ord. Han stod hele Tiden som Formand for det Samfund, han tilhørte, men i Egenskab af Formand udrettede han lidet. Formandsarbeidet

maatte hovedsagelig varetages af den valgte Viceformand.

Samfundet vokste og flere Præster bleve ordinerede, og det saa ud til, at Menighederne havde en stadig Fremgang.

Men der var hele Tiden dem i Samfundet, som ikke kunde blive fortrolig med den saakaldte "gamle Konstitution." Den laa der, som vi have set, som en Anstødssten og forhindrede Samfundets Vækst og fredelige Udvikling. Paavirket ved Samtaler og Diskussioner kom Flere og Flere efterhvert til den Overbevisning, at Konstitutionen burde rettes, da den ikke svarede til sin Bestemmelse som Ordning for et organiseret Kirkesamfund. Og da det afgjørende Øieblik kom, var der kun Enkelte tilbage, som ikke lod sig overbevise, men blev fast ved sin Mening, at Konstitutionen var ret. For Eielsens Vedkommende var det visselig ikke Tilfælde, at han vitterlig vilde holde paa noget, som var galt, men hans Modstand mod Forandringen skrev sig hellere fra et uklart Syn paa den Sag, hvorom det her gjaldt. Han syntes ikke at kunne holde klart ud fra hverandre Betydningen af Konfession og Konstitution. Det var nemlig Kirken i egentlig Forstand, han havde for Øie, og fra denne Side betragtet er det klart, at Ingen anden end Guds Børn er Medlemmer af samme. Men naar man ser Kirken fra den Side, som den gestalter sig her i Verden, i sin synlige Fremtræden, da bliver der en Blanding af Hyklere og sande Kristne, der tilsammen bruger Naademidlerne, og

som ingen Mennesker formaa at adskille, selv om man øver den allerstrengeste Kirketugt. Der bliver derfor Forskjel paa, hvad vi bekjender om de sande Kirkemedlemmer, og den Regel, som stilles for Optagelse i det ydre Kirkesamfund.

Det var især Paragraferne 1 og 2, som man fandt var misvisende. De lyder saaledes:

§ 1. Da vi Forenede have formedelst vor Herre Jesu Christi Naade forenet og sammensluttet os til et offentligt Kirkesamfund i den lutherske Kirke, saa være det herved fast besluttet og bestemt, at dette vort Kirkesamfund skal stedse forblive at være, ligesom det nu er, overensstemmende med den ægte lutherske Tro og Lære, og bygget paa Guds Ord i den hellige Skrift i Forening med de apostoliske og augsburgske Troesartikler, der tilligemed Ordet er Regel for vor Kirkeorden og for vor Tro og Bekjendelse, som levende Lemmer under vor Frelser Jesum Christum, der er vor Kirkes Hoved.

§ 2. Efter den Orden og Maade, som den hellige Skrift lærer og overbeviser, at intet Almindeligt eller Urent kan indkomme i det nye Jerusalem (Aab. 21, 27, m. m. fl.), saa kan og Ingen optages som Medlem i vort Samfund, uden han har igjennemgaaet en sand Omvendelse eller og er paa Omvendelsens Vei, saa han har en kjendelig Sorg over Synden og Hunger og Tørst efter Retfærdighed, hvoraf maa følge Levnets Forbedring til Vidnesbyrd om den levende Troes Virkninger i Sjæl og Hjerte, om hvilket Skriften vidner saa udtrykkeligen

at være af uundgaaelig Fornødenhed for ethvert sandt Lem paa det sande Kirkelegeme.

Første Paragraf syntes man var uklar, da ikke alene de apostoliske, men ogsaa de augsburgske Troesartikler var stillet Side om Side med den hellige Skrift, som Samfundet skulde bygge sin Tro og Lære paa. Dette vidste man ikke var Meningen, at Forfatterne havde tænkt at ophøie Bekjendelsen paa Guds Ords Bekostning; men Paragrafen udtrykte ikke klart, at Guds Ord er den eneste Kilde og Regel for Tro, Lære og Liv. Derfor fordrede man, at den skulde forandres saaledes, at den kom til at udtrykke en klar og umisvisende Mening.

Omvendelsen og dens Frugter, som Paragraf 2 beskriver, mente man, vare Kjendetegn paa dem, der vare Kirkens ægte Lemmer, hvem Gud alene kjender; men da denne Paragraf var sat som Regel for Optagelse i det ydre Samfund, maatte den forudsætte, at de, der skulde optages, vare Hjertekjendere, efterdi Syndesorg og Hunger og Tørst efter Retfærdighed er noget, som er indvortes og maa søges i Menneskets Hjerte. Ligesaa syntes man, at det anførte Skriftsted var galt anvendt. Det staar fast, at intet Urent kan indkomme i det nye Jerusalem; men at faa et Samfund paa Jorden, som bestod af lutter Omvendte, det er, ifølge Guds Ord og al Erfaring, umuligt. Derfor kunde en saadan Paragraf ikke praktiseres paa Jorden, og at have Noget, som ikke kunde praktiseres, ansaa man at være forkjært. Hertil kom, at de, der holdt mest paa Konstitutionen,

viste sig temmelig overfladiske, naar det gjaldt Optagelse.

Der var ogsaa andre Paragrafer i Konstitutionen, som man var misfornøiet med, og flere Præster havde antaget den under Forbehold, og Enkelte havde ikke antaget den. Talte man med Eielsen om denne Sag, saa syntes han at ville indrømme Argumenternes Berettigelse og sagde, at han ansaa Konstitutionen kun som et Udtryk for, hvad Kirken skulde være; men naar der blev Tale om at rette Ordstilen og faa den til at udtrykke den Mening, som man deri vilde have udtalt, satte han sig bestemt imod.

Imidlertid dreves Sagen mere og mere frem og fik et offentligt Præg. Den blev behandlet paa flere Møder. I Oktober 1873 behandledes Konstitutionssagen paa et Kvartalmøde i Minneapolis, Minn. Der blev foreslaaet at indstille til Synoden følgende Aar at forandre Paragraferne 1 og 2. Dette Forslag blev understøttet af Eielsen selv og antaget mod 1 Stemme. Men Synodemødet i 1874 gjorde ikke mere ved Sagen end at det nedsatte en Komite af Samfundets samtlige Præster, der skulde træde sammen til fælles Raadslagning og Overveielse om, hvilket Skridt man her burde tage. Sagen var alvorlig, da man var bange for Uenighed og Splittelse, der altid drager sørgelige Følger efter sig.

Den nedsatte Komite traadte sammen i Minneapolis den 15de Juli 1874. Man enedes snart om Nødvendigheden af at gjennemgaa den gamle Konstitution for at gjøre Rettelser og Tillæg til den, saa

den i klare Ord maatte udtrykke Synodens Troesbekjendelse og Formaal, samt Bestyrelsens Pligter. Det Hovedsagelige var nu at træffe den bedste Maade at gjøre dette paa, saa Herrens Villie maatte ske. De Fleste syntes, at under Samfundets daværende Udviklingsperiode forekom den gamle Ordning at lide af saamange Mangler, uheldige og overflødige Udtryk, saavel som overflødige og manglende Paragrafer, at det vanskeligt lod sig gjøre at faa den tilfredsstillende kun ved en Revision. De troede det hensigtsmæssigst at forfatte og søge antaget en ny Konstitution. En mindre Del vilde hellere beholde den gamle med saa faa Forandringer som mulig, for ei at forarge og vække Uro. De vilde hellere have Skrøbeligheder i Konstitutionen, end saare redelige Samvittigheder og foraarsage Splittelse.

Resultatet af Mødet blev, at Komiteen fremlagde for Synoden baade et nyt Udkast til Konstitutionen og den gamle i revideret og forøget Form, samt et Forslag til Menighedsordning, til Antagelse for Samfundets Menigheder.

Paa Synodemødet 1875 behandledes Konstitutionssagen indgaaende og grundigt. Her var Alle, undtagen Eielsen og Enkelte med ham, der fremdeles holdt fast paa den gamle uforandret, enige om, at den gamle Konstitution ikke var tilfredsstillende, hvilket grundigen blev bevist under Diskussionen vedkommende denne Sag. Der blev nu Spørgsmaal om Synoden skulde antage det nye Udkast eller den gamle reviderede Konstitution. En nedsat Komite anbefa-

lede det nye Udkast til Drøftelse og Antagelse, hvilket de Fleste var inde for. Men Eielsen og de, som stod paa hans Side, ialt 7 Medlemmer, bad nu om Tilladelse til at forlade Mødet for i Enrum at overveie med hverandre, hvilke Forandringer i Konstitutionen de kunde indgaa paa. Dette tillodes dem, og næste Dag indleverede nævnte Personer i Mødet Forslag til Rettelse af Paragraferne 1, 2, 6, 9, 13 og 19, samt med Tilladelse for Mødet at gjøre de fornødne Tillæg. Disse Rettelser fandt man ikke helt igjennem tilfredsstillende; men de værste Anstødsstene vare dog borttagne, og saa antog Synoden dette Forslag til Rettelse af Eielsen og hans Venner, for Freds Skyld.

Synoden gjennemgik nu og antog Konstitutionen paragrafvis og tilsidst blev den enstemmig antaget i sin Helhed. Den saaledes revidereoe og antagne Konstitution var nu Synodens Konstitution.

Man glædede sig nu over, at Samfundsskibet havde fundet en fredelig Havn efter de mange udstandne Storme; men der var enkelte Personer med ombord, som havde Lyst til at føre det ud i Brændingerne paany. Disse begyndte baade privat og offentlig at agitere mod de gjorte Forandringer i Konstitutionen og mere Andet i Samfundet, som ikke faldt i deres Smag. Især var enkelte af Præsterne i Samfundet Gjenstand for hadske Udfald og svære Beskyldninger.

Det gjaldt nu for disse Mænd at faa Eielsen over paa sin Side. Dette lykkedes dem ogsaa. Paavirket

af det stadige Tryk fra den Side afgav Eielsen i Februar 1876 en offentlig "Erklæring," hvori han "frasiger sig al Delagtighed i de paa sidste Møde gjorte Forandringer i vor gamle Konstitution"— og siger, at den gamle "er rigtigere og i bedre kristelig Orden, hvorfor han vil fastholde den uforandret."

Udpaa Vinteren i 1876 holdt disse gamle Konstitutionsmænd et Møde i Jackson Co., Minn., hvor de organiserede sig paany paa den gamle Konstitutions Basis og valgte Eielsen til Formand. Der var nu faktisk to Organisationer med hver sin Formand — Eielsen blev nemlig ikke gjenvalgt til Formand paa Synodens Aarsmøde 1875 —, der begge vilde gjøre Fordring paa at være det retmæssige Samfund.

Som venteligt kunde være, under menneskelige Forholde, blev dette Anledning til en unyttig Strid, der skabte en dyb Kløft mellem dem, der før havde været forenet som Samfundsbrødre, og at den kjødelige Iver vilde indblande sig fra begge Sider, staar ikke til at nægte; især var "de Gamle" dristige i sine Beskyldninger mod Samfundets Præster for falsk Lære og Vildfarelse. Dette troede de at kunne begrunde dels i den Stilling, Præsterne havde indtaget under Konstitutionsarbeidet, dels i en anden Omstændighed, som her i Korthed bør berøres.

Synoden havde paa et Aarsmøde bestemt, at Redaktionen for Samfundets Organ "Budbæreren" skulde optage i Bladet Artikler af den bekjendte svenske Forfatter Rosenius. I disse af Redaktionen be=

nyttede Artikler forefandtes enkelte Stykker, der, løsrevne fra sin Sammenhæng, af mindre velvillige Læsere let kunde mistydes. Det var Betydningen af Lovenog Evangelium og deres Forhold til hverandre, det her gjaldt. "De Gamle" paastod, at Rosenius var en falsk Lærer, der forkastede Loven og gjorde Himmelveien for bred. Paa Grundlag heraf erklærede de, at Samfundets Organ lærte falskt og vildfarende og fordrede, at hele Synoden skulde erkjende dette og vende om. Dette kunde Synoden ikke gaa ind paa; thi om end Rosenius, som andre Lærere i Kirken, tildels kunde have udtrykt sig mindre klart og forstaaeligt, var det ingen Grund, hvorfor man skulde dømme ham som en Kjætter. Og bortset fra Rosenius, der som Person staar og falder for sin egen Herre, holdt Præsterne og Samfundet fast ved Hovedtingen i denne Sag, at Evangeliet og den frie Naade i Kristo er vor Frelses Kjæp og Stav, der baade gjenføder Sjælene og giver dem Kraft og Lyst til Helliggjørelsens Gjerning. Dermed forkastede man ikke Loven, men gav den den Plads, som den Helligaand har sat den, i Guds Ord og som vi har lært i vor Børnelærdom, at Loven overbeviser den Ubodfærdige om Synden og dens Straf, driver de Bodfærdige til Kristum og underviser de Troende om hvad de skal gjøre og lade.

Som det almindeligvis gaar under saadanne Omstændigheder, naar man vil modarbeide en Retning, som man tror er falsk, staar man i Fare for at overskride Linien paa den modsatte Side, saaledes

gik det ogsaa her. Medens Repræsentanterne for den gamle Retning skulde modarbeide, som de mente, det "løse Evangelium," kom de til at ophøie Loven paa Evangeliets og den frie Naades Bekostning; med andre Ord, de overvurderede Lovens Virkning og Evne og Menneskets egen Kraft, hvorved Evangeliet og Naaden bleve skudte for langt i Baggrunden. Rigtigheden heraf tror vi godtgjøres af Referatet af Forhandlingerne paa deres Aarsmøde 1876. Dette Referat, der foreligger trykt for Offentligheden og, saavidt vi ved, aldrig har været tilbagekaldt, maa vel kunne anses for at udtrykke Mødets Bekjendelse i foreliggende Spørgsmaal. Der hedder det, at "Lovens Gjerning er at dødgjøre Mennesket fra sig selv og sin egen onde Kraft," at "Mennesket dør formedelst Loven ogsaa fra sin Trældom under Loven"....og saaledes paa denne Maade faar Trang efter Jesus, bliver afklædt og fornyet til et Guds Barn, ja faar "Lyst til Loven og springer glad i Budet af Kjærlighedens Drift, og vil saa gjerne have Loven til at komme ind i Samvittigheden."

Fremdeles hedder det, at det er Vildledende og Formastende, naar det gjælder for en fattig Synder at blive retfærdiggjort for Gud og annamme den Helligaand, at "kaste Alt paa Troens Forkyndelse og Naaden, beraabende sig paa, at Jesus for saa og saa lang Tid siden har gjort Alt for sig."

Fremdeles paastaaes der, at de, som ere komne

ind paa Helliggjørelsens Vei, tror, ikke som fattige og fortabte Syndere, men som "hellige Mennesker" osv.

Det ses heraf, at det ikke alene var den ydre Samfundsordning, der skabte Adskillelsen; men at der laa en stor indre Uoverensstemmelse i disse Lærebegreber til Grund for samme.

Vi skylde at bemærke, at Eielsen aldrig underskrev eller antog dette, og at de mere Retsindige med ham visselig vilde forkaste disse Paastande som vildfarende. Men vi anføre dette for at vise, hvorledes de mest Ekstreme i denne Retning kulminerede i disse betænkelige Læresætninger.

Men Eielsen viste sig for svag i ikke at advare imod denne lovsiske Retning, som gjorde sig gjældende iblandt hans "gamle" Venner, ligesom han ogsaa handlede uklogt i først at gjøre Forslag til Forandring i Konstitutionen og siden gaa tilbage derfra igjen. Herved tabte han ikke saa lidet af den Kredit, han før havde nydt iblandt Mange. Thi hvordan man end forklarer det, viser det dog en Holdningsløshed, som ikke godt kan forsvares. Forresten lagde han alt for stor Betydning i Synodens Handling i denne Henseende; thi her var der aldeles ikke Tale om at vige fra den Lære, man før havde holdt fast paa og bekjendt sig til, men kun at faa istand en tilfredsstillende Samfundsordning.

Synoden følte sig ogsaa meget stødt over denne Eielsens besynderlige Optræden, og han lod i denne Tid falde adskillige drøie Beskyldninger især mod Samfundets Præster.

Paa Aarsmødet i Chicago 1876 indgav Eielsen sit Navn som Medlem af Synoden; men førend Synoden vilde erkjende ham som saadan, ønskede den en Redegjørelse af ham for dette hans ovennævnte Forhold mod den. I den Anledning blev han gjennem en Komite trende Gange indkaldt til Mødet, men han afslog at ville forhandle med Synoden med den Bemærkning, at han var "bange for Ordstrid" og vilde, at Synoden skulde uhindret ordne sine Sager, saa vilde han senere "se paa dens Arbeide." — Videre bemærker han i sin Redegjørelse til Synoden: "Vi kan ikke negte, Venner! at en ny Aandsretning er i Samfundet, — som ser med Foragt paa den enfoldige Sandhed og higer efter det Høikirkelige og arbeider mere paa ydre Ordninger."...... Han forsikrer tilsidst, at "det aldrig har været hans Tanker, at han skulde stifte noget nyt Samfund."

Eielsens Forhold i denne Sag forekom Synoden tvetydigt, og den beklagede med Sorg det Standpunkt, han her indtog.

Synodens Stilling her var temmelig kritisk, og i det afgjørende Øieblik antog den en skarp Resolution, der virkede saarende og ligeoverfor Eielsen aldrig burde have set Dagens Lys.

I denne Resolution erklærer Synoden, at den ikke vil "betragte Eielsen som Medlem af Samfundet, førend han offentlig tilbagekalder sine Beskyldninger mod Samfundet og dets Præster for vildfarende Lære og falsk Aandsretning, samt tillige til-

stemmer den af Synoden antagne reviderede Konstitution."

Vistnok var Foreteelserne af den Art, at de kunde friste Synoden til endelig at tage et afgjørende Skridt; men af Hensyn til Eielsen, hans Arbeide og hans Alderdom burde den have handlet mere skaansomt og ladet Fremtiden tale. Men i saadanne Omstændigheder har Kjødet let for at gjøre sig gjældende, og Sagtmodigheden og Ydmygheden staar i Fare for at fortrænges af en Nidkjærhed, der er altfor lidet blandet med den Kjærlighed, som er af Gud. Senere Tids Erfaring har vist, at det spændte Forhold, der opstod mellem Eielsen og Synoden, grundede sig fra begge Sider mere paa Overilelser og Misforstaaelser end noget andet. Der føltes ogsaa Trang til en bedre Forstaaelse, og Stemningen forbedredes betydeligt i det Senere.

Eielsen ansaa det Ret for sin Del at indtage en Slags Mellemstilling og holde sig med "de Gamle" en Stund for om muligt at faa føiet det tilsammen, som var adskilt. "Dersom jeg forlader dem," sagde han, "komme de til at gaa sine egne Veie og fjerne sig mer og mer; men staar jeg med dem, maaske at Gemytterne da vil mildnes og Alting rettes med Tiden." Dette udtalte han mange Gange, og at det var alvorlig ment, kan bedst ses deraf, at han længe undslog sig for at ordinere Præster for den Part, der var skilt fra Samfundet. Der pleiedes ogsaa Forhandlinger om at gjøre Forsøg paa at faa istand en ydre Sammenslutning igjen, men naar dette stran=

dede paa uoverkommelige Hindringer, bærer vistnok Andre et større Ansvar derfor end Eielsen selv. De fordrede nemlig som Betingelse for Forening, at Synoden skulde erkjende sine Synder og antage paany den gamle Konstitution, noget, Synoden selvfølgelig ikke kunde indgaa paa.

Da der ikke viste sig nogen Udsigt til Sammenslutning igjen, begyndte "de Gamle" at trænge paa Eielsen, at han skulde ordinere flere Præster. Paa et Møde i Minnesota havde de bestemt, at to af dem skulde ordineres. De telegraferede da til Eielsen i Chicago med Forespørgsel om, hvor Ordinationen skulde finde Sted. Paa denne Forespørgsel indløb intet Svar. Senere blev Eielsen i Brev underrettet om, at, hvis han ikke vilde udføre Ordinationen, maatte de henvende sig til Andre for at faa den udført. Eielsen efterkom da deres Ønske, mere tvungen end frivillig, og ordinerede om Sommeren 1881 Mons Longeteig og Ingebrigt Johnsen til Præster, men, saavidt vides, ikke paa noget særeget Menighedskald.

Som før bemærket var Forholdet mellem Eielsen og Samfundet temmelig spændt. En Del tog Sagen alvorlig, og paa enkelte Steder blev Eielsen en Tid negtet Kirkerne; men Forholdet forbedrede sig omsider, og Eielsen besøgte Samfundets Menigheder og blev annammet omtrent som før. Hans Vidnesbyrd paa Prædikestolen var det samme gamle Vidnesbyrd, som han altid havde aflagt. Hans Foredrag i det Sidste var mer end nogensinde gjennem-

trængt af Evangeliets milde Duft, som alene kan skjænke Fred for det af Synden betrængte og fredløse Hjerte.

Naar Eielsen talte om Samfundets Præster, brugte han altid at betegne dem med Ordet "vore," hvilket ogsaa beviser, at han aldrig ansaa sig for skilt fra Samfundet.

Han følte adskilligt tungt i det Senere ved at betragte Stillingen blandt sine "gamle" Venner, da der begyndte at vise sig Uenighed ogsaa iblandt dem. Hans "Afskedsord," som vi nedenfor gjengive, udtrykke i denne Henseende, hvad hans Hjerte følte paa det Sidste.

Eielsen havde aldrig Ro til at være hjemme. Saalænge han kunde, reiste han flittigt omkring. Medens han for en Del Aar tilbage var paa en Reise i Goodhue, Minn., toge Hestene, han kjørte med, ud paa Vildsprang med ham; han faldt derved af Vognen og forslog sig i den Grad, at han i længere Tid maatte holde Sengen. Han kom sig igjen og reiste ogsaa adskilligt siden; men Faldet foraarsagede en Lammelse i den høire Side, som han ikke mere overvandt.

Vinteren 1881 blev han syg i Primrose, Wis., og laa tilsengs i flere Uger, hvorfor ogsaa hans Hustru reiste derhen for at pleie ham. Man tænkte da, at hans Endeligt var kommen; men Herren vilde det anderledes. Han fik ogsaa denne Gang komme op igjen; men fra den Tid gik det stadig nedad med hans Helbred, indtil han for stedse maatte opgive sine

Reiser og slaa sig til Ro i Chicago. Her havde han holdt sin første Prædiken i Amerika, og her skulde han ogsaa holde sin sidste Formaningstale. Med sin Familie havde han boet i Chicago siden 1873.

Saalænge hans Kræfter tillod det, overvar han Søndags-Gudstjenesterne i Trefoldigheds-Kirken om Formiddagene og tog ogsaa Del i Forretningerne enten med en Bøn eller en kort Tale. Og om Søndags-Eftermiddagene havde han lige til det Sidste Opbyggelser i sit Hus. Saalænge han kunde gaa omkring i Byen, besøgte han flittig de Syge og Fattige, og allesteds havde han et Ord paa rette Sted eller en Pengegave, som han stak i Haanden paa de Trængende.

Sygdommen tog imidlertid til, og da han forstod, at Døden nærmede sig, følte han Trang til at styrke sig med Herrens Nadvere. Pastor Chr. O. Brohaugh meddelte ham paa hans Begjæring Nadveren den 25de November 1882. Til Tekst for en kort Skriftetale valgte han Luk. 2, 21—32 og udviklede i Korthed Simeons Forhold, da han i Templet holdt Jesus paa sine Arme og med ham kunde se Døden som en Fredsfart. Han gjorde en Sammenligning med Simeon og den Syge og mente, at ogsaa han med Jesus i Troens Arme kunde betragte Døden som en Fart i Fred til Fredens Land. Da skyndte den Syge sig at tillægge: "Ja, men det faar nu blive af Naade for Kristi Skyld, det!"

Eielsens sidste Sygeleie varede omtrent tre Maa-

neder. Det var smerteligt; men han bar Smerterne med Taalmodighed og Gudhengivenhed.

Han lagde den hele Tid under sin sidste Sygdom for Dagen en dyb Erkjendelse af sin Uværdighed og prisede Guds Naade, som lod ham beholde hans Sandsers Brug og gav ham Tid til at opgjøre sin Sag med Herren og pakke vel sammen til Graven.

Naar man talte med ham om Hjemgangen til Himmelen og Forløsningen ud af Trængselen her i Verden, brugte han altid at lægge til: "Det maa blive af bare Naade, det," eller "det maa blive alene for Jesu Kristi Skyld, det."

Anfægtningerne udebleve vistnok ikke, men Guds Ord, hvori han havde sin Hvile og Trøst, var hans Lys i Mørke og hans Sværd i Troens Krige; det holdt Frimodigheden oppe og hjalp ham over det mørke Dyb.

Da hans ældste Datter grædende takkede sin døende Fader for alle Formaninger, han havde lagt hende paa Hjertet, og bad, at han vilde forlade hende al hendes Ulydighed og Alt, hvad hun havde gjort ham imod, svarede han: Det er for længe siden forladt af mig, men omvend dig nu og søg Gud med Alvor i Naadens Tid, at du ogsaa maa blive salig. En saadan Formaning er tung paa et Barns Hjerte.

Den sidste Aften, da hans Nærmeste havde samlet sig om ham for at være Vidner til hans sidste Kamp, bad han, at de maatte forene sig i Bøn for ham. De knælede ned og bade med Følelser, der alene kan kjendes i saadanne alvorsfulde Stunder.

Og da der efter Herrens Bøn fulgte det betydningsfulde "Amen," gjentog den Døende: "Amen, Amen!" Derefter bad han dem synge Salmen: "Om Himmeriges Rige saa ville vi tale" osv. Da Salmen var tilende, bad han for sig selv. De hørte Slutningsordene, som vare hans sidste paa Jorden: "For Jesu Kristi Skyld!" Døden gjorde sit sidste Arbeide uformærkt. Han sov ind i Ordets bogstavelige Forstand.

Det sidste Bud, han gjennem sin Hustru bragte sine Brødre og Søstre, var dette: "Hils mine Venner og Bekjendte med, at jeg dør i Troen paa min Frelser."

Hans Udlændigheds Dage vare 78 Aar, 3 Maaneder og 22 Dage. Hans Forløsningstime slog den 10de Januar 1883, Kl. 11.40 om Aftenen.

Eielsens Afskedsord.

Kjære Venner, Brødre og Søstre i Herren, vor fælles Frelser!

Jesu Kristi Naade, Faderens Kjærlighed og den Helligaands Samfund være Eder tilønsket i Jesu Navn! Amen.

Det har nu behaget min Herre og Gud at lægge mig paa Sygeleiet, vel ogsaa efter al Sandsynlighed paa Dødsleiet. Det er ogsaa mit høieste Ønske at faa blive forløst fra Jordelivets Besværligheder. Synden er det største Onde, som hænger ved os, saalænge vi lever i den jordiske Hytte; den bringer saa

mange Lidelser over os, baade paa Sjæl og Legeme; og jeg er bleven træt af disse Ting og længes efter Hvilen, som jeg haaber ved Guds Naade ikke er langt borte. Saa vil jeg nu sende min sidste faderlige, broderlige og venlige Hilsen til Eder Alle, som kjender mig, og med hvem jeg er kommen i Berørelse rundt det ganske Land. Jeg har havt mangen glad og opbyggelig Stund sammen med Eder; men jeg har ogsaa oplevet mange smertelige Lidelser, særdeles i den senere Tid, hvor Splid og Uenighed har taget saa stærkt Overhaand blandt Broderskabet, at det ene Lem fortæres af det andet, istedetfor at de som Lemmer paa et og samme Legeme, Grene paa et og samme Træ, skulde vokse, trives og tiltage i det gode og staa hinanden bi, idet de drager den samme Saft af en og samme Stamme.

Kjære Brødre, Børn og Venner! Jeg lægger Eder paa Hjertet at betænke, hvorledes det er gaaet iblandt os: hvorledes Bitterhedens og Ukjærlighedens Aand har taget Overhaand, hvor liden Omsorg der spores for Sjælens Frelse, baade for sig selv og andre. Den kostbare Naadens Tid spildes med Stridsspørgsmaal, Meningsforskjel om Samfund og Samfundsaand. I saadanne Sager kan den gamle Adam og den stærke Egenvillie ogsaa faa være med, men sjælden eller aldrig Jesu ydmyge Sind og Kristi Kjærlighed, som baade ved Ord og Eksempel raader til Enighed, Kjærlighed, Fordragelighed og en sand Omsorg for Sjælenes Frelse baade for Venner og Fiender. — Kjære Venner og med-

kaldte Brødre til Livet i Gud! Min Bøn og Formaning til Eder nu paa mit Dødsleie er, at I vil vende Eders Øie og Sind til ham og paa ham, som er Mesteren og vor Forgjænger, som har sagt: lærer af mig, thi jeg er sagtmodig og ydmyg af Hjertet.

Min Formaning er, at Enhver vilde gaa mere i sig selv og spørge, om han har Kristi Aand og Jesu ydmyge Sind, og har man det, da flyder deraf Kjærlighedsfrugter i Udøvelse mod Ven og Fiende; og den faste Regel staar: Aldeles som I vil, at Menneskene skal gjøre mod Eder, saaledes gjører og I mod dem. En sand Kristen er ikke blind for Tidens Tryk med Hensyn til de mange Lærdomsveir og Aandsretninger, Samfund og Samfundsaand, delte Meninger og deslige; men et Guds Barn gjør det aldrig til sin Levevei eller Næringskilde, som det har sin Fornøielse i at tale om; ei heller strider et saadant derimod med kjødelige Vaaben, som er Egenvillie, Egettykke, Egetsind, hvor det eget Jeg spiller Hovedrollen. Og hvo som strider med disse sidstnævnte Vaaben, bliver om kortere eller længere Tid magtesløse og liggende i Dødvandet, fordi der var blot Sandheds Skin, men ikke Sandheds Kraft. Derfor beder Apostelen at omgjorde os med Sandheds Bælte og alle øvrige Vaaben, som høre til en ret Jesu Kristi Stridsmand. Men, saa formaner han og, at "al Bitterhed, Had, Vrede, Skrig og Bespottelse være langt fra Eder med al Ondskab." Gud give enhver Naade til at prøve sig og se sig vel for, hvilken Vaabendragt han er iført og hvormed han

tænker at bestaa paa den onde Dag. Saa, kjære Brødre og Venner! Hør nu en Døendes Formaning, der staar nær ved Evighedens Port, hvem det ene og alene er om at gjøre de Ting, som er virket af Gud og kan bestaa for ham. Jeg beder Eder i Jesu Navn, I alle, som har et Vaaben i Eders Haand og Bælte om Eders Lænd, prøv og se Eder vel fore, om Sværdet er tegnet med Mesterens Stempel og Bæltet ombundet af hans Haand. Hvis saa er, da skal du seire i alle Tilfælde, om du ikke havde andet end en Slynge og nogle glatte Stene. Thi at gaa i den Herre Zebaoths Navn, er den bedste og paalideligste Rustning. Men denne Rustning bliver ikke nogen iført uden i Ydmyghedens Dal. Saa se nu til, kjære Venner, at holde Eder til det lave og enfoldige saa som vor gamle gode Børnelærdom, der har staaet sin Prøve gjennem Aarhundreder, og har vist sig baade i Lærdom og Lærdomsfrugter at være den ægte Sandhed og et Velsignelses Middel for mange Hjerter. Ogsaa formaner og beder jeg Eder, at I ikke ville foragte nogen god Orden, men holde og værne om den, saafremt den stemmer med Guds Ord og moralsk Retfærdighed; thi Gud er en Ordens Gud og ikke en Forvirringens Gud. For alting tro Guds Ord enfoldigt, med Selvprøvelse paa Hjerte og Bøn om den Helligaands Lys. Vogt Eder for at ville mestre Ordet efter Fornuften; thi det er det første Skridt til al Vildfarelse og egne Veie, og aandelig Hovmod er det inderste og fornemste Hjul i Selvraadighedens Maskine. Bed altid Gud be-

vare Eder fra Verdens Aand, fra Vildfarelsens Aand og fra Eders egen Aand.

I de 56 Aar, siden Gud kaldte mig og opvakte mig af Syndesøvnen, har han givet mig Naade til at forkynde hans Dyder, som kaldte mig fra Mørket til sit forunderlige Lys. I denne Tid har jeg vandret om i fire Landskaber, nemlig Norge, Sverige, Danmark og Amerika, og mødt mange forskjellige Troesbekjendelser og Religionsbevægelser. Men skjøndt i stor Skrøbelighed har jeg dog faaet holde fast ved det første Vidnesbyrd og har ikke fundet Fred i noget andet. Derpaa har jeg levet og derpaa vil jeg dø! Amen.

Lev nu alle vel i Gud, og modtag disse mine sidste Formaningsord til Eder, kjære Brødre og Søstre, tilegnet med mit sidste og hjertelige Farvel og kjærlige Hilsen med, at min Udgang af Tiden og Indgang i Evigheden er: Troen paa Jesu Kristi Guds Søns Blod, som renser af al Synd.

Chicago, i December 1882.

Eders døende Ven og Broder

Elling Eielsen.

Eielsens Ligbegjængelse

foregik fra Trefoldigheds-Kirken Søndagen den 14de Januar 1883. Menighedens Præst, Pastor C. O. Brohaugh, og Pastor Brun af Konferentsen gik foran Baaren ind i Kirken under Præludium fra Orgelet.

Koret, Prædikestolen og Alteret var draperet med sorte og hvide Baand, ovenpaa Guirlander og Evig-grønt, hvilket bidrog til at stemme Sindet til Alvor. En stor Skare havde indfundet sig for at yde det gamle agtværdige Vidne den sidste Hædersbevisning, saa Kirken baade nede og paa Galleriet var fyldt indtil Trængsel.*

Under Ledelse af Orgelet og Sangkoret blev de to første Vers af Salmen: "Hvo ved, hvor nær mig er min Ende" osv. afsunget, hvorpaa Pastor Brohaugh holdt Ligtalen over 2 Tim. 4, 7. 8 og meddelte en kortfattet Livsskitse af den Afdøde. (Ligtalen meddeles nedenfor.) Pastor Brun sluttede med en gribende Bøn, hvori han takkede Herren for den Sandhed, som gjennem Afdøde var forkyndt for vort Folk, og bad, at Herren maatte opvække mange saadanne Vidner, der vilde staa stadige paa Zions gamle Mure. Til Slutning afsang Forsamlingen det tredie Vers af ovennævnte Salme.

Medens Koret afsang en Del af Salmen: "Kom Menneske, betragte mig," havde Enhver, som vilde, Anledning til at kaste det sidste Blik paa den Afdødes kjære Træk. Derefter bares Kisten ud af Kirken og ledsagedes af et stort Følge til Gravlunden.

Eielsens Lig blev hensat i et Lighus for at begraves til Vaaren.

---

* En anden gammel Mand, Andreas Selvig, der var et Aar yngre end Eielsen og døde omtrent samtidig med ham, blev begraven paa samme Dag. De stod Side om Side i Kirken og fulgtes ad til Gravlunden.

Ligtalen.

Tekst: 2 Tim. 4, 7. 8:

Jeg haver stridt den gode Strid, fuldkommet Løbet, bevaret Troen. Iøvrigt er Retfærdighedens Krone henlagt for mig, hvilken Herren, den retfærdige Dommer, skal give mig paa hin Dag; dog ikke alene mig, men ogsaa alle dem, som have elsket hans herlige Aabenbarelse.

Men Dagen den aldrig er saa lang,
Til Aften det jo skal stunde,
Da Livet det endes med Dødens Tvang;
Ak, maatte vi det begrunde!
Da bæres vi bort til Graven trang,
Op under de tause Lunde.

Kjære Venner! Menneskets Liv i denne Verden er en uafbrudt Strid. Fra Vuggen til Graven er der en uafladelig Kamp for Tilværelsen, en Strid for at opnaa dette og hint, som Mennesket selv kalder Lykke og Tilfredshed. Her er Kamp imod Modgangens og Skuffelsens tunge Haand, imod Fattigdommens og Lidelsens knugende Magt; her er Kamp imod Satan, Verden og vort eget Kjød, imod Fristelsernes Storme, som bruser paa dette Verdens Hav. Men al Kamp og Strid i denne Verden tager dog en Ende. Døden sætter en Grænse derfor.

Vort Liv hernede er et uafbrudt Løb. Timerne, Dagene, Aarene løbe hurtigt ind i Evigheden. Vi bæres hastig afsted paa Tidens Vinger, og snart staar

den ene snart den anden ved Maalet, ved — Graven, hvori Døden byder os at stige ned. Om man end naar til Støvets Alder og derover, naar man tænker tilbage, saa forekommer det hele kun som en Drøm. Mennesket er underlagt Forkrænkelighed, og denne tærer daglig paa dets inderste Livsmarv. Det er Synden, som har bragt denne Forkrænkelighed over os. Det gamle, for alt Kjød saa tunge Ord: "Du skal dø," knuger lige tungt paa den Rige som paa den Fattige, paa den Unge som paa den Gamle. Og naar dette Ord skal eksekveres paa os, da er vi Alle lige stillet; da bliver det sandt for Enhver: "Nøgen kom jeg fra min Moders Liv, nøgen vender jeg tilbage igjen" (Job. 1, 21).

Men det kommer tilsidst an paa, hvad Slags Strid vi har ført, hvilket Løb vi har rendt. Ikke al "Strid" i Verden er god. Ikke alle "Løb" er de rette.

Apostelen vidner i vor Tekst, at "han har stridt den gode Strid" og "fuldkommet Løbet" saaledes, at "Troen er bevaret" og "Retfærdighedens Krone" i Udsigt. Ak, den der kunde sige ham det efter ved Banens Ende! — "Naar Enden er god, saa er alting godt."

En Vandringsmand, der har været ude paa Reise og naar hjem, hvor glad er han ikke, naar han faar kaste sig i sine Kjæres Arme og ser sin Reise lykkelig tilbagelagt. En Arbeidsmand, der har udholdt Dagens Besværligheder og bringer sin Dagløn med sig

hjem til sin kjære Hustru og Børn, hvor tilfreds føler han sig ikke. En Bonde er lykkelig, naar han i Høstens Dage ser sit Arbeide kronet med mange fulde Kornbaand, som han reddet bringer ind i sin Lade. En Hærfører, der har anført sine Tropper mod Fiendens Magt, føler sig lykkelig, naar han seiersdrukken og med Seierens Glans bringer sin Hær ud af Stridens Ild og Røg. Men, hvad er alt dette imod at kunne sige ved sit Livs Ende: "Jeg har stridt den gode Strid."

Men for at kunne stride forudsættes Liv. Den Døde kan ikke føre nogen Strid. Saaledes ogsaa her. Vi maa have det nye Liv i Kristo. Vi maa være fødte paa ny, -- omvendte til vor Sjæls Hyrde og Biskop. Det er den sande Vækkelse, Syndserkjendelse og Omvendelse, der er Porten ind paa Retfærdighedens Vei.

Nu, Kristus, der har forhvervet Retfærdighedens Krone for os alle og ønsker at se os alle prydet med samme, byder enhver af os: "Gaar ind ad den snevre Port; thi den Port er snever og den Vei er trang, som fører til Livet, og de ere faa, som finde den." (Math. 7.) Dersom vi altsaa ønske at ende vort Løb i denne Verden med Retfærdighedens Krone i Udsigt, maa vi ind paa den trange Livets Vei og blive bestandige der indtil Enden, bestandige i Tro og Taalmodighed, i Forsagelse og Kamp, i Bøn og Arbeide. Hører dette alle i denne Forsamling, Unge og Gamle, Mænd og Kvinder. "Du maa fødes paa ny, om du

vil se Guds Rige." "Uden Omvendelse sker ikke Syndsforladelse, og uden Hellighed skal Ingen se Herren." Denne alvorsfulde Time, hvori vi stilles Ansigt til Ansigt med den kolde, ubønhørlige Død, er en vigtig Time for os alle. Herrens manende, gjennemtrængende Røst lyder til os alle: Menneske! er du beredt til Døden?

Ak, den sidste Stund, hvor den er alvorlig! Da gaar det ikke af med Hykleri, ikke heller kan Farisæeren da bestaa med al sin Egenretfærdighed. Nei, da kommer det an paa, om vi ere rensede i Jesu Blod og har vor Retfærdighed i ham. Derfor, kjære Venner, vaagn op til Eftertanke; træng igjennem den snevre Port og grib det evige Liv. Begynd at stride den gode Strid og løb paa Retfærdighedens Vei, at du ikke mister den Krone, som Jesus har kjøbt dig med sit Blod.

Det er ikke alene Apostelen, der skal erlange Retfærdighedens Krone, "men alle dem, som have elsket Jesu herlige Aabenbarelse." Det er altsaa dette, det kommer an paa: Om vi elske Jesu herlige Aabenbarelse. Verden elsker ikke Jesus, ikke heller hans Aabenbarelse hverken i "Kjødet" eller i "Herlighed," og derfor gaar den glip af Kronen.

Jesu Fødsel var en herlig Aabenbarelse. Hans Lærdom og Undergjerninger vare herlige Aabenbarelser. Hans Lidelse og Død paa Korset vare herlige Aabenbarelser. Hans Opstandelse og Himmelfart vare herlige Aabenbarelser. Og endelig

skal hans Aabenbarelse i Dommen blive herlig. Men Verden ser intet herligt ved ham. Han har ingen Anseelse, Skikkelse eller Herlighed i Verdens Øine, saa at den kan have Lyst til ham (Esa. 53, 2); derfor forarger den sig over ham og gaar fortabt. Og fordi Verden ikke elsker Jesu Aabenbarelse i Kjødet, kan den heller ikke elske hans Aabenbarelse i Herlighed paa Dommens Dag; thi da kommer han som Verdens Dommer, ikke for at give den Retfærdigheds Krone; thi den har den Vantro foragtet, men for at give den evig Graad og Tænders Gnidsel.

Ak, om vi vare vise; da vilde vi tænke paa dette!

Men Englene og Hyrderne saa Jesu Herlighed og tilbad. Toldere og Syndere fornam hans Herligheds Kraft i sin Sjæl, holdt sig nær til ham og hørte ham gjerne. Disciplene saa hans Herlighed som den "enbaarnes af Faderen, fuld af Naade og Sandhed" (Joh. 1, 14). De saa i ham "Kristus, den levende Guds Søn," der havde det "evige Livs Ord." Alle troende Guds Børn ser Jesu Herlighed i den daglige Syndsforladelsens Rigdom, som han har forhvervet og uddeler til dem. De fattige og naadehungrige Sjæle ved ikke om nogen større Herlighed end den, som er aabenbaret gjennem Jesu dybe Fornedrelse og høie Ophøielse. De elsker denne Herlighed; thi den er bleven deres Liv. Troens Øie gjennemskuer Fornedrelsens og Korsets mørke Dække, og bagenom dette ser det Salighedsskatten, der i Liv og Død gjælder for Gud til Retfærdighed og evigt Liv.

Denne Herligheds Aabenbarelse er i de Troendes Hjerter mægtig i Livet under den daglige Anfægtelse og Nød, Kamp og Strid, men mægtigst skal den blive i Døden, naar den fattige, men troende Sjæl ser al sin Synd, Fortabelse og Død borttaget i Kristi Død, naar den, frigjort fra Støvets Trængsel og renset i Jesu Blod, i Troens Kraft faar flytte ind i den Stad, som er gjort uden Hænder, evigt i Himlene. O, naar Taarerne tørres og Striden endes der, da skal Herlighedens Aabenbarelse blive stor. Og i Dommen! naar han kommer for at herliggjøres i sine hellige — da skal han blive herlig! Alle, som elske Jesus, stunde til Guds Børns Aabenbarelse. Naar den Herre Jesus raaber til sin betrængte Kirke: "Ja, jeg kommer snart! Amen!" da svarer Zion tilbage: Ja, kom, Herre Jesus! (Aab. 22, 20.) Og, "naar Hytten falder, da faa vi Kronen, og alt Elende er saa dermed endt."

Men man tjener sig ikke op til Herlighedens Krone. Den er en Naadeløn for Kristi Skyld. Den afdøde Broder, hvis Støv ligger for os, har tjent Herren og arbeidet for hans Rige næsten en Menneskealder; men han havde en klar Erkjendelse af, at Saligheden var en uforskyldt Naade for Jesu Kristi Skyld, og vidnede høit, at alle hans Gjerninger var bare som et besmittet Klæde. Herren hjælpe os alle til at modtage hans Naade og bevare den til Døden, at ogsaa vi, naar Tiden kommer, maatte gaa ud af Striden og modtage Kronen! Amen.

Her gik de under stor Foragt;
Men se dem nu i deres Pragt
For Tronen staa, de Slagtefaar,
I Himlens Præstedragt.
Sandt er det i saa mangen Nød,
Tidt Taarestrøm paa Kinden fløed;
Men Gud har dem, straks de kom hjem,
Aftørret paa sit Skjød.
Nu holde de og har tilbedst
Hos ham en evig Løvsals Fest,
Og Lammet selv, ved Livets Elv,
Er baade Vært og Gjæst.

Gud unde os her at leve saa,
Naar vi af denne Verden skulle gaa,
Vi maatte af Hjertet være glade,
For alle Guds Gaver takke da,
Saa frydefuld ind i Himmerig gaa,
Ved Jesum Kristum allesammen,
Det unde os Gud Fader, Amen.

Eielsens Begravelse

fandt Sted den 9de April. Som Læseren erindrer, blev Eielsens jordiske Levninger hensat i Lighuset for at begraves siden. Mrs. Eielsen bestemte sig til at kjøbe Begravelsesplads for Familien paa Graceland Kirkegaard, og da Vintertiden var ubekvem baade til at udse Stedet som og til Begravelsen, udsattes det hele til Vaaren. Da alting var ordnet angaaende Gravstedet bestemtes Dagen for Begravelsen, og den 9de April indviedes Støvhytten til

dens sidste Hvile i Gravens stille Fred. Eielsens Familie og en Del andre Venner vare fremmødte. Først blev Salmen: "Følg Jesu med, jeg er din Vandringsmand" etc. (194 Guldb. Salmeb.) afsungen, hvorefter Pastor Brohaugh talte lidt om de Kristnes Haab i Døden og den stille Hvile, som den Troende nyder i Graven indtil Opstandelsens Dag.

I Henhold til 1. Cor. 15, 20 fremstilledes Kristus, den fra de Døde Opstandne, som den, der er bleven Førstegrøden af de Hensovede og en sikker Borgen for, at den, som tror paa ham, skal ogsaa opstaa med ham i Herlighed.

Det ser usselt ud, naar Støvhytten lægges i Jorden — "det saas i Forkrænkelighed" — men det bliver et herligt Legeme det, som skal opstaa — "det opstaar i Herlighed." — Det er paa Guds Ord, vor Tro i dette Stykke hviler, tvertimod al menneskelig Fornuft og Forstand.

Kristus er Førstegrøden iblandt de Hensovede, først, med Hensyn til Tiden; thi han maatte først opstaa inden endnu Opstandelsen af de Helliges Legemer, hvis Grave aabnede sig ved hans Død, kunde ske; dernæst, med Hensyn til Kraften; thi i og gjennem sin Opstandelse aabner han for os Livets Dør, saa at vi, hans Lemmer, ogsaa engang kunde opstaa (Col. 1, 18).

Hvor lykkelig er nu hver den, der enfoldigt tror Guds Ord og tillidsfuld kan bygge derpaa i Liv og Død! Hedningen og den, som ikke tror Guds Ord, ser Dødens Komme med Gru, og naar Nogen af de=

res Kjære dø, staa de der og stirre med Fortvivlelsens Jammer ned i Gravens uhyggelige Dyb. Men anderledes er det med Jesu Venner, som ved ham ere opstandne af Syndens og den aandelige Døds Grav. Døden er dem visselig en Fiende — den sidste Fiende, som skal overvindes, er Døden; men Døden er dem alligevel en Vinding og en Indgang til det Liv, som ikke kjender Synd eller Sorg. Og naar de gjemme sine Kjære, der ere bortvandrede i Fred, sørge de ikke som de Andre, der ikke have Haab, men kan, ved Guds Naade, faa glæde sig i Haabet om et evigt Gjensyn der, hvor Ven fra Ven ei skilles mer, men Glæden evig vedvarer.

Herren forøge os Troen og give os Bestandighed paa de Ting, som haabes, og en fast Overbevisning om de Ting, som ikke ses.

Sluttelig frembares Ønske for den efterladte Enke, Børn og Børnebørn og øvrige Tilstedeværende om, at Døden for os Alle maatte blive i Fred og Opstandelsen i Herlighed, og at Mødet hist med vore kjære Hedengangne maatte blive i de Retfærdiges Opstandelse.

Efter Jordfæstelsen sluttede Hr. H. Bottelsen med Bøn, hvorefter de to sidste Vers af Salmen 375 bleve afsungne.

Det er altid tankevækkende at staa ved en aaben Grav og komme ihu, at de, som vi nedsænke der, har været, hvad vi er, medens vi skal blive, hvad de er; men Eielsens Grav og hans til Forraadnelse overgivne Legeme gjorde et Indtryk paa vort Sind,

som det vil være forgjæves at lade vor ringe Pensel forsøge at male: Naar engang vor Tunge, som saa ofte har forkyndt Guds Ord over de Døde for de Levende, skal forstumme i Døden — o, Gud! naar vi engang skal gjøre dig Regnskab, mon du da skal være nødt til at kræve Synderes Blod af vor Haand? Hjælp os, Herre Jesus! og skjul os i dine Saar, at vi ikke blive fordømte for vor Utroskabs Skyld. Giv os mere af dit ydmyge og sagtmodige Sind og lad Bønnens og Visdommens Aand fylde vor Sjæl, at vi kunne bekjende dit Navn i Aands og Krafts Bevisning og i Bønnen stride Dag og Nat. Og naar vi snart skal pakke sammen og gaa over det mørke Dødsbelte — Herre Jesus! vær da vort Lys og vor Vei, vort — Alt! Amen.

Efterskrift.

At skrive en Livshistorie og bedømme en Mands Liv og Virksomhed efter Retfærdighedens Maalestok er ingen let Sag. Og kan dette siges i Almindelighed, vil det ikke mindst kunne siges om en Mand som Eielsen, hvis Liv og Virksomhed har været saa forskjellig bedømt. En ikke liden Vanskelighed har vi fundet under dette vort fordringsløse Arbeide deri, at Eielsens Virksomhed er flettet sammen med navngivne Personer, der endnu leve. Men vi har forsøgt saa meget som muligt at lade Historien og Kjendsgjerningerne tale, hvorved Enhver maa siges

at vederfares den Retfærdighed, han tilkommer. Det, som er sagt uden for de historiske Kjendsgjerninger, staar alene for vor Regning, og dette faar man bedømme som man vil.

Hvad Eielsen angaar, da tro vi, som før bemærket, at han havde et særeget Kald fra Gud til den Gjerning, han har udført i Verden. Han havde en Johannesgjerning at udføre: at vække Folk op af Syndens og Sikkerhedens Dvale. Det var ham idelig magtpaaliggende at bekjende Herrens Navn til Synderes Frelse; derpaa gik hans Stræben bestandig ud.

En anden Opgave synes ogsaa at have været ham betroet, nemlig at bevare Børnelærdommen i Agt og Ære i vort Folk, eller, med andre Ord, at bevare og vaage over den enfoldige kristelige Sandhed til Salighed, som vi er oplærte i fra Barnsben af, at den ikke skulde krænkes, til Skade og Fordærvelse for Unge og Gamle. At hver eneste Lutheraner af de norske her i Amerika er ham Tak skyldig for hans ihærdige Fastholden ved "Sandhed til Gudfrygtighed," kan ikke nægtes hverken af hans Venner eller Fiender.

At disse Opgaver, der var ham betroet, kunde været løst paa en heldigere og mere frugtbar Maade end sket er, er en anden Sag. Synden, som hænger ved os Alle, er en mægtig Hindring for, at vore særegne, af Herren betroede Opgaver ikke tilbørlig bliver løste. Dette kan ogsaa siges om Eielsen, og dette nægtede han vissellig heller ikke selv. Her maa Naa=

den og Barmhjertigheden i Kristo skjule os mod Retfærdighedens Hevn.

Eielsen var beskyldt for, at han var falden fra den lutherske Lære; men Intet kan være mere falskt og ugrundet end denne Beskyldning.* Thi den "Sandhed til Gudfrygtighed," som Pontoppidan havde indprentet ham i hans Barndom, den vaklede aldrig Eielsen fra. Dette har selv hans ivrigste Modstandere maattet tilstaa, og dette Vidnesbyrd skal Ingen med Rette fravriste ham.

At derimod hans Begreber om Kirkeordning, Kirkeforfatning, Kirkeskikke og hans Fremgangsmaade har været blandet med en ikke liden Del Egensindighed, kan ikke nægtes. Eielsen manglede Organisationsgave; at lede Møder og Forhandlinger, at organisere Menigheder med ordnet Forfatning, det havde han ingen Dygtighed til. Hans Gaver laa i selve det mundtlige Vidnesbyrd ud af Guds Ord. Stundom traadte dette frem i en vældig Lovtorden, stundom i en mild Evangelieluftning. Reise, idelig Reise, idelige Besøg rundtom, det var hans Lyst og Trivsel; aldrig nød han langvarig Ro hjemme eller borte.

---

* Efterat dette var skrevet, har vi set Hr. H. J. Myrebøes "En Lægmands Betragtninger" osv., hvori han blandt andet siger om Eielsen: "Medens han i tidligere Dage, som sagt, førte sand Lære, har han i de sidste ti—tyve Aar fjernet sig i flere Punkter fra den lutherske Lære."—Denne Beskyldning, som gamle Myrebøe ikke leverer noget Bevis for, er det os en Pligt at tilbagevise som aldeles ugrundet.

Han var ved mange Møder; men aldrig var han "Debattens Mand," som kunde i en Diskussion gjennemføre en Sag; men han "putlede," som det hed, under fire Øine for at paavirke Stemningen, og ad den Vei fik han oftest sin Sag igjennem. Naar man vilde have ham op i en Debat eller kræve ham til offentlig Regnskab, saa "putlede" Eielsen sig væk og bad dem, som vilde, disputere baade om ham og hans Sag.

Kom det til noget Spørgsmaal iblandt hans Venner om at rette paa dette og hint, saa svarede han gjerne: "Aa, vi maa ikke bli' saa kloge paa disse ydre Ting; lad alting staa og tænke kun paa at tækkes sin Gud, han slipper bedst ud."

Derimod var det i private, korte Samtaler ofte inderlig godt at tale med Eielsen. Han kunde i faa Ord saa mesterlig træffe Hovedet paa Sømmet, naar han fik forstaa, hvad der hos en aandelig bekymret Sjæl rørte sig i Hjertet som Nød. Et Par Ord fra Eielsen kunde ofte i stor Sjælenød hjælpe mere end Andres lange Fremstillinger.

Han havde ogsaa en særegen Gave til i det Private at vække Folk til Eftertanke. Her et Par Eksempler:

Engang som han sammen med en Ven gik paa Gaden i en By i Minnesota, mødte de en ung Pige. Eielsen standsede hende og spurgte, om hun var norsk; da hun havde bejaet dette Spørgsmaal og gjort Rede for, fra hvilken Kant af Norge hun var, spurgte Eielsen: "Hvor gammel er du da?" — "20 Aar," var Svaret. — "Ja, nu er det rigtig den beleilige

Tid for dig at søge Gud i," sagde Eielsen. — Pigen slog Øinene ned og brast i Graad. Eielsen tog Farvel og gik, medens Pigen stod tankefuld og grædende tilbage.

En Aften som Eielsen gik fra en Gaard for at besøge en anden Familie, tog han noget feil af Veien og mødte da en Kone, som fortalte ham, at hun søgte efter nogle Kalve, og hun spurgte, om han havde set nogen saadan. "Nei," sagde Eielsen, "men jeg saa En, som ledte efter dig." Konen faldt i Forundring over, hvem det skulde være, som ledte efter hende, og da Eielsen fortalte hende, at det var Sjælenes Hyrde, Jesus, gjorde dette et saa mægtigt Indtryk paa Konen, at det blev Anledningen til hendes Omvendelse.

Eielsen vilde aldrig diskutere om Religionen. Dertil havde han hverken Lyst eller Evne. Men nidkjær var han for den gamle Sandhed og for hvad han troede var Ret. Naar Nogen vilde op i en Diskussion med ham og søge at overbevise ham, gjorde han altid kort Proces.

Om Høsten 1879 havde han Besøg i sit Hjem af Missionær Joh. Moe sammen med Pastor J. D. Sevringhaus af den tydsk-lutherske Kirke. Missionær Moe, der har været i Hermansburgernes Tjeneste i Natal, Sydafrika, var i Amerika paa Besøg og med den Hensigt at bosætte sig her, hvis han kunde finde en Menighed, der delte hans særegne Anskuelse.

Moe er kommen ind paa ubibelske og aldeles radikale Meninger om Kristi Gjenløsningsgjerning.

Han har skrevet en Bog om Forsoningen, hvori han med stor Dristighed benægter Kristi Fyldestgjørelse for vore Synder. Paa visse Punkter kommer han sammen med Waldenstrøms Forsoningslære; men er i det Hele taget langt mere radikal end denne. Moe lægger sin egen Mening ind i Skriften og udkolporterer denne som Sandhed uden at ænse, at hans Mening kommer stik imod Skriftens klare Ord og hvad Kirken har bekjendt om dette Punkt fra dens første Tider.

Efter at have spurgt Eielsen paa Kryds og paa Tvers angaaende hans kirkelige Stilling, og om han ikke nu var i Begreb med at danne en ny Organisation som en Protest imod de forskjellige Synoder og uddannede Præster — en Bevægelse, som Moe antog maatte være i mere Enighed med hans radikale antisynodiske Synsmaader —, dreiedes Talen over paa Forsoningslæren.

Moe vilde bevise for Eielsen, at den gamle Forsoningslære, saadan som den blev forkyndt i Samfundene og som den var bekjendt og forstaaet i den lutherske Kirkes Bekjendelse, var gal og maatte ombyttes med hans (Moes) nye Forsoningslære. Dette blev formeget for Eielsen. Han var for vel befæstet i den gamle Lære og havde for stor Nidkjærhed for denne Helligdommenes Helligdom til at taale saadanne bespottelige Argumenter. Bevæget reiser den gamle Mand sig fra sin Stol med en Bog, som han holdt i Haanden, gaar hen til Døren, aabner den og viser disse nærgaaende Besøgende ud.

Dersom disse nye Opdagere mødte en saadan Fasthed allesteds, vilde de maaske blive lidt mere spagfærdige.

Eielsen har været Herrens Røst til Manges Vækkelse her i Amerika. Mange af dem ere affaldne, men det er vist ikke saa faa, som takker allerede Herren i Himmelen for, at han ved Eielsen fik raabe ind i deres Hjerter et "Vaagn op!" Somme gaa paa Frelsens Vei, skjøndt i Skrøbelighed; enkelte Andre tror vel mere paa Eielsen end paa Kristus; men han er — desværre — ikke ene om det Slags Tilhængere.

De menneskelige Skrøbeligheder og alt det hos Eielsen, som ikke hvede os, begrave vi med ham selv og ønske, at den Nidkjærheds Aand, som besjælede ham for den enfoldige Sandhed lige til det Sidste, maatte hvile over os og dygtiggjøre os til vort Kald, saa vi kunde faa tjene Herren med Troskab og ende vor Gjerning i Fred, for Jesu Kristi Skyld!

Ved at kaste et Blik over den norsk-amerikanske Kirkehistorie vil man snart opdage, at Partiskhedens og Ufordrageligheddens Aand har spillet en alt for stor Rolle, til Skade for Guds Rige og hans Sag iblandt et Folk, der har den samme Bekjendelse og og er oplært i den samme Børnelærdom.

Tugtelsens tunge Haand er heller ikke udeblevet nogensteds. Det lader ogsaa til, at den velfortjente Tugtelse i det Senere har virket adskillig Beskedenhed, maaske ogsaa Fordragelighed. Et Tegn paa en større Fordragelighed og Tilnærmelse til

hverandre tør vi ogsaa se i Eielsens Testamente, som Læseren vil finde nedenfor.

Maatte vi nu tage Visdom af de Andres Skade og ved Guds Naade stræbe fremad i den Retning, som de Gamle med døende Haand anviser os.

Tredie Del.

Eielsens Ægteskab og Husliv, Mrs. Eielsens Livsførelse, samt deres Testamente.

Da vi i det Foregaaende kun løselig have berørt Eielsens Ægteskab og Husliv, skal vi i det Efterfølgende lade Læseren faa lidt udførligere Rede paa samme.

For en Mand, der har faaet et stort Opdrag i Livet, er det af ikke liden Betydning, hvad Slags Medhjælp han faar ved sin Side til at staa ham bi i de huslige som andre Anliggender. Naar vi betænke, at Eielsens Kald var at reise omkring og næsten bestandig være borte, forstaa vi snart, at ikke enhver Kvinde kunde have været skikket til at indtage en Husmoderstilling i hans Familie. At Herren ogsaa i den Del har sin Haand med hos dem, som søge ham, derom ved Historien at fremføre mange talende Beviser. At dette ogsaa var Tilfældet med Eielsens Ægteskab og den, som var beskikket til hans Medhjælp i Livet, tro vi, kan siges med Sandhed. Mrs. Eielsen er en Kvinde med stor Begavelse; hun har en lys Forstand og et alsidigt Blik paa Livet. Dette kom hende ogsaa vel med i den enlige og ofte trængselsfulde Stilling, som hun maatte indtage, en

Stilling, som Eielsen, der stadig var paa Reise, knapt forstod at sætte sig tilbørlig ind i.

Herren, som gaar sine egne Veie med os Alle, havde fra Barndommen af holdt hende i sin Haand og ledede hende saaledes i Aandens Skolegang, at hun igjennem Livets Trængsler lærte at fortrøste paa hans Naade og Hjælp, der er vor Visdom og Retfærdighed for Gud. Seende tilbage paa Herrens Førelser med sig, har hun, hvor mørkt og tungt det end mangengang saa ud, Aarsag til at udbryde: Herren har gjort alle Ting vel!

Da vi henvendte os til Mrs. Eielsen med Forespørgsel angaaende hende og deres Husliv, overlod hun os velvillig sin selvskrevne Biografi, med Tilladelse til at offentliggjøre deraf, hvad vi fandt for godt. Den indeholder saa mange Beviser paa Guds underlige Førelser med Mennesket, for at bringe det til Troen, føre det ind i Samfundet med ham og bevare det i Ydmyghed hos ham, at vi tro den vil læses med Interesse og blive Andre til Velsignelse. Vi lade hende selv fortælle:

Jeg er født paa Gaarden Tufte i Aals Præstegjæld, Hallingdal, Norge, den 22de Oktober 1824. Min Fader hed Nils Tufte og min Moder hed Kari Tolluffsen. Tufte var den sidste Gaard i denne Dal og laa nær op under Fjældet. Vi saa Sneen hele Aaret og Luften var kold. Vaaren kom sent og Aaringerne vare daarlige. Ofte frøs Alting bort om Høsten og var lidet tjenligt til Føde for Mennesker. Min Fader kjøbte Sædekorn i 10 Aar efter

hverandre, fordi hvad han selv høstede ikke var tjenligt til Sæd. Vi brugte dog, hvad vi høstede, til Brød, og Gud opholdt os ved sin Velsignelse, skjøndt han vistnok ikke fik den tilbørlige Tak derfor.

Folket i Aal laa nedsjunket i Synd og Elendighed, og der var ikke Gudsfrygt for deres Øine. Dog var der lidt Salt tilbage, som en Frugt af Hans Nilsen Hauges Reiser og Virksomhed. Min Faders Moder var en alvorlig Haugianer. Det var ogsaa min Moders Fader, og min Moder var vakt i sin Ungdom. Dette var en Velsignelse for Familien, hvorved den blev bevaret fra Udskeielser i grove Laster. Engang der var et Selskab med letsindige Mennesker i vort Hus, traadte min Bedstemoder ind og istemte den Salme: "Far herud, urene Aand, hen til dine Lige" osv., hvilket gjorde, at hele Selskabet fjernede sig. Min Bedstefader var en blandt Hauges Venner agtet Mand, og der var ofte Opbyggelser i hans Hus. Haugianerne paa den Tid vare alvorlige Folk; de havde Guds Riges Kraft indeni sig og denne Kraft lyste frem i deres Omgjængelse i Livet.

Jeg fik en stræng Opdragelse, men liden Undervisning. Omtrent 10 Dages Omgangsskole om Aaret var hele Skoletiden, og om Vinteren var der ofte saa megen Sne, at det var vanskeligt for Børnene at komme frem. Pigebørn lærte ikke at skrive, ikke engang at læse Skrift. Jeg havde Lyst til at lære, men Anledningen fattedes mig.

Paa vor Børneseng stod skrevet: "Bestræb dig

paa at være taalmodig og overbærende med Andres Mangler og Skrøbeligheder; thi ogsaa du har meget hos dig, som de Andre maa taale.“ Paa dette stavede jeg saa længe til jeg lærte det udenad.

Min meste Undervisning fik jeg ved min Moders Side, medens hun sad ved Rokken og spandt. Forresten maatte vi vænnes til at arbeide flittigt, benytte Tiden og være sparsomme, da vore Kaar vare trange. Omkring 15 Aars Alderen blev jeg konfirmeret. Efter den Tid blev Fristelserne til det Onde større, og Lysterne i Kjødet spillede stærkt; men Samvittigheden ængstede mig og Bedstemoders Formaninger og Omsorg for mig, som hun ofte udtalte, gjorde, at jeg for ikke at bedrøve hende vilde holde mig fra al Delagtighed i Ungdommens Udskeielser til hun var død. Thi, tænkte jeg, hendes Taarer over mine Synder skal ikke komme som Hævn over mig. Men jeg glemte, at Gud lever og hævner Overtrædelsen af sine Bud.

Da jeg var i mit 18de Aar besluttede mine Forældre at reise til Amerika. Bedstemoder gav ogsaa sit Bifald hertil; thi der var da kommen glædelige Nyheder fra Amerika: Lægprædikanten E. Eielsen fra Vos virkede til Vækkelse blandt de udvandrede Nybyggere.

Den 7de Mai 1842 forlod vi vort Hjem og reiste de 20 Mile til Drammen, hvor vi skulde indskibe os til Overfart i Skibet Emilia, ført af Kaptain Ankersen. Med Guds Hjælp kom vi efter en besværlig Reise lykkelig frem til New York den 16de August.

Her traf vi Eielsen, der prædikede for Emigranterne og ledsagede dem til Albany. Efter 4 Maaneders Reise standsede vi i Muskigo, Wis.

Vi toge ind hos en hyggelig norsk Familie; siden boede vi sammen med en engelsk Familie i et lidet Shanty, hvor der hverken var Gulv eller Skorsten. Vi kogte vor Mad mellem nogle Stene midt paa Gulvet. Her boede vi indtil Fader fik bygt et lidet Loghus paa et Stykke Land, som han havde kjøbt.

Jeg tog Tjeneste hos en amerikansk Familie, som holdt Hotel. Her tillodes Kortspil og Dands og alslags Letsindighed og Synd. Min Samvittighed var vaagen og jeg havde ikke nogen Trivsel i dette Liv. Jeg bad Gud spare mit Liv indtil jeg kunde omvende mig; men jeg havde Nikodemi Sind og forstod mig lidet paa Omvendelsen. Det, hvormed jeg tænkte at sone Guds Vrede, var Troskab i Tjenesten, Læsning i det nye Testamente og Bøn, dels med egne Ord, dels udenadlærte Bønner; glemte jeg mig bort i disse Stykker, saa skjalv jeg som et Løv for Retfærdighedens Vinde. Et engelsk Blad, som jeg fik fat i, bebudede, at Dommedag var nær; dette formerede min Angst og Frygt. Jeg bad Gud, at jeg maatte faa komme hjem og faa være iblandt gudfrygtige Folk.

Efter 18 Ugers Tjeneste fik jeg flytte hjem. En Del Norske samledes i vort Hus til Opbyggelse, og naar disse kom, var det som om vi fik Besøg af Engle. Jeg ønskede saa inderlig, at Nogen vilde hjælpe mig at forsone Gud, som var saa vred paa mig for mine

Synder; thi Jesus, den rette Forsoner, havde jeg ingen Del i. Jeg holdt for, at jeg først maatte blive hellig og saa komme til Jesus; saa formørket var jeg. Forresten fandt vi os vel fornøiet i vort lille usle Loghus.

Under denne Tid kom Eielsen med et Par Andre til os og havde Opbyggelse i vort Hus. Andre omreisende Prædikanter besøgte os ogsaa, og det var Juledage, naar saadanne kom. Men jeg laa i flere Aar under Lovens Trældom uden at komme til Fred, fordi jeg ikke gik lige til Kristus med mine Synder og søgte Fred i hans Kors og Blod. Det er sandelig tunge og mørke Dage for en Sjæl, som saaledes tænker at trælle sig op til Fred ved sit eget Arbeide.

Imidlertid havde Eielsen henvendt sig til min Moder og begjæret min Haand. Hun gav straks sit Bifald til Forbindelsen, men jeg kunde ikke bifalde saadant. Det forekom mig, fra alle Sider betragtet, uforstandigt. Han var en tilaarskommen Mand, medens jeg var kun et Barn; ikke fandt jeg Behag i Personen, og slet ikke fandt jeg mig skikket for en saadan Stilling, som et Ægteskab med Eielsen vilde medføre. Desuden var jeg i fuldt Arbeide med at afbede mine Synder og tænkte mere paa Døden end paa Livet; hvad skulde da en saadan Forbindelse nytte? Luthers Vidnesbyrd, at 'Ægtestanden er et Kloster fuldt af Anfægtninger' stod ogsaa for mig, og med Alt dette for Øie svarede jeg med et afgjørende 'Nei.'

Men man foreholdt mig dette atter og atter og

mente, at jeg gjorde Synd, om jeg modsatte mig denne Forbindelse. Jeg tog da Sagen under fornyet Overveielse. Synd vilde jeg for alt i Verden ikke gjøre, og stolende paa, at mine Forældre vilde mit Bedste, gav jeg efter og modtog Eielsens Haand. Efter en kort Forlovelsestid holdt vi Bryllup den 3die Juli 1843. Eielsen var da 31 og jeg 19 Aar.

Eielsen kjøbte et Stykke Land i Nærheden af mine Forældre, hvorpaa han byggede et lidet Hus, men vi boede hos mine Forældre det første Aar. Eielsen reiste omkring, medens jeg maatte være hjemme. Vort Husgeraad var tarveligt for det Første. En Emigrantkasse tjente som Spisebord i to Aar, da en god Ven forærede os et Bord, som han selv havde forarbeidet.

Vor Levemaade var simpel og tarvelig; dog vi følte os tilfredse i vor Stilling. Den Sparsomhed, hvori jeg var opdragen, kom mig nu vel med. Jeg havde Lyst til at arbeide og min Helbred var god. Jeg plantede Træer og opdyrkede en Have. Min Moder og jeg spandt og vævede Lin, som vi selv havde høstet, og vi vævede ogsaa Uldtøi, som benyttedes til Klæder, omtrent som vi var vant med hjemmefra.

Efter to Aars Ægteskab velsignede Herren os med en velskabt Datter, der i Daaben fik Navnene Anna Karina. 15 Maaneder gammel tog Herren hende hjem, efter at hun havde været syg i 10 Maaneder af sit korte Liv.

I 1846 flyttede vi til Jefferson Prairie, hvor vi

boede hos en hyggelig og hjælpsom norsk Familie i 3 Aar, da vi paa et Stykke Land, vi havde kjøbt, selv fik opbygget et lidet Hus. Vort Hus var baade simpelt og koldt; kun et Rum; vort Møblement bestod af et Bord, en stor Emigrantkiste, der tjente som Klædeskab, og lidt Smaateri ved Siden. Da jeg som andre Mennesker følte et naturligt Ønske om at have nogen Hygge i Verden, begyndte min usle Stilling at føles trykkende; jeg syntes jeg havde det værre end alle Andre, som jeg kjendte. Den første Vinter, vi boede i dette Hus, fødte jeg Tvillinger, der begge vare døde ved Fødselen. Jeg var syg i fire Døgn, og Ingen, som saa mig, troede, at jeg kunde leve. Men min Sjælstilstand var ogsaa beklagelig. Vantroen havde Magt over mig. Jeg bad meget til Gud; men Trældoms Frygt og Mishaab havde Overvægten i mit Hjerte. Den levende Tro, den sønlige Frygt og et godt Haab i Naade havde jeg ikke, thi jeg var ikke født paany. Jeg takkede dog Gud, fordi han tog mine Børn hjem til sig og befriede dem fra alle Fristelser og Farer i denne Verden.

Tretten Maaneder senere blev jeg atter forløst med en Datter, som vi kaldte Anna Karina. Hun trivedes og var frisk i fem Maaneder; men saa blev hun syg. Hun var syg i to Maaneder og led meget, saa vi havde ikke Ro hverken Nat eller Dag. I hele denne Tid havde jeg lidet Søvn paa mine Øine; men naar jeg fik en fem Minutters Blund, syntes jeg det var styrkende som en hel Nats Søvn. Saaledes saa

jeg øiensynlig Guds trofaste og styrkende Haand. Under denne Tid var mange Emigranter komne til os, som levede i et lidet Rum ved Siden af vort. Iblandt dem var Kolera udbrudt. Disses Jamren blandede sig med mit Barns Lidelser, og nedbøiet som jeg var af Lidelse og Sorg, knugede Døds- og Evighedstanken tungt paa min Sjæl. Endelig slog Forløsningstimen for mit Barn og Jesus hentede det hjem.

Nu fik jeg lidt mere Frihed og fulgte Eielsen omkring i forskjellige norske Settlementer. Vi traf Adskillige, som vare rørte af Guds Ord; men hvorvidt de vare eller bleve fødte nye Mennesker, indpodet i Stammen Kristus til at bære Frugt for Gud, det kjender alene Herren.

Efter to Aars Forløb gav Herren os atter en Datter, som efter de to Første fik Navnene Anna Karina. Dette er min ældste Datter, som endnu lever. Eielsen havde sin Missionsgjerning for Øie og reiste bestandig. Alt i og omkring Huset maatte hvile paa mig, og i vore smaa Omstændigheder faldt det mig ofte tungt og besværligt. Jeg følte mig utilfreds i min Stilling og syntes, at en Kristen maatte have Lov til at have det ordentligt baade med Klæder og Hus for at holde Legemet i den tilbørlige Orden. Men det skulde høre med til Forsagelsen i Verden at fornegte sig selv i alle disse Ting!

Men var min timelige Stilling daarlig, var min aandelige endnu daarligere; thi jeg var uden aandeligt

Liv; jeg arbeidede paa at bære Frugt i et helligt Liv og blive gudfrygtig, saa tænkte jeg, at Jesus vilde annamme mig. Men just herigjennem styrede Gud det saa, at jeg kom tilkort paa alle Sider. Med min timelige Stilling var jeg utilfreds og Fred med Gud havde jeg heller ikke, uagtet jeg havde haft mange søde Følelser og glade Stunder, bedet baade i Løndom og offentlig og kjæmpet af alle Kræfter; men naar Følelsen var forbi, var det ogsaa ude med Freden og Kraften.

Strid og Modgang af forskjellig Slags baade i kirkelige og andre Henseender, som tilfaldt os, bar jeg hos mig selv. Ved Overanstrængelser svækkedes min Helbred og mine aandelige Evner led meget under den hjertesønderrivende Kamp og Strid, hvori jeg laa. Mange reiste til og fra, nogle vistnok redelige Sjæle, men mange vare bare Bordvenner, som troede og talte godt, fordi de aade af Brødet og bleve mætte; men Begjærligheden kan ikke mættes, og dette forøgede mine Sorger. Eielsen og jeg havde ikke altid den samme Anskuelse om alle Ting; jeg forelagde ham da min Overbevisning, og dersom han ikke kunde bifalde den, gav jeg, om og med tungt Hjerte, efter, og saaledes svandt Tiden hen.

Da vor Søn Elias var født, følte jeg mig meget svag og tænkte, at min Opløsningstid var forhaanden. Hjertenøden var stor, og jeg tilbragte ofte hele Nætter i Suk og Graad. Vantroens Mørke omgav mig baade indvortes og udvortes, og jeg sang: "Tidt ingen Vei jeg ser, hvor jeg kan vandre mer, naar

Modgangstaage om mig staar." — Med Døden for Øie gjorde jeg mig selv det Spørgsmaal: hvad skal jeg faa for min Gudfrygtighedsøvelse? Svaret lød: Du er endnu ikke kommen igjennem den snevre Port, som fører til Livet; jeg kjender dig ikke; du er ikke født paany eller har den Helligaands Vidnesbyrd om, at du er et Guds Barn. Ak! saadan lød det til mig, som i mange Aar havde arbeidet paa at bære Frugt i Selvfornægtelse, gjort mange Forsætter og Løfter og kjæmpet alvorligt for at holde dem. Men nu gik det op for mig, at jeg med alt mit Stræv ingensteds kunde komme, men stod der for Gud som en gjældbunden Svend, der med alt mit Arbeide var fortabt og fordømt til den evige Død. Jeg sank ned i en Angst og Kval, som Ingen kan begribe, der ikke selv har erfaret det. Det Strenge i Guds Ord passede paa mig, og det læste jeg helst; det forundrede mig høilig, at Gud havde sparet mit unyttige Liv saa længe.

Alle Ting fordømte mig. Et Tordenskrald, et Vindstød bragte mig til at skjælve, og saa jeg opad til Stjerne- og Solriget, blev jeg skamfuld over mig selv og bedrøvet over, at Synden havde skabt en saadan Fordærvelse paa Jorden. Dommen bar jeg i min Samvittighed og det forekom mig, som Bjerge vilde falde over mig og knuse mig, naar den Traad, hvori mit Liv hang, snart skulde afklippes. Naar jeg læste om Israels Børns Udgang af Ægypten, syntes jeg mine Synder var som det røde Hav; men hvem skulde føre mig igjennem? Moses og

Aaron kunde jeg ikke vente nogen Hjælp fra, og Kristus, der havde forsonet mig med Faderen og kjøbt mig med sin Lidelse og Død, kjendte jeg ikke; thi Evangeliet vilde jeg først benytte, naar jeg fik Fred med Gud. Jeg bad og stred og syntes undertiden at skimte et lidet Glimt af Guds Naade, men det forsvandt igjen saa fort det kom. Ak, naar det Lys, der er i os, er Mørkhed, hvor stort bliver da ikke Mørket!

Ak det var ret en Jammers Tid,
Da Vantro drev mig om,
Da jeg i den uvisse Strid
Til Fald vel daglig kom:
Vel var min Kamp mod Synden vendt,
Men Kristus var mig ubekjendt;
Derfor jeg ingen Seier vandt,
Og ingen Fred jeg fandt.

Herren i sit vise Raad fandt det tjenligt for mig at blive i denne sørgelige Tilstand, indtil Viliens Gjenstridighed blev bøiet og Guds Ords tveeggede Sværd adskilte Sjæl og Aand, Ledemod og Marv, og dømte over Hjertets Tanker og Raad. Derved blev mit eget Sind og Aand saa udtømt og kraftesløst, at jeg hverken vidste eller vilde Guds Villie. Jeg saa nu, at det at frelses ikke stod til mig, men til Gud, som gjør Barmhjertighed. Dette var en vanskelig Port at finde og komme igjennem; men den Helligaand gav Sjælen Liv og Lys og forklarede Kristum for Hjertet efter Guds eget Forsæt og Naade. Midt i denne mørke, fortabte og fortvivlede Tilstand

fornam jeg Hyrdens Røst: "Kommer hid til mig Alle, som arbeide og ere besværede, jeg vil give Eder Hvile, — Jeg er Veien, Sandheden og Livet, — den som kommer til mig, kaster jeg ingenlunde ud." Disse Ord sank som en salig Lægedom ned i mit forknuste Hjerte, jeg fornam en ubeskrivelig himmelsk Susen, om hvilken jeg kun kan sige: Det var N a a d e, N a a d e. Nu fik jeg Fred og et fornøiet Sind, nu blev Aaget gavnligt og Byrden let, nu blev Guds Ord mig kjært og dyrebart, og jeg ønskede, at jeg kunde faa anvende al min Tid til Gudfrygtigheds-øvelse.

Jeg fornam nu, at jeg var bleven et nyt Menneske, og i Syndsforladelsens Forvisning og Freden med Gud følte jeg mig ligesom vugget i Frelserens Skjød; men nu skulde ogsaa Barnet opdrages. Den naadige Gud satte mig i Skole hos Fader Erfarenhed, og denne henviste mig til Skrøbeligheds-klassen. Der er meget at lære i Helliggjørelses-arbeidet; der fordres Flid og Forsigtighed, og besynderligt i dette Arbeide er, hvad Erfarenhed fortalte mig, at jeg aldrig kunde fortjene Noget, men skulde kjende mig lige fattig den sidste som den første Dag, at jeg maatte nøies med Guds Naade, hvis Kraft fuldkommes i Skrøbelighed. Aanden er villig, men Kjødet vil gaa sin egen Vei, og Kampen, som her gaar an, kan vi ikke udholde af egen Kraft. Dog Herren ledsagede mig paa denne trange Vei, og jeg syntes ikke, den var for tung; thi nu havde jeg Kraft fra Jesus, som havde overvundet den Stærke

og taget hans Rov. Nu manglede jeg Intet, men i Jesus var jeg fornøiet med Alt.

Under denne Tid havde Eielsen været længe borte, og da han kom hjem, fortalte jeg ham lidt om, hvor store Ting Herren havde gjort imod mig. Jeg bad ham nu følge mig til mine Forældre, hvilket han straks var villig til. Vi gik paa Railroad. Det var første Gang i mit Liv jeg saa og reiste paa denne Indretning. Vi førte med os en Koffert, som Betjenten gav os en Check paa. Dette gav mig Anledning til følgende Betragtning:

Naar et Menneske annammer Kristi Retfærdighed, faar det sit Navn i Livsens Bog og Vidnesbyrd i sin Sjæl om, at han er et Guds Barn. Saalænge han bevarer dette Vidnesbyrd i Aandens Fattigdom ved Kristi Kraft, har Sjælen sin Hvile og Styrke i den treenige Gud, som har bragt Liv i den aandelig døde Sjæl. Nu følger Frugten af den nye Fødsel gjennem Kristi Fortjeneste, idet vi ved hans Seier over Synden faa Kraft til Seier over os selv og alle vore Saligheds Fiender.

Naar jeg saa udførlig har fortalt om mit eget Arbeide, der var besmittet og maatte blive til Synd, og Guds store og uforskyldte Naade mod mig, tør jeg ikke nægte, at jeg har tænkt det muligens kunde være til Nytte for En eller Anden, saavel inden vort eget Samfund som udenfor. Som en fattig Synder annammede jeg Naaden, og Guds Naade mod mig har ikke været forgjæves, men stor hver Dag. Mit Liv har desværre været og er fremdeles behæf-

tet med mange Mangler og Skrøbeligheder; men Trøst og Hjælp mod dette har jeg kun fundet i den daglige og fulde Syndsforladelse, som den Helligaand skjænker mig og alle dem, som tro i Menigheden. Gud, lad mine Mangler blive mig til Ydmygelse, men din Naade blive stor til at bevare mig og Broderskabet indtil vi komme vel over Jordan og ind i Kanaans Land.

Besøget i Hjemmet og Gjensynet af mine Forældre og Sødskende var kjært. Vi tænkte nu paa at flytte til vort gamle Hjem igjen, da Eielsen havde et nyt Hus under Arbeide, som man til Nød kunde bo i; men vi forblev paa Jefferson endnu et Aar, da vi i 1858 flyttede tilbage til North Cape. Herren havde nu skjænket os en Datter til, saa nu havde vi tre Børn, en Søn og to Døtre. Jeg havde nu en vanskelig Tid at gaa imøde. Børnene skulde opdrages i Tugt og Herrens Formaning, Farmen skulde styres og Alt laa hovedsagelig paa mig. Dog, som dine Dage er, saa skal og din Styrke være, har Herren sagt til sine Børn; dette fik jeg ogsaa erfare for min Del. Min Styrke bestod deri, at Jesus var min Frelser fra Synden og en Ven, der forstaar alle Omstændigheder, som vi komme i.

Med Undtagelse af de to sidste Aar, da Eielsen for det meste var hjemme, var vor Skjæbne gjennem vort hele Samliv at være adskilte fra hverandre. Eielsen kom hjem engang imellem, men kun som paa Besøg, for at gjøres færdig til en ny Reise. Den Samlivets Hygge, som Andre er tildel i det ægte-

skabelige Liv, nød ikke vi. Jeg følte dette tungt ofte, men Herren hjalp ogsaa i denne Nød.

Foruden de almindelige Reiser, som Eielsen gjorde omkring i Vesten, foretog han en Reise til Texas og en til Norge. Medens han var i Norge, stod Borgerkrigen paa. Det var i Sandhed en Trængselstid for mig, men den barmhjertige Gud, som havde bragt Forsoning for min Sjæl og taget mig til Naade i sin Søn, han vidste, hvad jeg trang, og hjalp mig, og nu kunde jeg tage Tiden, som den kom. Der var saare faa i Nærheden af dem, som hørte til vort Samfund. De fleste hørte til den norske Synode, og saa var der nogle Augustanere. Det var meget sparsomt med Betjeningen for os Alle; men vi benyttede de givne Leiligheder isammen. Søndagsskole havde vi omkring i Husene og tildels Bønnemøder; forresten lagde vi an paa at have Fred og et godt Naboforhold med hverandre. Min Broder var min nærmeste Nabo og var mig en god Hjælpestøtte, naar det trængtes.

Børneopdragelsen var det vigtigste Opdrag, som laa paa mig. Med Religionsskolen var det smaat. Jeg forsøgte at lære mine Børn Religion hjemme og formane dem til Gudsfrygt og Dyd. De maatte lære det norske Sprog først, førend de begyndte med det engelske. Men efterhvert som de voksle op, stod Kundskabens Træ midt i Haven — ja, det staar i Grunden i Veien for os, hvor vi vende os hen, og den gamle Løgner siger: "du skal ikke dø, men du skal blive stor; dette er ypperligt til at faa Forstand af"

osv. Dette er Fristelse baade for Store og Smaa. Jeg forsøgte i Skrøbelighed at indplante i Børnene Overbevisningen baade om vor egen Fordærvelse og Guds store Kjærlighed og Naade; men af Guds Ord og egen Erfaring vidste jeg, at det ikke stod i min Magt at omvende dem, men det maatte blive Herrens Gjerning.

Der var mange Forældre i den Tid, som tænkte selv at skabe Kristne af sine Børn ved sine strænge Bud og Befalinger, og truede med strænge Straffe i Tilfælde af Overtrædelse. Men naar ikke den sande Kjærlighed og Visdom er med, bliver Barnet fordærvet under Strængheden og lærer snart at skjule og unddrage sig baade Riset og Forældrene. Naar saa Tiden kommer, at de tro sig fri fra Riset og Forældremyndigheden, bryder Synden løs for Alvor, Børnene opirres og tabe Modet, som skrevet staar.

Vore Børn lærte "Sandhed til Gudfrygtighed." Det var haardt og trættende mangen Gang for Børnene at lære denne Bog, og jeg var ikke rigtig sikker paa, om det var i sin Orden at kræve saa megen Udenadlæsning; men det var Eielsens Befaling, og det maatte ske. Det er da ogsaa Noget, at man faar Kundskab om Gud, og den Sandhed til Gudfrygtighed er en uforkrænkelig og uforfalsket Sæd; den kan vel ligge i Hjertets Jordbund for en Tid, men spirer frem, naar Herren finder Anledning til at arbeide Grunden op paany.

Huslivet bragte flere og større Bekymringer efterhvert som Børnene vokste til. Fienden fik mere

Adgang til deres Hjerter, det letsindige Syndens Menneske og Lysterne førte dem i Ørkenen, og det gamle Sind syntes vel om alt dette. Jeg forstod, at det vilde blive vanskeligt for mig at holde Huset sammen, thi Husbonden var ikke paa sin Plads. Ikke kunde jeg sætte Sønnen under Tjenestedrengen, det blev for tungt for ham, og for ung var han til at være Husbonde; desuden ønskede han at tage ud for at lære Snedkerarbeide. Eielsen saa mindre ind i dette og mente, at han som Fader og Husbonde havde at befale, og saa maatte de Andre finde sig i at adlyde.

Skal de Gamle lære, saa maa det blive af Skade, og Ordsproget siger, at af Skade bliver man vel vis, men ikke rig. Dog, at finde Vei herigjennem, saa Familien knnde holdes sammen og Enhver beholde den Plads, som Gud har forordnet, var her Spørgsmaalet; thi det Hus, som bliver splidagtigt med sig selv, bliver øde.

Jeg foreholdt Eielsen disse Vanskeligheder i Familien og mente, at vi i Kjærlighed burde lempe os lidt her, saa Børnene kunde komme ud at lære noget og vi alligevel beholde dem hjemme under vort Tilsyn. Han for sin Del troede, at strenge Forholdsregler skulde til og mindede om, at den, som sparer sit Ris, hader sin Søn. Jeg tænkte paa, hvor lykkelige de Børn vare, som Herren havde taget hjem.

Tilsidst bleve vi enige om at sætte ud Farmen og Kreaturerne paa Rente. Elias, vor Søn, kom nu i Snedkerlære og var ude hele Sommeren. Søndagen

var han hjemme, og det saa ud som Hjemmet nu blev kjærere end det havde været før.

Høsten 1872 blev den nye Trefoldigheds Kirke i Chicago indviet, og da Eielsen skulde did ned, reiste jeg og to af Børnene med. Der var gode Udsigter i Chicago den Gang. Fortjenesten var god og Trefoldigheds Menighed var i en blomstrende Tilstand. Efter fælles Overenskomst besluttede vi at flytte til Byen, da vi tænkte, at her maatte der være bedre Anledning for Børnene til at uddanne sig for Livet, og jeg tænkte at tjene Herren og min Næste ved at holde Religionsskole for smaa Børn. For Eielsens Vedkommende var det omtrent det samme, hvor vi boede, da han reiste hele Tiden alligevel. I November 1872 flyttede jeg og vor ældste Datter til Chicago, og i Marts næste Aar kom Sønnen og den yngste Datter efter.

Men Trængsler og Gjenvordigheder kan man ikke unddrage sig, hvor man end flytter i denne Verden. Vi havde vort, som ventede os ogsaa i Chicago. Vor ældste Datter blev syg og jeg frygtede ofte, at det blev hendes Død. Hendes Sjælstilstand lagde sig tungt paa mig og forvoldte mig Suk og Bekymring. Men hendes Tid var ikke kommen; hun kom sig igjen. Dog følte jeg mig mere tilfreds her. Det tunge Aag, som laa paa mig, medens vi boede paa Farmen, var jeg løst ifra, og desuden havde jeg nu Anledning til at gaa i Kirken og høre Guds Ord og tale med mine Medmennesker om disse Ting, som angaar vort timelige som aandelige Vel.

Elias havde nu Anledning til at fortsætte i sit Haandværk. Den første Mester, han arbeidede for, var en Salonven. I saadant Selskab følte han sig ikke hjemme, hvorfor han tog Afsked fra ham. Efter en Stunds Forløb fik han Arbeide paa et stort Hotel, Palmer House, som da var under Opførelse. Mesteren der syntes han godt om, og med sine $2.50 om Dagen var han vel tilfreds. Da han modtog sin Betaling for første Uge, fik han $5.00 for lidet. Da han kom hjem, sagde han: jeg vil spørge Mesteren i Morgen, om dette er Alt, han vil give mig; hvis han svarer ja, saa slutter jeg Arbeidet hos ham. Det er jeg vel tilfreds med, Elias, svarede jeg; thi det forekommer mig, at du er i stor Fare for at falde ned. Du Mo'r, sagde han, frygter bestandig for mig; men jeg tror ikke jeg dør førend Gud vil. I Morgen maa jeg gaa alligevel for at hente mit Værktøi.

Den Nat sov jeg ikke; thi en usigelig Angst trykkede mit Sind. Morgenen kom og Solen randt; men i mit Hjerte var der ingen Sol den Morgen. Jeg lavede Frokost og fik ham afsted. Eielsen frygtede, han kom for sent; men jeg syntes, det var det samme, om han kom sent den Dag. Han blev dog færdig og kom afsted.

Jeg følte en ubeskrivelig Angst den hele Dag. Jeg holdt dengang Skole. Børnene kom og jeg hørte deres Lektier, men det Hele gik op i Suk og Taarer. Jeg bad de ældste af Pigerne at finde op en Salme; de nævnte: "Jesu din søde Forening at

smage." Jeg spurgte, om de troede vi kunde synge denne Salme af Hjertet, naar de tænkte paa, hvor letsindige de stundom vare? Nei, de troede det næppe. Vel, saa maatte de finde en, som passede. En sagde, vi kunde synge: "Du dyrekjøbte, se dig for," en Anden: "Taalmodighed behøves." Denne sidste syntes jeg passede for mig og vi sang nogle Vers af den. Derefter læste jeg Davids 6te Salme og udøste mit Hjertes Angst for Herren i Bøn.

Klokken var da mellem 8 og 9 om Morgenen. Om Middagen spurgte min Datter: Hvad feiler dig, Mo'r, at du ser saa bedrøvet ud? Jeg vidste ikke selv, hvad som fattedes; jeg vidste kun, at jeg var bedrøvet. Aftenen paa denne tunge og lange Dag kom ogsaa; men den, som ikke kom, var min kjære Elias. Eielsen prædikede om Aftenen i Kapellet, og jeg tænkte paa Davids Ord; havde ikke dit Ord været min store Trøst, saa havde jeg omkommet i min Elendighed.

Da Eielsen var færdig, gik han sammen med en Anden hen til Stedet, hvor Elias arbeidede, for om muligt at faa Oplysninger. Det eneste Sted, hvor de slap ind, var en Salon, og der kunde man fortælle, at en ung Mand den Dag havde faldt ned og forslaaet sig, og at de havde ført ham paa Hospitalet. Med disse Oplysninger maatte vi være fornøiet den Aften. Vi holdt Aftenandagt, og Eielsen anbefalede Sagen i Guds Haand.

Det var en lang og tung Nat. Jeg græd og bad i min Angst; men naar jeg tænker tilbage paa

den Tid, maa jeg med Skamfuldhed tilstaa, at jeg havde alt for liden Tillid til Gud. Da Morgenbladene kom, berettede de følgende, som kun var en Stadfæstelse paa vore bange Anelser:

"Igaar mellem Kl. 8 og 9 faldt en ung Mand, Elias Eielsen, ned i Palmer House fra en farlig Høide og forslog sig i den Grad, at han maatte bringes paa County Hospitalet. Der skal være lidet Haab om Liv."

Dette ulykkelige Fald skete altsaa samtidig med at jeg læste den mærkværdige Davids Salme. Jeg havde ikke Mod til at følge Eielsen til Hospitalet, da jeg frygtede, at Elias var død; og at se ham død syntes jeg ikke jeg kunde taale, da jeg var bange for, at han ikke var beredt til saa hastigt at gaa ind i Evigheden. En ung Mand, som fulgte Eielsen, kom tilbage og meldte, at Elias var i Live, men sandsesløs. Nu gav Herren mig Mod til at gaa og se min kjære Søn. Det var nu 24 Timer siden Ulykken skete. Lægerne sagde, han var bedre, men paastod, at han ikke kunde leve. Da jeg kom hen til Sengen, kjendte han mig. "O, min Elias," sagde jeg, "nu er du meget syg." "Ja," svarede han, "men jeg var værre igaar, da jeg kom hid." Jeg kan ikke beskrive, hvad jeg følte. Mit Hjerte var aldeles sønderknust og min Aand saa bedrøvet, at min Kraft var aldeles forsvunden. Opvarteren, som forstod dette, spurgte, om jeg kjendte den Syge. Ja, sagde jeg, det er min eneste Søn. Da forstod han, hvordan jeg følte; thi ogsaa han var sin Moders eneste Søn, og dersom jeg

skulde dø, sagde han, vilde det bringe min Moder med Sorg i Graven. Denne unge Opvarter lovede, at Alt, som kunde være til Lindring og Hjælp for Elias, skulde ikke blive sparet. Jeg takkede ham og gik hjem lidt bedre tilfreds. Men vel hjemkommen vendte Trøstesløsheden tilbage. Jeg græd og bad og læste, men Alt syntes at være forgjæves.

Pastor Torgersen og mange af Trefoldigheds Menigheds Medlemmer toge stor Del i vor Sorg og Bekymring; men naar jeg tænkte paa min Søn, som snart skulde stilles for Guds Domstol, da følte jeg, at mine Kar vare fyldte til Randen med Bedrøvelsens Vand. Eielsen gik til Hospitalet 2 Gange om Dagen, og de 3 første Dage ventede jeg at høre, at Elias var død, og jeg bævede, naar jeg tænkte paa den uendelige Evighed. Den fjerde Dag blev Eielsen borte hele Formiddagen, og da kom der Besked om, at Elias var død om Natten. Vantroens og Tvivlens Angst lagde sig som et tykt Mørke omkring min Sjæl. Jeg tog mit Nytestamente, og idet jeg slog det op, faldt mine Øine paa Stedet om den fattige Enke, som bad den uretfærdige Dommer om Ret. Dette var som Balsom i et Saar. Jeg sagde til Gud: Du ved, at jeg har bedet dig om at frelse min Søn, og den Tanke, at hans Sjæl skal gaa fortabt, kan jeg ikke bære. Min Tro var svag, men jeg følte, at Jesus af sin blotte Naade styrkede den. Da Eielsen ved Middagstid kom hjem, spurgte jeg: hvad Budskab bringer du nu? Ja, hvad tænker du, sagde han. Hvad jeg tænker, er en Ting, sagde jeg, men

hvad jeg troer, er en anden. Der fortaltes, at Elias døde igaar Aftes, men jeg har ikke troet det.

Han fortalte nu, at Elias var i Bedring og, hvad som større var, at den Helligaand havde begyndt sin Gjerning i hans Sjæl. I Dag kan han tale lidt, og paa mit Spørgsmaal om han kunde bede, svarede han: det formaar jeg ikke, men jeg kan tænke. Hvad tænker du da paa? spurgte Faderen. — Jeg tænker paa Jesus. — Hvad har Jesus gjort for dig da? — Han har lidt og døet for alle mine Synder. — I hvad Hensigt gjorde Jesus dette? — For at jeg skulde blive salig. — Har du Haab om at blive salig, dersom du dør nu? — Ja.... dersom jeg ikke dør alt for snart. Bed for mig, at jeg maa blive frelst.

Dette var det første Svar, Herren gav os paa vore Forbønner for ham.

Den 5te Dag gik vi begge til Hospitalet og kom ind samtidig med at Opvarteren gav ham noget at spise. Han saa meget bedre ud og havde Kræfter til at tale med os om sin Stilling. Paa mit Spørgsmaal, om han bad til Gud, svarede han ja. Han bad om et fornyet Sind og om at faa være fornøiet med Guds Villie, som altid er den bedste. Baade Faderen og jeg bad til Gud for ham, og saa sagde vi Amen alle tre paa en Gang. Lovet være Herren, som hører Bønner! Han fik nu være stille under den Helligaands Virkning, hvorved hans Kræfter forøgedes, baade legemlig og aandelig, og det himmelske Sind, der begyndte at røre sig i Hjertet, virkede Gud af sin blotte Naade.

Mange af Vennerne besøgte os i denne Tid og vare delagtige med os i Trængslerne, Bønnerne og Guds Ords Betragtning. Pastor Torgersen besøgte Elias baade paa Hospitalet og hjemme mange Gange. Maa Herren velsigne dem alle!

Eielsen reiste til Synodemødet, som holdtes i Minnesota, og min kjære Elias, min eneste Søn, var alene blandt Fremmede og — syg.

Den første Gang jeg kom til Hospitalet, efter at Eielsen var reist, slap jeg ikke ind. Jeg stod udenfor og græd en Stund, sukkede til Gud og maatte gaa hjem. — De Syges Slægtninge komme kun ind 2 Dage i Ugen. — Elias ønskede at komme hjem, men hans svage Kræfter tillod det ikke. Det eneste, jeg kunde gjøre, var at raabe paa Herrens Hjælp, og saa fik jeg sende dels skriftlige, dels mundtlige Opmuntringer til ham med Kolportører, som iblandt besøgte de Syge.

Da Dagen kom, at jeg kunde slippe ind paa Hospitalet, ilede jeg afsted. Da han saa mig, smilede han venligt og sagde: Mo'r, nu er jeg meget bedre. — Det glæder mig, sagde jeg, men lader os takke Gud, som har sparet dit Liv. Hvorledes tror du, din Fader og Moder havde følt, dersom Døden havde rammet dig med det samme du faldt ned? — Dybt bedrøvet svarede han: Da havde I vel Alle sørget over min Død; men for mig havde det blevet det Værste, thi da havde jeg været der, hvor der ikke er en Draabe Vand. — Tror du det? — Ja, det ved jeg, thi jeg var ikke født paa ny, og jeg læste i Te=

stamentet idag disse Ord: Uden Nogen bliver født paany, kan han ikke se Guds Rige. Det forundrer mig meget, at Gud bevarede mig, som ikke elskede ham. — Ja, det glæder mig, at du har lært at indse dette store Gode, som Gud har bevist imod dig, kjære Elias, sagde jeg; men ved du nu, hvor længe du har været her? — I Dag Formiddag var det to Uger, siden jeg kom hertil; men min rette Forstand fik jeg for tre Dage siden. Jeg laa her blandt Fremmede og græd, og jeg sendte Bud efter dig, Mo'r, at du skulde komme og hente mig hjem, men du kom ikke; saa bad jeg Gud om Hjælp, og han hørte mig: der kom en liden Mand ind til mig om Natten; han var saa venlig og snil og bad mig, at jeg maatte blive snil og ikke glemme det Gode, som Gud havde gjort imod mig. Han tog mig i sine Arme og vendte mig til den anden Side, og det var som Smerterne havde forladt mig. O, Mo'r, jeg har aldrig set en saa venlig Mand. Den næste Nat kom han igjen og gav mig den samme venlige Paamindelse og vendte mig til den første Side igjen, hvorefter han forsvandt. Den tredie Nat besøgte han mig ogsaa og talte meget vakkert til mig; men jeg husker ikke Alt. Jeg ønskede at følge med ham, naar han reiste, men jeg kunde ikke se, naar han forlod Sengen. Tror du ikke, Mo'r, at denne Mand gav mig min Forstand igjen?

Du har vist drømt, min Søn, sagde jeg. — Nei, jeg har ikke drømt, sagde han, jeg var lys vaagen; denne Mand var ogsaa hos mig og bevarede mig, da

jeg faldt ned. O, det er den kjære Gud, der er saa god imod mig!

Det er klart, at det var Herren, der arbeidede paa hans Hjerte. Han har mange Veie, den gode Gud. Hans Navn være priset!

Dette Besøg var mig til Vederkvægelse og Glæde. Her i Støvhytten kan jeg visselig ikke fuldt takke Gud for den Naade, han beviste min Søn og mig; jeg trænger en hel Evighed dertil. Men saa godt jeg kan vil jeg takke og bede, at Herren vil lyse for os med sit Ansigts Skin, at vi maa blive frelste.

Efter tre og en halv Uges Forløb fik jeg min syge Søn hjem. Mange Venner og Bekjendte, baade fra Landet og Byen, besøgte os, og Tiden tilbragtes med Bøn og Guds Ords Betragtning, der er Næring for det nye Menneske.

De to første Uger, han var hjemme, bedredes han, og hans Søstre glædede sig i, at han snart skulde komme op igjen. Naar vi spurgte ham, om han troede, han skulde komme op igjen, svarede han, at ingenting var umulig for Gud, men det bedste for ham var maaske at faa dø nu; thi Verden er farlig, og jeg kunde staa i Fare for at miste det Gode, jeg har faaet. Dog Guds Villie er den bedste.

Han havde ofte stor Kamp og bad mig med Taarer at bede for sig, hvilket jeg ved Guds Naade forsøgte. Men det begyndte snart at gaa nedover med ham igjen. De to sidste Uger af hans Liv var han svag. Hans Hoved og hele Nervesystem var fordærvet. Naar han sov, syntes han, han var i stor

Fare og raabte: nu falder jeg, nu staar mit Liv i Fare, og min Sjæl er ikke beredt for Evigheden; og saa græd han og bad, at jeg ikke maatte forlade ham. Naar jeg saa spurgte ham, om han kunde erindre, hvad Jesus sagde, da han blev korsfæstet for Syndere, vaagnede han ligesom op og sagde: "Min Sjæl er bedrøvet indtil Døden." Naar jeg paamindede ham om, at Jesus led alt dette for vor Skyld, og at vi skulde have Lægedom i hans Saar, fik han Trøst og Tilfredsstillelse og Hvile baade til Legem og Sjæl. Der er Kraft i Guds Ord, naar den Helligaand faar levendegjøre det for Sjælen. Saalænge det ligger dødt i Hjertet, bærer det ingen Frugt.

Den kjære Jesus, som havde begyndt sin Gjerning i hans Sjæl, fuldkommede den ogsaa indtil sin egen Dag. Han lod ham faa to Maaneder som en Forberedelsestid for Døden. Den 16de Juli 1873 slog Forløsningstimen. Den sidste Nat var han meget syg. Den tunge Dødsslummer pressede alle Evner, og Aanden følte sin Del. Da han Kl. 6 vaagnede, var han i stor Angst. Han bad os gaa ud lidt, med den Bemærkning, at han bedre kunde tale med Gud, naar han var alene. Vi gik ud i Gangen, men vi hørte Stemmen og enkelte Ord. Det var en Forberedelse, som trængtes, førend han skulde stige ned i Dødsfloden. Da Faderen og jeg kom ind igjen, saa han paa mig med et mildt Blik og sagde: Nu er jeg saa syg, Mo'r, nu maa jeg og du hjælpes ad og bede, at Jesus er tilstede; men naar jeg bliver saa syg, at jeg ikke kan bede selv, da

maa du, Mo'r, bede for mig og passe mig for Fjenden, at han ikke frister mig. Vil du gjøre det, saa er du snil, saa skal du have Tak!

O du Død, hvor du er bitter! Hans Trang og Nød gik mig ind til Marv og Ben. Jeg sank i Knæ for den levende Gud og bad om Barmhjertighed og Styrke i Kampen. En kort Tid efter fik han et haardt Anfald, og Dødens kolde Sved perlede over hans blege Pande. Jeg bad: Den Herre Jesus hjælpe dig, den Helligaand styrke dig, og Guds hellige Engle ledsage din Sjæl i Jesu Navn! Amen. Der lagde sig nu et Dødstræk over hele hans Ansigt, men Pulsen slog endda. Hans Fader sagde: Nu er han hjemme hos Jesus. Ja, Gud alene ved, hvorhen min Elias er faren nu; vi kan ikke følge ham længere; han har nu indtaget den uforanderlige Stilling i Evigheden. Gud hjælpe mig at komme vel over Dødsfloden ved den Seier, som Jesus har indlagt over Døden! Saaledes sukkede jeg. Men hvad sker! Han vender sit Ansigt mod mig, aabner sine Øine, der straalte i en Glands fra hint Riges Herlighed, som jeg ikke kan beskrive. Forundringsfuld udbrød jeg: Du ser saa glad ud nu, kjære Elias! — Med en mild, men kraftig Stemme svarede han: O ja, jeg har aldrig været saa glad. O, hvilken Glæde! o, hvilken Salighed! o, hvilken Barmhjertighed! — ikke længes mere ved tusinde Aar, end en Dag! — og Purpurklædning paa! — Jeg spurgte, hvad han havde set. — O Mo'r, jeg har set mange Venner, og nogle af dem kjendte jeg. — Han nævnte

fire Personer ved Navn, der dengang levede og vare friske. Nu er tre af dem døde.

I denne overnaturlige Glæde levede han en Time. Da bad han med svag Stemme, først med egne Ord og saa Fadervor, hvortil han føiede: Gud bøie mit unge Hjerte til en sand Gudsfrygt og Kundskab, at leve kristelig og dø salig! Gud bønhøre min Bøn for Jesu Skyld! Amen. — Saa drog han sit sidste Suk, og den salige Aand bares paa Englehænder ind i Abrahams Skjød. O, hvor glad og lykkelig jeg nu følte! Jeg tænkte paa den Salme:

O, at jeg havde tusind Munde
Og tusind Tunger i hver Mund,
O, at jeg efter Ønske kunde
Udaf mit Hjertes dybe Grund
Ret prise Gud, som det sig bør,
For alt det Gode, han mig gjør.

Begravelsen foregik fra Trefoldigheds-Kirken. Pastor Torgersen, som da var Menighedens Præst, Pastor Krognesz og Eielsen talte alle tre ved Begravelsen, og vi glædede os Alle over den store Guds Naadesgjerning, som han her saa øiensynligt havde lagt for en Dag. Der kom ingen mørk Skygge over denne Begravelse, og jeg hørte Ingen, som besværede sig over, at den foregik fra Kirken, saaledes som jeg har hørt efter Eielsens Begravelse.*

---

* Mrs. Eielsen har her for Øie, at Ingebret Johnsen og flere af disse "Gamle" besværede sig meget over, at Eielsens Ligbegjængelse foregik fra Trefoldigheds Kirke, endskjøndt det var Eielsens udtrykkelige Ønske, at Pastor Brohaugh baade skulde

Jeg føler Trang til her at gjøre en Bemærkning. Erfarenheden i Naturens Rige lærer os, at dersom vi ud paa Eftermiddagen vender os bort fra Solen, faa vi en lang Skygge foran os; men Skyggen kommer fra os selv; thi vi staa i Veien for Solen. Jo længere det lider mod Kvæld des længere bliver Skyggen. Jesus Kristus er Retfærdighedens Sol. Denne Sol varmer og lyser for Borgerne i Himmeriges Rige. Men vende vi os bort fra denne Sol, saa staa vi os selv iveien. Maatte vi være saa lykkelige at lære dette medens det var Naadens Tid.

Vi har, ved Guds store Naade, grundet Haab om, at Eielsen forlod os med en frelst Sjæl som Bytte. Han blev begraven fra den samme Kirke som Elias. Pastor Brohaugh, som nu betjener Trefoldigheds Menighed, tog denne Gang Del i vore Sorger og besøgte min Mand under hans Sygdom. Vi vare alle glade i hans Besøg, og da Timen kom, at Eielsen blev løst fra Aaget, glædede han sig med os over, at den Syge fik vandre i Fred. Dette er hvad vi agte for det største og fornemste af Alt.— Men jeg har til min store Bedrøvelse maattet høre megen Knur og Klage over Begravelsesceremonierne o. s. v., der som mørke Skygger vil dække Glæden over den frelste Sjæl. Dette har bragt mig Saar som ikke let vil forvindes. Jeg tillader mig herved

---

holde Ligtalen og hjælpe til at ordne Alt vedkommende hans Begravelse. Det gaar vidt med Partiskheden, naar man endog vil sætte sig op imod en Døendes sidste Villie.

at minde mig selv og enhver som har begyndt at vandre paa Veien om, at dersom vi vende os bort fra Jesus saa ligne vi Maanen, naar den vender sig fra Solen: dens hele Lys bliver da kun en mørk Plet. Dette vil jeg henstille til Eftertanke for deres Vedkommende, der ere misfornøiede med Eielsens Begravelse. Hvad er det som bevæger sig inden i os og gjør saadant underligt Indtryk iblandt os? Gud har handlet faderligt mod mig og taalt meget hos mig, derfor ønsker jeg at elske alle Mennesker uden Persons Anseelse.

Jeg ved at det ikke hører sammen at tale om begge disse Begravelser paa en Gang; men jeg har gjort det med Flid for at vise hvor foranderlige Menneskene ere og ofte gjøre Bisager til Hovedsag. Maatte vi komme ihu den vigtige Reise, som forestaar os og den Medlidenhed, som Jesus har udvist imod os og betænke, at det samme Sindelag skulde vi have mod hverandre, som han har havt imod os. Dette beder jeg om for mig selv og dette ønsker jeg for mine Medmennesker og især da for dem, som ere kaldte med et helligt Kald. Herren hjælpe os alle at naa Maalet.—Men tilbage til mig selv.

Min kjære Elias's Bortgang, eller maaske rettere Hjemgang til den evige Stad, havde en stor Indflydelse paa mit hele Livs Bevægelse, baade aandelig og legemlig. Mit Mod var ligesom borte, men naar jeg nu ser tilbage, saa maa jeg takke Gud for Altsammen, ogsaa derfor, at jeg kom til at flytte hid til Chicago.

De ti Aar, jeg har boet her, er de bedste, jeg har havt i mit hele Liv. Jeg vil ikke opregne de sure Æbler, som Syndens Træ har frembragt; thi Gud har ogsaa styret det saa, at det har tjent til Tugt og Revselse, som vi saa vel tiltrængte.

Da Eielsen helst ønskede at være saa meget som muligt fri fra disse jordiske Sysler, overlod han hele Bestyrelsen til mig, og medens man arbeider med og bærer Omsorg for de verdslige Ting, bliver det vanskeligt at holde sig ubesmittet af Verden.

Men min Mand gjorde alt muligt for at jeg skulde have roligere Dage i min Alderdom. Han klagede ofte over, at meget var forsømt i den Del; "men vi faar nu se at oprette det igjen," sagde han, "saa at om jeg dør, du ikke skal behøve at lide nogen Mangel i timelig Henseende."

Hvad vort ægteskabelige Samliv angaar, da kom vi over det med hverandre, Gud være Lov! Vi havde vore onde og gode Sider begge to, som beredte os baade Glæde og Trængsel; men saa styrede Herren det af sin Naade saa, at det sidste Ord vi sagde sammen her paa Jorden var — A m e n. Det er mit glade Haab, at vi ogsaa skal faa synge dette Ord sammen i Himlens Sabaths-Hvile, hvortil, det haaber jeg, allerede seks af Familien ere hengangne. Maa Herren give mig et himmelsk Sind, at jeg i al min Vandring kunde vise, at jeg elsker Gud og min Næste.

Jeg føler Trang til at udtale min inderlige Taknemmelighed til Alle, som har taget Del i mine Sor-

ger og Bekymringer. Gud velsigne Eder og give os alle om muligt en salig Død og ærefuld Opstandelse. Han, som hidindtil har hjulpet saa vel, han være fremdeles vort Lys og vort Liv, vort — Alt.

Mit Kald i Livet var en Husmoders, og naar jeg ser tilbage paa, hvorledes jeg har røgtet dette ansvarsfulde Kald, finder jeg, til min egen Beskjæmmelse, at mine bedste Gjerninger er som et besmittet Klæde. Paa alt aandeligt Godt er jeg fattig, men min Længsel er, at Gud vil forøge Ydmyghed, Tro og Kjærlighed i mit Hjerte og velsigne mig i Naade og Miskundhed, saa har jeg nok.

Foruden mig selv føles Omsorgen for mine to Døtre, som med mig endnu er tilbage i dette Syndens og Trængselens Land. Mit Ønske er, at vi maatte faa benytte Tiden og Midlerne saa, at vi kunde naa til det Sted, som Jesus har beredt for os.

Da Eielsen laa paa sit sidste Sygeleie, spurgte jeg ham, hvad han tænkte om os, som skulde blive tilbage i denne Ørken? O Sigri, svarede han, dersom du bevarer Guds Ord, saa vil Gud være din Hjælper og ikke slaa Haanden af dig. Mod mig har du været trofast, Herren være din Belønner! Hvad tænker du da om vore Børn? sagde jeg. — O, min Død bliver deres Liv, sagde han. Bed for dig og dem, saa vil Gud høre dig, og den Herre Jesus er Eders Hyrde; han søger ogsaa de vildfarende blandt sine Faar. Dette er en dyrebar Trøst midt i Bedrøvelsen.

De to sidste Aar kunde min Mand ikke reise om-

kring som før; han var for svag; men han var flittig til at besøge de Syge og Fattige og andre, baade kjendte og ukjendte. Ogsaa dette var sikkert nok Guds Styrelse. Han havde større Nytte af disse to Aars Stilhed end mange Aars Reiser. Han betragtede flittig Guds Ord i Stilhed og gik i Kirken, saalænge hans Kræfter tillod det. Hver Søndag Aften havde vi Opbyggelse i vort Hus, og ellers havde vi mange Besøg, saa Guds Ord blev flittig benyttet i disse to Aar, hvilket Alt er Naade.

Eielsens Sygeleie førte mange store Lidelser med sig. Han var ofte ængstet over sine mange Feil og Skrøbeligheder, som han kjendte; krampagtige Anfald paa Legemet og Mørke og Anfægtninger i Sjælen bragte ham ofte til at udbryde: O, bed Gud, at han ikke gaar til Doms med sin Tjener! Men naar Smerterne lindredes, takkede han Gud for den Naade at han fik være syg og gjøre sin Sag vel op før Afskedsstunden kom. Maanederne Oktober og November var en mørk Trængselstid for os. Jeg erindrer især en Nat, da Angstens og Fristelsens tykke Mørke lagde sig tungt og ængstende over os Begge. Ordets Løfter trøstede ikke, Bønnens Kraft var mat og Vangheds Vane var haard. Men Herren hjalp ogsaa denne Gang. Udpaa Eftermiddagen, som Smerterne lindrede lidt, kom Pastor Brohaugh ind til os. Jeg er glad, at du kom nu, sagde Eielsen, nu maa du læse og synge og bede for mig, hvilket Ønske selvfølgelig blev efterkommet. Brohaugh slog op Testamentet og læste Begyndelsen af Joh. 11 Kap., om

Lasari Sygdom, og naar han kom til de Ord: Herre! den, du elsker, er syg, faldt der ligesom en Sten fra mit Hjerte, og naar der blev sagt i Bønnen: O, Jesu! vi kan ogsaa her trøstig sige: Den, du elsker, er syg — var det som lægende Olie i et sviende Saar. Det er med Tak til Gud, som virker alt Godt, jeg mindes dette. Dette var hverken det første eller sidste Besøg, som denne Broder aflagde hos os, men i de mørke Stunder er Trøsten dyrebarest. Maatte han faa erfare Guds Bistand og Velsignelse baade i Livet og i Dødens sidste Stund!

Herren handler underligen. Han saa mange Ting, som trængtes til at lutres ud; det gamle Sind skulde tilintetgjøres, Forstanden opklares og Kjærligheden forøges. Ja, jeg tror, at Lampen blev prydet med en dyb Erkjendelse af sin egen Fattigdom; men Guds Barmhjertighed og Jesu Kristi Fortjeneste var Grunden for Haabet om den evige Salighed.

Ingen maa misforstaa mig her, men optage det i den bedste Mening til Selvprøvelse. Det bliver alvorligt, naar Døden kommer.

Til Slutning vil jeg indlægge et varmt Ønske til Gud om, at han vil sende et Foraar ind i Naadens Rige og lade Pinsevindens Magt bortfeie Partiaanden med alle dens sørgelige Følger. Maatte den gode Gud faa opklare os de aandelige Ting, saa vi faa se Retfærdighedens Sol, Jesus Kristus. Dersom vi ser Faren og ønsker Lægedom for Josefs Skade, saa lader os bede om disse Ting.

Jeg er nu alene som Fuglen paa Kvisten, og tilmed gammel og svag, og i min Modløshed synger jeg: Jeg tænker ofte paa en liden Plads for mig, hvor uforhindret jeg ret kunde elske dig. Men saa kommer Guds Ord mig til Opmuntring, Styrke og Trøst, og saa kan jeg faa glæde mig i den Broder- og Søsterslægt, som her i Chicago er dannet i mine Korses og Trængsels Dage. Det er godt, at Brødre bo sammen! Endnu bor jeg i Lerhytten og føler dette Dødens Legeme, som trykker og hindrer Aanden. Kampen mellem Kjødet og Aanden er endnu ikke udkjæmpet, men Jesus har indlagt Seier for mig, og ved hans Kraft skal ogsaa jeg seire.

O Gud, omvend os og lad dit Ansigts Lys skinne, saa blive vi frelste! Vær min Kjæp og min Stav baade i Sygdom og Sundhed; bevar mig fra Synden og bered min Sjæl til en salig Død. Naar jeg skal stige ned i Dødens mørke Dal, da send en Engel, som ledsager mig. Tak, o Jesu, som har overvundet Døden for mig! Annam min Aand! Dette beder jeg for mig selv og alle dem, som dig have annammet, som du haver givet Magt til at vorde Guds Børn. Amen.

Mit Hjerte skal brænde som Offer i Ilden,
Hver Tanke skal smelte til Lovsang og Fryd,
Min Tunge skal flyde, som Floden af Kilden,
Med liflige Toners bestandige Lyd,
I Herren hans Naade,
Paa Kjæmpernes Maade,
Min Sjæl sig skal rose at ogsaa de Bange
Skal møde og tone med Harpe og Sange.

E. Eielsens og Hustrues Testamente.

Chicago, Illinois, den 28de Oktober 1882.

I Faderens, Sønnens og den Helligaands Navn! Amen.

I Josva Bog 1, 8 har Gud givet Josva den Befaling: "Denne Lovs Bog skal ikke vige fra din Mund, men du skal grunde derpaa Dag og Nat, paa det du kan tage vare paa, at gjøre efter alt det, som skrevet er i den; thi da skal det gaa dig vel i dine Veie, og da skal du faa Forstand."

Dette har jeg erfaret under alle mine Omstændigheder. Den almægtige Gud har udrakt sin milde og runde Haand og været mit Lys i Mørket og min Trøst i min Bedrøvelse. En Naadesbevisning fra Herren, der, næst efter min egen Sjæls Frelse ved Jesum Kristum, maa anses som den største, er den store Barmhjertighed, han beviste mod min Søn, Elias Eielsen, der under Opførelsen af den store Bygning, Palmer Hotel i Chicago, paa hvilken han arbeidede, faldt ned fra en svimlende Høide og forslog sig saa, at der var lidet Haab om Liv. Herren forlængede dog hans Liv i to Maaneder. Paa dette tunge Sygeleie gav Gud ham Naade til en sand Omvendelse og skjænkede ham et levende Saligheds Haab, hvilket Haab blev stadfæstet ved hans eget Vidnesbyrd om evig Salighed, midt i Dødens sidste Strid.

Denne Velgjerning kan jeg aldrig fuldtakke min Gud for!

Vi Rev. E. Eielsen og Mrs. Sigri Eielsen kom derfor allerede den Gang overens om og bestemme nu herved, at den Arv, som skulde have tilfaldt vor afdøde Søn, Elias Eielsen, skal anvendes til Opdragelse af fattige Børn af skandinaviske Forældre i Chicago, Ill. Børnene skal oplæres i den kristelige, evangelisk lutherske Børnelærdom, saa de lære at kjende den Gud, som har skabt dem, Jesus Kristus, der har igjenløst dem, og den Hellig-Aand, som giver Liv i udødelige Sjæle.

De to Testamenter, der indeholdes i Loven og Evangelium — det gamle og nye Testamente — er Hovedkilden for al Undervisning og Lærdom. Det gamle Testamente indeholder den moralske Lov; den grunder sig paa Guds hellige og retfærdige Natur og er hans uforanderlige Villie til alle Mennesker, i alle Tider. Dette er den bedste og ældste Lov. Den var given ved Moses paa Sinai Bjerg; men den er ogsaa skrevet i alle Menneskers Hjerter og kaldes derfor Naturens Lov. Denne Lov indeholdes i de ti Guds Bud. Loven og Samvittigheden ere to mægtige Vidner, der fælder Dom over ethvert ubodfærdigt og vantro Menneske. Denne Dom bærer ethvert Menneske i sin Samvittighed, indtil han fødes paany og faar den levende Tro paa Sønnen, Jesus Kristus, som os forjættet er. Forjættelsen er stadfæstet ved mange Vidner, men især ved de fire store og de tolv smaa Profeter, hvilke troede Forjættelsen og profeterede om ham, der skulde komme i Tidens

Fylde at forsone den ganske Menneskeslægt med Gud. Det nye Testamente indeholder Evangelium, det glade Budskab til fortabte Syndere, at Jesus Kristus er deres Frelser, der har igjenløst dem med sin Død og sit Blod fra Satans og Syndens og Dødens Magt. Dette er stadfæstet af de fire Evangelister og de tolv Apostler samt af Herren selv, der vidnede og sagde: "Omvender Eder, thi Himmeriges Rige er nær." Døren til dette Rige er Kristus. Porten er snæver og Veien er trang, og de ere faa, som finde den. Ja, Veien er smal, og de ere faa, som vandre paa denne Vei. Thi uden at Nogen bliver født paany, kan han ikke se Guds Rige. I, som have set dette Rige, som ere opvakte, omvendte og igjenfødte til et levende Haab, som ere retfærdiggjorte med Kristi Retfærdighed og derfor ere Borgere af dette Rige og tror Forjættelsen, I, hvis Maal er det nye Jerusalem — det er dette Folk, vi ville paaminde om at komme de mange hjælpeløse skandinaviske Børn her i Chicago ihu og tage Del i en saadan Opdragergjerning, paa det de forsømte Børn maa blive opdragne i Tugt og Herrens Formaning og underviste om dette dyrebare Guds Riges Skatte.

Der hviler et Ansvar paa enhver sand Kristen ligeoverfor saadanne Børn, der ved Daaben ere indlemmede i Jesu Naades Rige paa Jorden, men senere ikke blive underviste om Veien, hvorpaa de kunne blive lykkelige paa Jorden og salige i Himmelen.

Derfor er det vor bestemte og fuldkomne Villie, at den ovennævnte Arv efter vor afdøde Søn, Elias Eielsen, skal anvendes til Bedste for uforsørgede Børn her i Chicago. Denne Arv skal bestaa i det Beløb, som vor Eiendom, No. 469 N. W. Cor. of Paulina og West Erie Streets, Chicago, Illinois, indbringer ved Salg, efterat den mulige Pantegjæld er dækket. Denne Bestemmelse træder ikke i Kraft førend efter vores Begges Død.

Vort inderlige Ønske og Begjær er til de kristelige Venner i de norsk lutherske Samfund herover, at de søger oprettet et Børnehjem paa et dertil passende og sundt Sted i Nærheden af Chicago, og hvis saa sker, skal Testamentet gjælde og tilfalde et saadant Hjem. Vi haabe til Gud, at saa maa ske, og udtale som vor sidste Villie, at de, som skal være Bestyrere af Hjemmet, maa vælges saaledes:

To Mænd af "Hauges Synode," to Mænd af "Konferensen," to Mænd af "Augustana Synoden" (den norske) og to Mænd af "den evangelisk lutherske Kirke i Nord Amerika."

Disse Mænd vælges hvert Aar paa Synodernes respektive Aarsmøder. Synoderne maa ved Valget af disse Mænd have for Øie, at de, som vælges ind i denne Bestyrelse, ere anerkjendte kristelige Mænd.

Skulde nogen af Synoderne forenes til Et, bliver Valg at foretage i Forhold dertil. Om noget af de nævnte Samfund ikke skulde ville gaa med paa Planen, staar Anledningen aaben for de Andre, som maatte være villige dertil.

Om ingen af Synoderne vil overtage Ansvaret og Valget, eller at intet Børnehjem skulde blive oprettet, har den Længstlevende af os selv Ret til at ordne det Fornødne med Hensyn til Valg af Bestyrelse og andet vedkommende et saadant Børnehjem. Ligeledes har den Længstlevende af os fuld Raadighed over Eiendommen indtil sin Død.

Elling Eielsen og Sigri Eielsen.

At Ægtefolkene Rev. E. Eielsen og Mrs. Sigri Eielsen i fuldkommen Enighed og med fuld Forstand har bestemt og underskrevet ovenstaaende Testamente, bevidner Chr. O. Brohaugh,
Hans Bottelsen.

Anhang.

Da Rigtigheden af Eielsens Ordination af hans Modstandere er draget i Tvivl, fandt vi, at det var vor Pligt i nærværende lille Biografi om muligt at faa den Sag udredet. Vi vidste, at hans Ordinationsdokumenter var recordet i Chicago, Ill., og Madison, Wis. Men i Chicago kunde vi ingen Oplysninger faa, da en hel Del Dokumenter der gik tabt under den store Ildebrand i 1872. Igjennem Pastor R. O. Hill henvendte vi os derfor til Clerk of Circuit Court, Madison, Wis., og af ham har vi velvillig modtaget efterfølgende Kopi af Ordinationsbeviset, som for Eftertiden vil ende al Strid om Eielsens Ordination.

Som en Mundsmag paa, hvorledes en Del af de norske Præster ogsaa i det Senere har optraadt ligeoverfor Eielsen, vil vi meddele et Par Vidnesbyrd fra dem om hans Ordination.

I "Foredrag," som Pastor H. A. Preus, den norske Synodes Formand, i 1867 holdt i Norge "over de kirkelige Forholde blandt de Norske i Amerika," skriver han om Eielsens Ordination følgende:

"......I en lang Tid paaberaabte Eielsen sig kun et indre Kald; senere fandt han, at det dog kunde være godt til den Gjerning at have noget mere at

støtte sig til. Han paastod da, at han var ordineret, og henviste dem, som begjærede Beviser herfor, snart til en By, snart til en anden, hvor Beviser skulde findes, men aldrig fandtes. Den hele Historie med hans Ordination er noksom konstateret af Øienvidner. Den Mand, som han paastaar at være ordineret af, er en Tydsker, Hoffman, der engang var Præst, senere Advokat, nu falleret Bankier. Under sit Ophold her i 1862 erklærede Elling i Morgenbladet, at han i 1844, efter at være prøvet og kaldet af Emigranter, blev ordineret af en Præst i Missourisynoden, F. Hoffman, efter endt offentlig Gudstjeneste, i Nærværelse af en talrig Forsamling i Chicago. Øienvidner erklære, at til nævnte Tid var der i et lidet privat Hus i Chicago en Forsamling af 20—30 Emigranter, for hvilken Elling holdt en Opbyggelse. Derefter kom en fremmed Mand ind; han læste et Stykke af en Bog, som de troede var Bibelen, talte nogle faa, for dem uforstaaelige Ord og gik. Elling erklærede dem da til deres store Forbauselse, at han var ordineret. Han har imidlertid aldrig skaffet noget Bevis for, at han da virkelig var prøvet eller kaldet af nogen Menighed. Dersom han aldrig havde bekymret sig om at blive anset for at være ret prøvet, kaldet og ordineret, vilde vi maaske have holdt ham for en Sværmer, som i god Tro pukkede paa sit indre Kald; men nu, han har faaet denne Historie i Stand og paa en saa skammelig Maade driver Spot med de hellige Handlinger for at bedrage enfoldige Folk, nu har han selv bevist, at han er en Løgner og Bedrager.

Vi lægge forresten ikke saa stor Vægt paa, enten Elling er ordineret eller ikke; for os er Hovedsagen, at han er en falsk Lærer og Stifter af en vildfarende Sekt."

I en Note paa Foden har Pastoren føiet til følgende salvelsesfulde Tirade:

"Naar Hr. Krogness af Augustanasynoden nu nylig i Aftenposten har forsvaret Elling Eielsens Ordination osv., skjøndt han under E.'s Ophold i Norge advarede mod ham, saa ser jeg ingen anden Grund hertil, end at Augustanasynoden nu arbeider paa at komme i Forening med Ellingianerne, og at det altsaa gjælder om at faa Elling saavidt muligt hvidvasket."

Til dette behøves ingen Kommentar. Naar Læseren sammenholder Eielsens Ordinationsbevis og Pastor Krogness' Redegjørelse, Pag. 76—78, med den norske Synodes Formands Udtalelser, kan han vist sættes istand til at dømme om, hvem der bedst tilkommer Benævnelserne "Løgner og Bedrager," enten Eielsen eller Pastor Preus.

En Attest af lignende Art finde vi af Pastor V. Koren, i hans Traktat om "De kirkelige Partier blandt vort Folk i Amerika 1878," Pag. 12:

"......Hvorledes han (Eielsen) bar sig ad i de første Aar, er mig ubekjendt, men fra Høsten 1843 af fremtraadte han som ordineret Præst, i Kraft af en Handling, hvis Art og Betydning det ikke har været muligt at faa noget Lys i (se Maanedstid. 1869, S. 43 flg.)."

Vi gjengive Ordinationsbeviset her, tilligemed Clerk of Circuit Court's Bevidnelse, baade i Originalsproget og i norsk Oversættelse:

EIELSON, ELLING.

CERTIFICATE OF ORDINATION.

CHICAGO, COUNTY OF COOK,
STATE OF ILLINOIS,

Oct. 3d, 1843.

This is to certify that Elling Eielson, a native of Norway, was on this day ordained for the Ministry of the Lutheran Church.

He is fully authorized to perform every act (and) sacerdotal function among the people of said Church, complying with the rules, rubrics and canons of the Lutheran Church.

[SEAL.] In witness whereof I, the Clerk of the Union of Lutheran Ministers of North Illinois, hereunto set my hand and seal the day and year first above written.

FRANCIS ALEX HOFFMAN, D. D.

The above is a copy which I have taken from the original credentials of ordination.

LE GRAND ROCKWELL.

Filed and recorded
May 11th, 1845.
S. MILLS, *Clerk.*

STATE OF WISCONSIN.

IN CIRCUIT COURT FOR DANE COUNTY.

DANE COUNTY, *ss.*

I, S. H. Butler, Clerk of the Circuit Court in and for the County of Dane and State of Wisconsin, do hereby certify that I have carefully compared the foregoing and annexed copy of certificate of ordination on record in my office, and that the same is a true and correct copy of said record and the whole thereof.

[SEAL.] In testimony whereof, I have hereunto set my hand and affixed the seal of said Court, at the City of Madison, in said County, this 15th day of March, A.D. 1883.

S. H. BUTLER, *Clerk.*

(Oversættelse.)

Eielsen, Elling.

Ordinations-Bevis.

Chicago, Cook Co.,
Illinois,
3die Octbr. 1843.

Herved gjøres vitterligt, at Elling Eielsen fra Norge idag blev ordineret for Prædikeembedet i den lutherske Kirke.

Han har saaledes herved fuld Bemyndigelse til at udføre enhver Handling, præstelig Forretning inden nævnte Kirke, i Overensstemmelse med de Regler, Love og Lærebestemmelser, som i den lutherske Kirke ere gjældende.

[Segl.] Til Bekræftelse hvoraf jeg, Sekretær i Ministerium for den lutherske Kirke af Nordre Illinois, herunder sætter mit Navn og Segl samme Dag og Aar som ovenfor angivet.

Francis Alex Hoffman, D. D.

Foranstaaende er en Afskrift, som jeg har taget af det originale Ordinationsbevis.

Le Grand Rockwell.

Lovlig registreret
11te Mai 1845.
S. Mills, Clerk.

Wisconsin.

I Circuit Court for Dane County.

Dane County, ss.

Jeg, S. H. Butler, Clerk of Circuit Court i og for Dane County, Staten Wisconsin, gjør herved vitterligt, at jeg har omhyggeligen sammenholdt foranstaaende, vedheftede Afskrift af Ordinationsbevis med vedkommende Protokolindførsel i mit Office, og at samme er en paalidelig, korrekt og fuldstændig Afskrift af nævnte Protokol.

[Segl.] Til Stadfæstelse heraf har jeg herunder sat mit Navn og nævnte Courts Segl, i Staden Madison i nævnte County denne den 15de Marts, A. D. 1883.

S. H. Butler, Clerk.

Til Minde om E. Eielsen.

(Af E. W.)

En Stridsmand er falden i Herrens Hær,
Hjem er han vandret, han er ikke mer
Blandt Rækkerne her paa Jorden.
Stridt er den Strid, han førte her,
Nu han i Hvilen der hjemme er,
Og herliggjort er han vorden.
Saa gaar det i Livet, Saa er det jo givet
At vandre en efter anden.
Herren, han kalder, Løvet alt falder,
Døden os bærer fra Stranden.
Sæl da den, der rejsefærdig er;
Sæl da den, som har sin Frelser kjær;
Sæl da den, som tjente Jesus Krist,
Sæl da den, som gik til Hvilen hist,
Sæl da den, hvis Død bær ind til Livet!
Stille — den Gamle er gaaet til Fred,
Endt er nu Lidelse, Sorg og Fortræd!
Her har han saaet, hist har han høstet,
Her gik han om og bedrøvede trøsted!
Striden er endt og Lønnen han faar,
Glad blandt den frelste Skare han staar,
Jesus selv giver ham Kronen.
"Af Naade frelst ved Troen paa ham,
Som bar al Verdens Synd og Skam,
Som eier Livet i Døden;
Retfærdiggjort ved Troen nu er
Hver stakkels Synder, som elsker **ham** her,
Der borttager Syndenøden."
Det var den Bekjendelse, der lød!
Nu, Kristi Stridsmand, nu hviler du
I Gravens Hjemme, i Jordens Skjød;
Men freidigt har din Aand sig hævet
Didhen, hvorefter du har stræbet,
Og Palmen har du faaet nu.
Kampen er endt, Budet blev sendt,
Herren, han var din Glæde;
Færdig du var, Troen Du bar.
I Hjertet den havde sit Sæde.
Mangler og Brøst Havde du her,
Trængte til Trøst I Sorg og Besvær.
Men iblandt alle de Venner, du fandt,
En stod dog høiest — vi sige forsandt —

Og denne ene var Jesus!
Trods Sorg og Besvær, Trods Lidelse her,
Han var dog din Frelsermand god;
Trods Mangler og Brøst, Han var dog din Trøst,
Din Sjæl var gjort ren i hans Blod.
Og derfor nu ved Baaren Vi staa med Haab i Bryst.
Du var af Gud udkaaren At stride mangen Dyst;
Men Kraft fra ham du fik, Som kjender alle Sine,
Som endte nu din Pine, Og glad du til ham gik, —
Gik ind til Hvile efter Strid,
Der har du Fred til evig Tid,
Der har du Sabbatshvile.
Nu har du Seiren vundet, Nu har du Jesum fundet,
Og kan forklaret smile.
Blandt frelste Skare du nu kan staa
I hvide Kjortel, med Kronen paa;
Nu synger du Seierssange;
O, maatte vi, som tilbage er,
Engang med dig faa samles der,
Og for Guds Throne prange.
Tak, o Gud, for hvad du gav,
Tak for Haab ved denne Grav,
Tak for ham, du styrked;
Tak for al din Naade stor,
Mens han vandred her paa Jord,
Tak, thi dig han dyrked.
Derfor juble glade vi,
Kristi Kjæmpe er nu fri
Og har Hvile fundet.
Haabet var paa Klippen bygt,
Derfor gik i Døden trygt
Han, til den han stunded.
Du, som den stridende Skare fører
Hjemad til dig, hvem Æren tilhører,
Samle mig engang med ham hos dig!
Kjærligste Gud, naar Striden er endt,
Og du til mig og har Dødsbudet sendt,
Hjælp ogsaa mig ind i Himmerig.

